

**Xailongga li naxuya mana Urana
 hauli lipuxindi Isreldi ba digiti
 sangua Isip xaung sina
 hanaunaunga teladi nadi. Tauxu
 xailongga li ba,
 Xapdi Muli**

Namua Dibung Xailongga Li

Lipu buningama bung xailongga li bu hatanga ba Urana xap lipuxindi muli sangua Isip baru, xaung hau haruangua xaung rung ranguadi baru. Bungina Isreldi duwa salak yabania Isip, Urana ma ranguadi saing hatanga haringinganoa nadi mana Moses rimanoa bu xapdi muli. Mana Bimbia Sainai, Urana hatanga hanaunaungandi masok na Moses, axadi bila Hanaunaunga 10 xaung teladi, saing haringia haruangua hau ba rangua Isreldi. Isreldi ditongtongia Urana Xahinoa bu Urana sanga ba wa ranguadi. Baing ina naga, bila balau dahaxahaxa makisi mala long xoliana laing disok mana Kenan.

Lipu Buningama

Lipu buningama bung yanoa mana xailongga li te, ne lipu xabiangam xumana dahatum ba Moses bung. Haruanga teladi hatanga ba bung (17:14; 24:4; 34:27). Xauna Yosua 8:31 harua ba Xapdi Muli 20:25 dibung mana hanaunaungua Urana sina na Moses. Mak 7:10 xaung 12:26

xaung Luk 2:22-23 dahatanga Moses bung xai-longga li xauna.

Haruanga Tuandi

- Unggutinga: Lipuadi daxap salaga (1:1-22)
- TOXORATAMONA xapdi muli (2:1–15:21)
 - TOXORATAMONA Moses tang (2:1–7:7)
 - Lipua Moses (2:1-25)
 - TOXORATAMONA wagi Moses (3:1–4:17)
 - Moses goxoya mala mana Isip (4:18-31)
 - Moses ungguti haruangua rangua Pero (5:1–6:1)
 - TOXORATAMONA haringia haruangoa (6:2–7:7)
 - Moses Pero tang (7:8–15:21)
 - Moses sina haruangua na Pero (7:8–11:10)
 - Isreldi disauya Isip (12:1–13:16)
 - TOXORATAMONA xapdi muli Tek Sabuxania (13:17–15:21)
- Lipudi duwa hawa mana Urana baru (15:22–39:43)
 - Moses xaung lipudi: Dahaxa mala mana Sainai (15:22–18:27)
 - Gesaga xaung langa ung (15:22–17:7)
 - Dahaunggana Amalekdi (17:8-16)
 - Xabiangua mana yanama oxatanoa (18:1-27)
 - TOXORATAMONA xaung lipuxindi: Dahau haruangua (19:1–39:43)
 - Hanaunaungua xaung haruangua dahau (19:1–24:18)
 - Urana Xahinoa xaung lipudi disabu mana baru (25:1–39:43)

• Subingua: TOXORATAMONA rung rangua lipudi
(40:1-38)

Isreldi Daxap Salaga (Mana) Isip

¹ Yekop, yan tela Isrel, gabu garang lupdi xaung bakbagidingdi diri mala (mana) Isip. Garandi yadingdi bing:✧ ² Ruben, Simion, Libai xaung Yuda, ³ Isakar, Sebulan xaung Benyamin, ⁴ Dan, Naptali, Gat xaung Aser. ⁵ Yekop bakbaginadi dila rangua titidinga sok 70. Ne Yosep wa Isip masup.

⁶ Bunging teladi disup, baing Yosep xaung sabangandi xaung adi duwa mana bungina baguba dimati masup. ⁷ Ne Isreldi daxapsaxi disok xumana, titingadinga tubu sabanga, bakbagiding daharing saing dibaxagi mana titia baguba.✧

⁸ Ila ila baing xaitamoxi hauna, ina xabia Yosep te, sok Isipdi yanamidinga.✧ ⁹ Binabu harua na lipuxindi ba, “Abagu, Isreldi disok xumang sibuna. Haringingadinga sanga makira te. ¹⁰ Baing ina naga, tasai daxanga xaiya bu tasoxautidi, nam ditibu buk saing nabu haungingua mesa, disigi bixuaradi bu dahaunggana kira, saing digiti mala sangua titia li.”✧

¹¹ Binabu dita lipu haringindi etua manadi bu dituxu oxata olangama manadi, ditatuadi makasangia bila ba. Baing ditongtongia long sabanga luwa, Pitom xaung Rameses, bu ditagia anginga xaung xalaxala na Pero. ¹² Ne heku ditatuatuadi mala, Isreldi dixibuaxibua mala,

✧ **1:1** Unggutinga (Stat) 46:8-27 ✧ **1:7** Aposel 7:17 ✧ **1:8**
Aposel 7:18 ✧ **1:10** Aposel 7:19

dibaxagi mana titia. Binabu Isipdi dimaxua sibuna manadi. ¹³ Binabu dusingadi te, dilibudi dimakasa buk. ¹⁴ Dilibu rungingadinga doa mana makasangadinga, dahaxi mana diruxuya titia xaung ditongtongia birikdi, dilibudi dimakasa mana umanga oxatang xangxana. Isipdi dusingadi monga te, dilibudi dimaksa buk.

¹⁵ Haing luwa duwa, oxatadinga hauli Hibrudi dahayau garadi, tang yadingdi Sipra xaung Pua. Isip(di) xaitamoxidinga tabina tang ba, ¹⁶ “Bungina ahaul Hibru haingdi dahayau etua mana kabukabu hayauxingama, nabu abagu gara ba lup, bing aung mati. Ne haing, bing ayunga wa.” ¹⁷ Ning haing hayauxinga haulingam tang dimaxuwa mana Urana, binabu dilibu bila Isip xaitamodinga tabinadi ba te. Diyunga gara lupdi duwa. ¹⁸ Baing Isip xaitamoxidinga wagi haing hayauxinga haulingam luwa dima saing xusunga dingtang ba, “Alibu bila li baru? Baruta ayunga gara lupdi duwa?”

¹⁹ Haing hayauxinga haulingam tang dahaxuya Pero ba, “Hibru haingdi bila Isip haingdi te. Haing haringindi saing dahayau sap, muga mana haing hayauxinga haulingamdi disok manadi.”

²⁰ Binabu Urana libu xai na haing hayauxinga haulingamdi, saing Isreldi titingadinga tubu tubu mala, saing disok haringing sibuna. ²¹ Baing mana namua haing hayauxinga haulingamdi dimaxuwa mana Urana, haulidi daxapsaxi ding bakbagidingdi.

²² Baing Pero tabina lipuxing longgalo ba: “Hibru gara lup longgalo dahayau ba, bing ating

mari maluxu'm Langga Nail, ne gara haingdi ayungadi duwa.”✧

2

Moses Hayauxinganoa

¹ Bila bungina baguba, Bakbakka Libai lup tela xap Libai haing tela bila haininoa, ² saing gamona saing hayau gara lup tela. Bagu ba gara xai sibuna, baing yameng sanga mana sobak tuwa.✧ ³ Ne sanga ba yameng muli te, binabu xap daba tela disusu mana axamang tela bila rambuk, saing taga ginangindi xaung kolta xaung xai susuna. Baing gam garua mari mana saing ta maluxu'm rambukdi Langga Nail rubinia. ⁴ Ne hamunganoa li singia bu bagu baraxinta bagula sok mana.

⁵ Baing Pero nanuhanginoa ri mala (mana) langga bu sugu, saing haining oxatamdi dahaxa lang rubinia. Baing bagu dabua oti liwe mana rambukdi, binabu soxi haining oxatama (mala) ba xap ma. ⁶ Xaxa saing bagu gara kambagina ba, ina tang. Usi saing harua ba, “Si! Alali Hibru garang kambaging tela.”

⁷ Baing gara hamunganoa xusunga Pero nanuhanginoa ba, “Ubo ba ngala ngaxap Hibru haing tela ba sina su na gara kambagina maung?”

⁸ Haxuya ba, “Sangau, ula.” Binabu haing nanunoa ila xap gara kambaging bauna. ⁹ Pero nanuhanginoa harua na ba, “Oxop gara kambagina li mala saing (uwasa mana) usina su

✧ 1:22 Aposel 7:19 ✧ 2:2 Aposel 7:20; Hibru 11:23

na manga, saing nga ba bagula ngagimung.” Binabu hainga xap gara kambaginoa saing sina su na. ¹⁰ Bungina garua tubu monga, bauna xap mala rangua Pero nanuhanginoa saing sok garanoa. Uxu yanoa Moses,* harua ba, “Ngaxai mahaing sangua langa.”✧

Moses Luki Mala Mana Midian

¹¹ Moses tubu masup, baing xadap tela sok mala mana longga ing sibung bakbaging Hibrudi duwa mana, saing bagu dimakasa buk (baru). Bagu Isip tela tahataha Hibru tela, ing sibung bakbaging tela.✧✧ ¹² Bagu (mauli) mala ma, ne (bagu) lipu tela te, binabu taha Isipka ba mati saing yameng sangganoa ulangulanga. ¹³ Buragina, baing sok mala muli saing bagu Hibru luwa tang dahaung. Xusunga lipua mauxangang namua ba, “Baruta utaha riamu Hibru li?”

¹⁴ Lipua haxuya ba, “Gaxarea mogung ba uwa etua mam bila yanamimam xaung lipuximam suxuyangam? Baruta? Bola ubo ba ung nga bila ung Isipka ba?” Baing Moses maxuwa saing hatum ba, “Si! Kubolugua ngalibu lipudi daxabia baing.”

¹⁵ Bungina Pero lungu naxuyanga ba, sai daxangua ba ung Moses, ne Moses giti mala sangua Pero saing ila ba wa titia Midian.

Moses sok Midian, baing rung mari lang bangguming tela rubinia.✧ ¹⁶ Tauna, Midian lipu

* **2:10** Mana Hibru xuana, haruanga Moses bibinganoa bila haruanga ‘xai mahaing sangua’. ✧ **2:10** Aposel 7:21 ✧ **2:11** Aposel 7:23-28 ✧ **2:11** Hibru 11:24 ✧ **2:15** Aposel 7:29; Hibru 11:27

hananiangam tela wa, nanuhanging 7. Baing dima bu daxai langa mahaing ba xu asaxa mi-
nandi bu tibuding morundi dinung. ¹⁷ Ning lipu
sipsip wasanganam teladi dima duxudi mala.
Binabu Moses mesa hauli haing nanundi saing
xu lang mana morudingdi.

¹⁸ Bungina haing nanunadi digoxoya mala
rangua tibudinga Reuel, xusungadi ba, “Agoxoya
ma sap hatata baru?”

¹⁹ Dahaxuya ba, “Isip tela hauliam bu lipu
sipsip wasanganamdi sanga ba duxuam mala te.
Xauna, xai langa mahaing mam saing sina na
moruradi.”

²⁰ Xusunga nanuhangindi ba, “Ne, wa bi?
Baruta ayunga wa la ba? Ala axusunga ba ma
xang rangua kira.”

²¹ Moses nai mana wa rangua lipua ba.
Kimuya sina nanuhanginoa Sipora na Moses ba
yau. ²² Sipora hayau gara lup tela, saing Moses
uxu yanoa ba Gersom,† namua na harua ba,
“Ngasok lobu mana titia ngayua te.”

²³ Niani teladi disup, baing Isip(di) xaitamox-
idinga mati. Isreldi digudi mana salaga daxap
oxatading olanggamia, saing daxaba. Daxaba
doa sibuna mana haulingua namua na duwa lipu
oxata olanggamdi, saing xabangadinga haing
mala rangua Urana. ²⁴ Urana lungudi digudi
saing hatumia muli haruangua hau rangua Ebra-
ham, Aisak xaung Yekop.✧ ²⁵ Binabu Urana bagu
(mana) Isreldi saing usidi.

† **2:22** Mana Hibru xuana, haruanga Gersom bibinganoa bila
haruanga ‘lipu titi telama la ba.’ ✧ **2:24** Unggutinga (Stat)
15:13,14

3

Moses Xaung Xai Kaxukana Yaba Wa Mana Ba

¹ Tauna, xaidap tela Moses wasa mana longgang morundi, lipua Yetro, Midiandi lipuxiding hananiangama. Baing xai morudi makisi mala long xoliang hataina (lo), saing sok ma Bimbia Horep,* Urana bimbianoa. ² La ba TOXORATAMONA uleginama owa masok mana maluxu'm yap manandi liwe mana xai kaxukana. Moses bagu ba heku yaba wa mana xai kaxukana ba, yabua tau te.✧ ³ Binabu Moses harua ba, “Bing ngala yata lo bu bagu axa hixingamga li. Baruta xai kaxukana ba tau te?”

⁴ TOXORATAMONA bagu ba kisi mala ba bagu, baing Urana wagi sanga xai kaxukanoa mana ba, “Moses! Moses!”

Baing Moses harua ba, “Ngawau.”

⁵ Urana harua ba, “Labu uma haxekku(yu) tai. Uhasia xaim sanggandi, namua na longga uli mana ba bing titia ngamogu nanga ba.”

⁶ Baing harua muli ba, “Nga ba Urana mana tibum, Urana mana mugangamdi Ebrahim, Aisak xaung Yekop.” Moses lungu bila ba, baing ina naga, yameng ramramonoa, namua na max-uwa ba bagu Urana.

⁷ TOXORATAMONA harua ba, “Ngabagu masup lipuxigudi daxap doa baru mana Isip baing. Ngalungu xabangadinga daxaba namua na lipuxiding haringindi dilibudi dimakasa buk, saing ngausidi sibuna mana salaga daxap.

⁸ Binabu ngari ma ba ngaxaidi sanga Isipdi

* 3:1 Bimbia li yan tela Sainai. ✧ 3:2 Aposel 7:30-34

rimadingia, saing ngaxapdi mahaing sangua titia ba maluxu'm titia xai xaung ganangang sabanga. Titia ba orana, baxagi mana su xaung dungungu langina. Hatata adi li dingia: Kenandi, Hitdi, Amordi, Peresdi, Hibdi xaung Yebusdi. ⁹ Bagu hatata Isreldi xabangadinga sok manga, saing ngabagu Isipdi dilibu doa nadi. ¹⁰ Binabu, hatata ula. Ngasoxiaung mala rangua Pero bu oxop lipuxigudi Isreldi mahaing sangua Isip.”

¹¹ Ning Moses harua na Urana ba, “Nga gaxarea (ba) sanga ba ngala rangua Pero xaung ngaxap Isreldi sangua Isip?”

¹² Baing Urana harua ba, “Bagula ngawa ranguaung. Xauna, alali bagula wa mogungua ngahatanga naung ba nga ba ngasoxiung ba: Bungina oxop lipudi sangua Isip masup, bagula asabu mana Urana mana bimbiala li.”

¹³ Baing Moses harua na Urana ba, “Nabu ngala rangua lipuadi Isreldi saing ngaharua nadi ba, ‘Urana mana mugangaimdi soxi nga ma ranguang,’ saing duxusunga nga ba, ‘Yanoa baru?’ bing bagula ngahaxuya nadi baru?”[☆]

¹⁴ Urana harua na Moses ba, “NGA NAGA NGAWA. Uharua na Isreldi bila li: ‘NGAWA† soxi nga ma ranguang.’”[☆]

¹⁵ Urana harua na Moses xauna ba, “Uharua na Isreldi ba, ‘TOXORATAMONA, Urana mana mugangaimdi—Urana mana Ebrahim, Aisak xaung Yekop—soxi nga ma ranguang.’

[☆] **3:13** Xapdi Muli (Kisim Bek) 6:2,3 † **3:14** Urana uxu yanoa NGAWA. Mana Hibru xuana duxu ba Yawe. Ubagu haruanga hawama mana Unggutinga (Stat) 2:4. [☆] **3:14** Hatanga Masok 1:4,8

“Alali yagua bungingbunginalo,
 yagua ahatumia muli
 sanga mana bakbak taining tainina disok
 kimu.

¹⁶ Ula, saing uwagi Isreldi yanamidingdi digunia. Ubaladi ba, ‘TOXORATAMONA, Urana mana mugangaimdi—Urana mana Ebrahim Aisak xaung Yekop—owa masok manga. Bala nga ba, “Ngabaguang saing ngabagu kubolua dilibu mang mana Isip. ¹⁷ Baing ngahau haruangua ba ngaxapkang sangua salaga axap mana Isip mala maluxu’*m* titia hatata Kenandi, Hitdi, Amordi, Peresdi, Hibdi xaung Yebusdi dirung mana ba—titia ba orana, baxagi mana su xaung dungungu langina.’

¹⁸ “Isreldi yanamidingdi bagula dilungung. Baing ung gugabu yanamdi bing ala rangua Isip(di) xaitamoxidinga saing aharia na ba, ‘TOXORATAMONA, Urana mana Hibrudi, gugunia ranguam ba. Am gaxusungaung ba unai mana am gala xaidap tuwa haxangamia mala long xoliana bu am gahanania na TOXORATAMONA Urana amia.’ ¹⁹ Ning ngaxabia xai ba Isip(di) xaitamoxidinga bagula nai mana ala olunggu tai. Ne nabu rima haringing sibuna haxi mana, bing bagula nai mana. ²⁰ Binabu bagula nga raria rimaroa saing ngasina salaga na Isipdi xaung axamang haringindi bagula ngalibudi liwe manadi. Sup, baing bagula nai mana ala.

²¹ “Baing bagula ngalibu Isipdi duxunomia xai lipuxigudi, bu bungina asauya Isip, bagula ala

olang te. ✧ ²² Haing longgalo bing duxusunga Isipdi numading rubinamdi, xaung Isip gaxarea duwa mana numadingia mana xalaxala silba xaung gol, xaung imangdi. Bing asausau garaim lupdi xaung nanuhangimdi. Bila balau, bagula axap Isipdi xalingidingdi mala olang.

4

TOXORATAMONA Haringia Moses Ba Hatanga Haringinganoa

¹ Baing Moses haxuya ba, “Ne, nabu dahatum haringina manga te, kimbo dilungu haruangagua te, daharua ba ‘TOXORATAMONA owa masok maung te’, bagula ngaria baru?”

² TOXORATAMONA harua na ba, “Ala wa rimamia (ba) baraxinta?”

Haxuya ba, “Tuki(a).”

³ Baing TOXORATAMONA harua ba, “Uting mari titia.”

Moses ting mari titia saing xugia masok moxua. Baing Moses hixi mala sangua. ⁴ Baing TOXORATAMONA harua na ba, “Uraria rimama mala saing utuxu(ti) uxania.” Binabu Moses raria rimanoa saing tuxu(ti) moxua saing xugia masok tuki muli rimania. ⁵ TOXORATAMONA bala ba, “Ulibu bila ba, baing bagula dahatum haringina ba TOXORATAMONA, Urana mana mugangaimdi—Urana mana Ebrahim, Aisak xaung Yekop—Ina naga owa masok maung.”

⁶ Baing TOXORATAMONA harua ba, “Uta rimama maluxu’ m imangim maxaxaya.” Binabu Moses

✧ **3:21** Xapdi Muli (Kisim Bek) 12:35,36

ta rimanoa maluxu'm imanging maxaxaya, saing bungina xai masok muli, rimanoa saksaxana, sok usamang sibuna.

⁷ Baing TOXORATAMONA harua ba, "Uta maluxu'm imangima muli." Binabu Moses ta rimanoa muli maluxu'm imanginoa, baing bungina xai masok muli, xai muli bila sanggang (hataing) teladi.

⁸ Baing TOXORATAMONA harua ba, "Nabu dahatum haringina maung te, kimbo dahatumia axamang haringing mugamugangama te, bola dahatum haringina mana luwa(ma). ⁹ Ning nabu dahatum haringina mana axamang haringing luwadi ba te, kimbu dilungung te, bing uxu lang tela(di) mana Langga Nail saing umatu mari titi mamasania. Langga oxop ba bagula sok sip titia."

¹⁰ Ne Moses harua na TOXORATAMONA ba, "O Toxoratamona ngayua, mugau ma, baxangan-gagua xai te. Hatata xauna, heku uharua rangua nga, suxungugua mauxanauyu. Managua bisa te, saing haruangua rabang."

¹¹ Baing TOXORATAMONA harua na ba, "Gaxarea sina lipudi suxungudingdi? Gaxarea libudi lipu tangalia haxatiandi kimbo lipu mumgutingamdi? Gaxarea libudi dibagu kimbo libudi lipu maxa haxatiandi? Nga naga, TOXORATAMONA! Maxuna? ¹² Binabu ula. Bagula ngahauliung xaung haruangua, saing bagula ngatubatubaung haruanga baruamta bagula uharua ba."

¹³ Ne Moses harua ba, “O Toxoratomona ngayua, ngaxusungaung ba, usoxi lipu tela mala!”

¹⁴ Baing TOXORATOMONA atindi disala mana Moses, saing harua ba, “Sabangama Aron wa, a? Libai tela. Ngaxabia ba sanga ba harua xai. Bagu (sok) ma bu guguniaung, saing bungina bagung, bagula gamona yaha sibuna. ¹⁵ Bagula uharua na saing ubala haruanga baruamtadi ba harua, saing bagula ngahauliangtang xaung haruangua, saing bagula ngatubatubangtang ba tang galibu baru. ¹⁶ Bagula harua na lipuadi maung, saing bagula wa lipuxim suxunguxunguama, saing bagula uwa bila Urana maxania. ¹⁷ Ning oxop tuki li wa rimamia mala bu sanga ba ulibu axamang haringinadi mana.

Moses Goxoya Mala Mana Isip

¹⁸ Baing Moses goxoya mala (muli) rangua longanoa Yetro saing harua na ba, “Ngaxusungaung ba unai mana ngagoxoya mala rangua nga sibugu bakbagigudi duwa Isip bu ngabagu nabu teladi duwauyu.”

Yetro harua ba, “Sangau, ula. Gamoma wa mosiu.”

¹⁹ Muga bungina Moses wauyu Midian, TOXORATOMONA harua na ba, “Ugoxoya mala Isip muli, namua na adi dibo ba dunggung mati, ding dimati (masup) (ba).” ²⁰ Binabu Moses xap haininoa garandi, tadi mahaing mana donki, saing dahaxa malau mana Isip. Baing Moses xap tukia mana Urana mala rimania.

²¹ Baing TOXORATOMONA harua na Moses ba, “Bungina usok mana Isip, bing ulibu axamang

haringinadi ngasina haringinga naung mana ba Pero maxania. Ne bagula ngalibu toxonoa haring bu bagula hauxana ba yunga lipuadi dila. ²² Saking uharua na Pero ba, “TOXORATAMONA harua bila li: Isrel matuaugu, ²³ saing ngabal-aung ba, “Uyunga garagu (lup) ba ila, bu sanga ba sabu manga.” Nabu hauxama mana uyunga ba ila, umaxania to, bagula ngaung matuauma baing!”[✧]

²⁴ Dahaxa mala, baing mana tabalaxaya tela lia, TOXORATAMONA sok mana Moses saing bo ba ung matiuba. ²⁵ Ning Moses haininoa Sipora xap waxang sianggam tela, xuxuti garang luba sangganoa saing ta sangga ba mana Moses kindi,* saing harua ba, “Maxuna mana kubolua li siba ri, hatata usok bakbagigu (tela) yaungia.” ²⁶ Binabu TOXORATAMONA sup mana hatuminganoa. (Bungina Sipora harua ba, “mana kubolua li siba ri,” harua mana xuxu sangganoa.)

²⁷ Baing TOXORATAMONA harua na Aron ba, “Usok mala long xolania bu ugugunia Moses.” Binabu ila gugunia Moses Urana bimbiana, saing libu (manggobinia). ²⁸ Baing Moses baxanga na Aron axamang longgalo Toxoratamona soxi mala bu harua, xaung axamang haringinadi tabina ba libudi.

²⁹ Moses Aron tang dila digugunia Isreldi yanamiding longgalo dima. ³⁰ Aron baxanga nadi haruanga longgalo TOXORATAMONA baxanga

✧ 4:23 Xapdi Muli (Kisim Bek) 12:29 * 4:25 Hibru xuana la li dibung ba kindi, ne lipu xabiangam teladi dahatum ba harua saha mana muxumuxunoa.

na Moses saing libu axamang haringin(a)di lipudi maxadingia. ³¹ Baing dahatum haringina. Baing bungina dilungu ba TOXORATAMONA usidi sibuna saing bagu daxap doa baru, dituru mari titia saing disabu mana.

5

Pero Libu Isreldi Dimakasa Buk

¹ Sup, baing Moses Aron tang dila rangua Pero saing daharua ba, “TOXORATAMONA, Urana mana Isreldi, harua bila li: ‘Uyunga lipuxigudi ba dila, bu sanga ba ditongtongia taungua nanga long xoliania.’”

² Ne Pero harua ba, “TOXORATAMONA (li/ba) gaxarea? Baruta ngalungu haruanganoa ba ngayunga Isreldi ba dila? Ngaxabia TOXORATAMONA (li/ba) te, saing (maxuna) bagula ngayunga Isreldi ba dila te.”

³ Baing daharua ba, “Urana Mana Hibrudi gugunia ranguam ba. Binabu am gaxusungaung ba unai mana am gahaxa xaidap tuwa mala long xoliania bu am gahanania na Toxoratamona Urana amia, nam libu am gamati mana businga diandi kimbo haungingia.”

⁴ Ne Isip(di) xaitamoxidinga harua na dingtang ba, “Moses Aron mana, alibu lipuadi disauya oxatadinga baru? Ahabatia (oxataima)!” ⁵ Baing Pero harua ba, “Abagu, lipuadi disok xumana titia li, saing alibudi disauya oxatadinga.”

⁶ Men to, taxa mana xaidapka baguba, Pero tabina oxata lipuxing haringinamdi xaung Isreldi duwasa mana lipu oxata olanggamgadi ba, ⁷ “Labu asina lik(ka) na lipuadi ba ditongtongia

birikdi muliu tai. Asauya. Ding sibuding bing dila daxap. ⁸ Ning ahaxi manadi ba ditongtongia birik titingang taininau bila muga. Labu atatua titingua mongau tai. Ubudingdi daharing. Namua naga daxaba ba, “Am gaxusungaung ba unai mana am gala am gahanania na Urana amia.” ⁹ Aiti makasangadinga mana lipuadi bu duwaxatauyu saing doxola mana ganangana ba dahatumia languangadi te.”

¹⁰ Baing oxata lipuxing haringinamdi xaung Isreldi duwasa mana lipu oxata olanggamgadi disok mala saing daharua na lipuadi ba, “Pero harua bila li: ‘Bagula ngasina lik(ka) nang muli te. ¹¹ Ang ba bing ala axap long baruamta abagu. Ning bagula oxataim ragunoa ri monga te.’”

¹² Binabu lipuadi dila hataing hataina mana titia Isip bu ditagia lik yoxondi ba daxaning(xaning) bila lik. ¹³ Oxata lipuxing haringinamdi dahaxi sibuna manadi, daharua ba, “Asahi oxataim xaidabing ragunoa xaidap taining tainina, bila alibu bungina lik(di) (du)wa.” ¹⁴ Baing oxata lipuxing haringinamdi mana Pero ditahataha Isreldi dimogudi ba duwasa mana lipu oxata olanggamgadi, dahaxi manadi ba, “Baruta asok mana birikdi titiding ragunoa hatata kimbo nulau te bila nulana?”

¹⁵ Baing Isreldi duwasa mana lipu oxata olanggamdi dila rangua Pero saing dahati ba, “Baruta ulibu bila li na lipuxim oxatamdi? ¹⁶ Disina lik(di) na am lipuxim oxatamdi te, ne dahaxi mam ba, ‘Atongtongia birikdi!’ Ditahataham lipuxim oxatamdi, ne ung sibum lipuximdi dituxurara.”

17 Ne Pero harua ba, “Ubuimdi daharing! Daharing baing! Namua naga aharuaharua ba, ‘Unai mana am gala am gahanania na TOXORATAMONA.’ 18 Ala ahabatia oxatua! Bagula axap lik(di) ranguam te, ning atongtongia birikdi disok mana raguna dimogu baing.”

19 Isreldi duwasa mana lipu oxata olanggamdi dibagu daxabia ba daxap mauxangana bungina daxap haruanga ba, “Labu atatua birikdi titingadinga xaidap taining taininamgu tai.” 20 Disauya Pero, baing dila gugunia Moses Aron tang. Tang diragudi mua. 21 Baing daharua ba, “TOXORATAMONA bagu angtang galibu baru! Bagula suxuyang namua na alibuam gabuya Pero gabu yanamindi maxadingia. Bila tang gata waxang sabanga rimadingia bu dunggam mati baing!”

Urana Hau Haruanganoa Ba Xapdi Muli

22 Baing Moses goxoya mala rangua TOXORATAMONA saing harua ba, “O Toxoratamona, baruta ulibu doa (ma)na lipuadi li? Baruta usoxi nga ma (li)? 23 Namua na mana bungina ngaxap haruangama ma rangua Pero, ma laing hatata, libu doa na lipuadi li, saing oxopdi muli monga te.”

6

1 Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Haxek sibuna li bagula ubagu axadi bagula ngalibudi (ma)na Pero. Mana rimagu haringina, bagula ngalibu (ba) yunga lipuadi ba dila.

Maxuna, mana rimagu haringina, bagula sukadi sangua titinoa.”

² Urana harua na Moses xauna ba, “Nga (ba) TOXORATAMONA.✧ ³ Ngaowa masok mana Ebrahim, mana Aisak xaung mana Yekop, Ngaxu nga ba Urana Haringing Sibuna. Ning yagua TOXORATAMONA ngabaxanga nadi te. ⁴ Xauna, ngahau haruangagua ranguadi bu ngasina titia Kenan nadi, titia ba duwa mana bila lobudi. ⁵ Xauna, nga ngalungu Isreldi digudi, adi Isipdi dituxudi ba dituxu oxatading olanggamdi, saing ngahatumia muli haruangua ngahau ba.

⁶ “Binabu, aharia na Isreldi ba: ‘Nga (ba) TOXORATAMONA, saing bagula ngaxap kang ma sangua mauxangandi axapdi rangua Isipdi. Bagula ngalubang bu awa lipuxiding oxata olanggamdi te, saing bagula ngagiming muli rimagu haringingania xaung mana axamang haringingdi bagula ngasuxuyadi manadi. ⁷ Bagula ngaxap kang (bu) asok nga sibugu lipuxigudi, saing bagula ngawa Urana angia. Baing ina naga, bagula axabia ba nga (ba) TOXORATAMONA Urana angia, lipua xap kang ma sangua mauxangandi axapdi rangua Isipdi. ⁸ Baing bagula ngaxap kang mala mana titia ngahau haruangua ba ngasina na Ebrahim, Aisak xaung Yekop. Bagula ngasina bu sok angia. Nga (ba) Toxoratamona.’”

⁹ Moses baxanga haruangadi li na Isreldi, ne dilungu te namua na salaga daxap oxataim olanggamia tatua hatumingadingdi.

✧ **6:2** Unggutinga (Stat) 17:1, 28:3, 35:11; Xapdi Muli (Kisim Bek) 3:13-15

10 Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba,
 11 “Ula ubala Isipdi xaitamoxidinga Pero ba yunga Isreldi ba dila sangua titianoa.”

12 Ne Moses harua na TOXORATAMONA ba, “(Bagu) Nabu Isreldi dilungu nga te, bing Pero bagula lungu nga baru? Namua na suxungugua mauxana!”

Moses Aron Tang Mugangading Yadingdi

13 Ne TOXORATAMONA harua na Moses Aron tang mana Isreldi xaung Isipdi xaitamoxidinga Pero, saing tabina dingtang ba daxap Isreldi masok sangua Isip.

14 Lipuadi li Isreldi bakbagiding yanamidingdi:

Ruben, matuaua mana Isrel, garang lupdi bing Hanok, Palu, Hesron xaung Karmi. Adi li Ruben bakbagindi yadingdi.

15 Simeon garang lupdi bing Yemuel, Ohat, Yakin, Sohar xaung Saul, Kenan haing tela garanoa. Adi li Simeon bakbagindi yadingdi.

16 Adi li Libai garang lupdi yadingdi sanga mana suxingadingdi: Gerson, Kohat xaung Merari. Libai wa sanga mana niani 137.*

17 Gerson garang lupdi bing Libni xaung Sime. Dingtang bakbagidingdi mugangadingdi.

18 Kohat garang lupdi bing Amram, Ishar, Hebron xaung Usiel. Kohat wa sanga mana niani 133.

19 Merari garang lupdi bing Mali xaung Musi.

* 6:16 Titinga (Namba) 3:17-20, 26:57,58; 1 Naxuyanga (1 Stori) 6:16-19

Adi ba Libai bakbagindi yadingdi sanga mana suxingadingdi.

²⁰ Amram yau tibung hamunganoa Yokebet, saing haingga ba hayau Aron Moses tang na. Amram wa sanga mana niani 137.

²¹ Ishar garang lupdi bing Kora, Nepek xaung Sikri.

²² Usiel garang lupdi bing Misael, Elsapan xaung Sitri.

²³ Aron yau Eliseba, ina Aminidap nanuhanginoa xaung Nason hamunganoa. Baing hainga ba hayau Nadap, Abihu, Eleasar xaung Itamar na.

²⁴ Kora garang lupdi bing: Asir, Elkana xaung Abiasap. Adi li Kora bakbagindi yadingdi.

²⁵ Aron garanoa Eleasar yau Putiel nanuhanging tela, saing hayau Pinias na.

Adi ba Libai bakbaging taining taining yanamidingdi.

²⁶ Aron Moses dingtang naga Toxoratamona harua nadi ba, “Axap Isrel bakbaging taining tainina ma sangua Isip.” ²⁷ (Ding)tang lipuadi daharua na Isipdi xaitamoxidinga Pero mana daxap Isreldi ma sangua Isip. Moses Aron (ding)tang naga dilibu bila ba.

Aron Bagula Wa Moses Lipuxing Suxunguxunguama

²⁸ Xaikapka TOXORATAMONA harua na Moses mana Isip ba, ²⁹ harua na ba, “Nga (ba) TOX-

ORATAMONA. Ubala Isipdi xaitamoxidinga Pero haruanga longgalo ngabalaung manadi ba.”

³⁰ Ne Moses harua na TOXORATAMONA ba, “(Bagu) Suxungugua mauxana, binabu bagula Pero lungu nga baru?”

7

¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ulungu to. Ngalibung gusok bila Urana Pero maxania, saing sabangama Aron bagula wa lipuxim suxunguxunguama. ² Haruanga longgalo ngatabinaung ba, bagula ubaxanga na sabangama Aron, saing ina bagula bala Pero ba yunga Isreldi ba dila sangua titinoa. ³ Ne bagula ngalibu Pero toxonoa haring, saing heku ngalibu axamang haringing xumana mana titia Isip, ⁴ Pero bagula lungung te. Binabu bagula ngataha Isip rimagia. Saking bagula ngaxai lipuxigudi Isreldi bakbagidingdi sangua titia Isip xaung axamang haringindi bagula ngasuxuya Isip manadi ba. ⁵ Baing bungina ngararia rimagua ba taha Isip xaung xai Isreldi sangua, bagula Isipdi (dibagu) daxabia ba nga (ba) TOXORATAMONA.”

⁶ Moses Aron tang dilibu (maringina/taxa) bila TOXORATAMONA tabina dingtang ba. ⁷ Moses nianindi 80 saing Aron nianindi 83 bungina daharua na Pero.

Aron Tukinoa Sok Moxa

⁸ Baing TOXORATAMONA harua na Moses Aron tang ba, ⁹ “Bungina Pero harua nangtang ba, ‘Alibu axamang haringina bu hatanga ba Urana soxiang ma,’ bing uharua na Aron ba, ‘Oxop

☆ 7:3 Aposel 7:36

tukima uting mari Pero maxania,' saing bagula sok moxa.”

¹⁰ Binabu Moses Aron tang dila rangua Pero saing dilibu (maringina/taxa) bila TOXORATAMONA tabina dingtang ba. Aron ting tukinoa mari Pero gabu yanamindi maxadingia, saing sok moxa. ¹¹ Baing Pero wagi lipu xabianga maringinamdi digabu lipu sintukkamdi dima, saing Isipdi sintukkamdi xauna dilibu kubolu taininau mana haringingading hisangamdi. ¹² Taining tainina (di)ting mari tukinoa saing sok moxa. Ning Aron tukinoa ngaru tukidingdi masup. ¹³ Ne Pero toxonoo haringguyu saing sanga ba lungudi te, bila TOXORATAMONA harua ba.

Axamang Salakkam Mana Siba

¹⁴ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Pero toxonoo haring buk. Hauxana ba yunga lipuadi ba dila. ¹⁵ Buraragina ula rangua Pero bungina sok mala langia. Uli uragu mana Langga Nail rubinia, saing oxop tukia xugia masok moxa ba mala rimamia. ¹⁶ Baing uharua na ba, ‘TOXORATAMONA, Urana mana Hibrudi, soxi nga ma bu ngaharua naung ba: Uyunga lipuxigudi ba dila, bu sanga ba disabu manga long xoliania. Ne ma laing hatata ulungu te. ¹⁷ TOXORATAMONA harua bila li: Bagula uxabia ba nga (ba) TOXORATAMONA bila li. (Bagu) bagula ngataha Nail langinoa xaung tukia li wa rimagia, saing langga bagula xugia masok sip. ¹⁸ Songgadi duwa Nail bagula

✧ 7:17 Hatanga Masok 16:4

dimati, saing langga saminganoa bagula doa. Isipdi bagula hauxana ba dinung mana.’”

¹⁹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ubala Aron ba, ‘Oxop tukima saing uraria rimama etua mana Isip langindi—lang sabangadi xaung lang maxamaxandi xaung lang gamolin-gang longgalo—saing bagula duxugia masok sip.’ Siba ba bagula wa long longgalo mana Isip. Xauna, bagula wa maluxu’ m nanggola xaiamdi xaung nanggola sianggamdi.”

²⁰ Moses Aron tang dilibu (maringina/taxa) bila TOXORATAMONA tabina dintang ba. Iti tukinoa Pero gabu yanamindi maxadingia saing taha Nail langinoa, saing langga longgalo xugia masok sip. ²¹ Songgadi duwa Langga Nail dimati, saing saminoa doa buk binabu sanga ba Isipdi dinung mana te. Siba wa mana long longgalo mana titia Isip.

²² Ne Isip lipu sintukkamdi dilibu kubolu taninau mana haringingading hisangamdi, saing Pero toxonoa haringguyu. Bagula lungu Moses Aron tang te, bila TOXORATAMONA harua ba. ²³ Ne xugia mala ila numia, saing hatum xumana monga te. ²⁴ Baing Isip longgalo diki Langga Nail rubinia bu daxap lang nungingam, namua na sanga ba dinung mana Nail te.

Axamang Salakkam Mana Haxinggudi

²⁵ Xaidap 7 dila disup kimuya mana TOXORATAMONA taha Langga Nail.

8

¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ula rangua Pero saing uharua na ba, ‘TOXORATAMONA harua bila li: Uyunga lipuxigudi ba dila, bu sanga ba disabu manga. ² Ne nabu unai mana dila te, (bagu) nga ba bagula ngasina axamang salakkam mana haxinggudi mana titim longgalo. ³ Nail bagula baxagi mana haxinggudi. Bagula dahaing ma maluxu’*m* numam xaitamoxiama xaung numam lunoa xaung etua’*m* kabukabum kinungama, maluxu’*m* yanamimdi numadingdi xaung etua’*m* lipuximdi, xaung maluxu’*m* diramim taungamdi xaung minam salanga xaninxaninganamdi. ⁴ Haxinggudi bagula dahaing maung xaung mana lipuximdi xaung mana yanamim longgalo.’”

⁵ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ubala Aron ba, ‘Uraria rimama tuxu tukima etua mana lang sabangadi xaung lang maxamaxandi xaung lang gamolingandi, saing ulibu haxinggudi dahaing ma mana titia Isip.’”

⁶ Binabu Aron raria rimanoa etua mana Isip langindi, saing haxinggudi dahaing ma saing dikaukau titia. ⁷ Ne lipu sintukkamdi dilibu kubolu taininau mana haringingading hisangamdi. Ding xauna dilibu haxinggudi dahaing ma etua mana titia Isip.

⁸ Pero wagi Moses Aron tang dima, saing harua ba, “Usabu na TOXORATAMONA ba xap haxinggudi mala sangua nga xaung lipuxigudi, saing bagula ngayunga lipuximdi ba dila dahanania hananiangadi na TOXORATAMONA.”

⁹ Moses harua na Pero ba, “Wa rimamia. Ung ba umogu xaidap maxanoa ubo ba ngasabu ba hauliung, yanamimdi xaung lipuximdi ba ang xaung numamdi doxola mana haxinggudi. Bagula duwauyu mana Langga Nail ing ganina.”

¹⁰ Pero harua ba, “Buragin to.”

Moses haxuya ba, “Bagula wa bila uharua ba, bu (sanga ba) uxabia ba urana tela muli bila TOXORATAMONA Urana amia te. ¹¹ Haxinggudi bagula diyungaung xaung numamdi, yanamimdi xaung lipuximdi. Bagula duwauyu mana Langga Nail ing ganina.”

¹² Kimuya mana Moses Aron tang disauya Pero, Moses sabu haringina na TOXORATAMONA mana haxinggudi xapdi ma mana Pero. ¹³ Baing TOXORATAMONA libu bila Moses xusunga ba. Haxinggudi duwa mana numadi, numading rubindi xaung umangadi ding dimati. ¹⁴ Digung(gung)di bunudi (bunudi), saing titia buya mana samidingdi. ¹⁵ Ning/Ne bungina Pero bagu ba mauxanganoa sup, duduna saing lungu Moses Aron tang te, bila TOXORATAMONA harua ba.

Axamang Salakkam Mana Simaxakdi

¹⁶ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ubala Aron ba, ‘Uraria tukima (saing) utaha titi gagabinoa.’ Baing mana titia Isip hataing longgalo bagula gagaba sok simaxakdi.” ¹⁷ Tang dilibu bila ba. Aron raria rimanoa tuxu tukia (saing) taha titi gagabinoa, baing simaxakdi diri mana lipudi xaung asaxadi. Gagap longgalo maluxu’ m titia Isip (di)sok simaxakdi. ¹⁸ Ning

bungina Isip(di) lipuxi(di)ng sintukkamadi dituba ba daxap simaxakdi masok mana haringingading hisangamdi, ding sanga te.

Simaxakdi duwa mana lipudi xaung asaxadi long longgalo, ¹⁹ binabu lipu sintukkamdi daharua na Pero ba, “Urana (rimang uxung) haringinganoa libu (bila li)!” Ning Pero toxonoa haring saing sanga ba lungudi te, bila TOXORATAMONA harua ba.✧

Axamang Salakkam Mana Langudi

²⁰ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Umesa buraging sibuna saing ula uragu mana Pero sok mala langia. Ugugunia uharua na ba, “TOXORATAMONA harua bila li: Uyunga lipuxigudi ba dila, bu sanga ba disabu manga. ²¹ Nabu uyunga lipuxigudi ba dila te, (bagu) bagula ngasina langudi ditaliaung xaung yanamimdi, ditalia lipuximdi xaung numamdi. Isipdi numadingdi bagula dibaxagi mana langudi. Titi xauna bagula dikaukau.

²² “‘Ne mana xaidapka baguba bagula ngalibu kubolu xan tela mana titia Gosen, titia ba lipuxigudi dirung mana ba. Langudi bagula ditalia la ba te, bu sanga ba ubagu uxabia ba nga TOXORATAMONA ngawa mana titia li. ²³ Bagula ngahata kubolua ngalibu mana lipuxigudi xaung mana lipuximdi. Buragina bagula xamang haringina li sok.’”

²⁴ Baing TOXORATAMONA libu bila ba. Langu talianga mutungadingamdi doti dibaxagi mana

✧ **8:19** Luk 11:20

Pero numang xaitamoxiama xaung mana yanamindi numadingdi. Isip hataing longgalo didoa namua na langudi dibaxagi manadi ba.

²⁵ Baing Pero wagi Moses Aron tang dima saing harua ba, “Ala, ahanania na Urana amia maluxu’*m* titia li.”

²⁶ Ning Moses harua ba, “Ala ba (bagula) maring te. Hananiangadi am gahananiadi na Urana amia ba bagula musuding Isipdi maxadingia. Baing nabu am gahanania hananiangadi musuding maxadingia, bagula daxatuam siangia mati!
²⁷ Sanga te. (Bing) am gahaxa xaidap tuwa mala long xoliania ba am gahanania hananiangadi na TOXORATAMONA Urana amia, bila tabinam ba.”

²⁸ Binabu Pero harua ba, “Sangau. Bagula nganai mana ala ahanania hananiangadi na TOXORATAMONA Urana angia long xoliania, ning sanga ba ala hasoya buk te. Tauna, axusunga haringina ba ngaxap haulingua hatata!”

²⁹ Moses haxuya ba, “Haxek sibuna ngasauyaung mala, bagula ngaxusunga TOXORATAMONA haringina, saing buragina langudi bagula disauya Pero xaung yanamindi xaung lipuxindi. Ne xai te nabu Pero tuxu muraga muli mana hauxana ba yunga lipuadi dila dahanania hananiangadi na TOXORATAMONA.”

³⁰ Baing Moses sauva Pero saing sabu na TOXORATAMONA. ³¹ Baing TOXORATAMONA libu bila Moses xusunga ba. Langudi disauya Pero xaung yanamindi xaung lipuxindi. Langu tela wauyu te. ³² Ning bungina baguba xauna Pero libu

toxonoa haring saing hauxana ba yunga lipuadi ba dila.

9

Axamang Salakkam Xap Morudi

¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ula rangua Pero saing uharua na ba, ‘TOXORATAMONA, Urana mana Hibrudi, harua bila li: “Uyunga lipuxigudi ba dila, bu sanga ba disabu manga.” ² Nabu unai mana dila te, utuxudiyu, ³ (bagu) TOXORATAMONA rimanoa bagula xap axamang salakkam sibuna ma xap morum longgalo—hosimdi, donkimdi, kamelimdi xaung bulmakaumdi, sipsibimdi xaung mememdi. ⁴ Ne TOXORATAMONA bagula hata kubolunoa libu mana Isrel morudingdi xaung Isipdi morudingdi. Isreldi asaxading tela bagula mati te.’”

⁵ TOXORATAMONA mogu xaidap maxanoa saing harua ba, “Buragina bagula TOXORATAMONA libu bila ba mana titia li.” ⁶ Baing ina naga, buragina TOXORATAMONA libu bila ba. Isipdi moruding longgalo dimati, ne Isreldi moruding tela mati te. ⁷ Pero soxi lipuxing teladi mala ba suli saing dibagu ba Isreldi moruding tela mati te. Ne Pero toxonoa haring saing nai mana lipuadi dila te.

Axamang Salakkam Mana Nabangdi

⁸ Baing TOXORATAMONA harua na Moses Aron tang ba, “Tang gala ubi taunganam yabanoa, saing asolia hayata rimaimia. Ala rangua Pero saing Moses (bing) ting mahaing maxania. ⁹ Bagula sok gagaba ri mana Isip titing longgalo,

saing bagula libu nabangdi disok mana lipudi xaung asaxadi mana titia Isip hataing longgalo.”

¹⁰ Binabu tang daxap hayata mana ubi taunganam yabanoa saing dili Pero maxania. Moses ting mahaing, saing nabangdi disok mana lipudi xaung asaxadi.✧ ¹¹ Lipu sintukkamdi sanga ba dili Moses maxania, namua na nabangdi daxapdi xauna bila daxap riadingdi Isipdi. ¹² Ne TOXORATAMONA libu Pero toxonoa haring saing lungu (Moses Aron) tang te, bila TOXORATAMONA harua na Moses ba.

Axamang Salakkam Mana Kuya Bila Siang Aisiamdi Dimu

¹³ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Umesa buraraging sibuna, uli Pero maxania saing uharua na ba, “TOXORATAMONA, Urana mana Hibrudi, harua bila li: Uyunga lipuxigudi ba dila, bu sanga ba disabu manga. ¹⁴ Namua na bungina baguli axamang salakkamgadi ngasinadi bagula daharing sibuna, daxap yanamimdi xaung lipuximdi ing ganina te, bagula daxap ung sibus xauna, bu sanga ba uxabia ba mana titia hataing longgalo tela (muli) bila nga te. ¹⁵ Namua na ma laing hatata sanga ba ngararia rimagua ngatahaung xaung lipuximdi xaung businga haringindi disisiang sanga titia masup. ¹⁶ Ne ngayungaung ba uwa mana namua li naga, bu ngahatanga haringingagu sabanga naung, xaung bu yagua sabanga naxuyanganoa bagula sup mala mana titi longgalo.✧ ¹⁷ Uitiitiung usoxauti lipuxigudiyu saing uyungadi ba dila

te. ¹⁸ Binabu ulungu to. Bila buragina xaidap maxanoa li bagula ngalibu kuya bila siang aisi-amdi didoa sibuna dimu, dali kuya longgalo bila ba mana Isip unggutinganoa ma laing hatata.

¹⁹ Binabu hatata utabina ba daxap morumdi xaung xalingim longgalo duwa sabasabia (di)ma diyamengdi hawa urongia, namua na kuya bila siang aisi-amdi bagula dimu mana lipu longgalo xaung asaxa longgalo daxapdi dima numia te xaung adi duwa sabasabia, saing bagula dimati.’”

²⁰ Pero yanaminadi dimaxuwa mana TOXORATAMONA haruunganoa ba dahatuautu mala daxap lipuxiding oxata olanggamdi xaung morudingdi (di)ma hawa urongia. ²¹ Ne adi dahatumia TOXORATAMONA haruunganoa te diyunga lipuxiding oxata olanggamdi xaung morudingdi duwa sabasabia.

²² Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Uraria rimama mahaing mana sabalunua bu kuya bila siang aisi-amdi (di)mu mana Isip hataing longgalo—mana lipudi xaung asaxadi xaung axamandi disok Isipdi umangadingia.”

²³ Moses raria tukinoa mahaing mana sabalunua, baing TOXORATAMONA sina kaxaba xaung kuya bila siang aisi-amdi, saing bilikbiliga bilik mari mana titia. Baing Toxoratamona libu kuya bila siang aisi-amdi (di)mu mana titia Isip. ²⁴ Kuya bila siang aisi-amdi dimu haringina saing bilikbiliga bilik mala ma. Malasu ba dali ding longgalo disok mana Isip mana unggutinganoa ma laing xaidapka ba.✧ ²⁵ Mana Isip hataing

✧ 9:24 Hatanga Masok 8:7, 16:21

longgalo kuya bila siang asiamdi (di)taha axamang longgalo duwa sabasabia—lipudi xaung asaxadi. (Di)taha saha axamandi disok umangia saing (di)munanggi xai longgalo. ²⁶ Titi hataina Gosen, titi hataina Isreldi dirung mana ba, ing ganina xola mana kuya bila siang aisiamdi.

²⁷ Baing Pero wagi Moses Aron tang dima. Harua nadi ba, “Bungina baguli ngalibu kubolu diana. TOXORATAMONA libu kubolu maringina, saing nga ngagabu lipuxigudi am galibu doa. ²⁸ Usabu na TOXORATAMONA, namua na bilikbiliga xaung kuya bila siang aisiam haringindi sanga ba. Bagula ngayungang ba ala. Tabinangua mana awa (bing) sup.”

²⁹ Moses haxuya ba, “Bungina ngasok mala sangua long sabangua, bagula ngararia rimagudi mahaing mala ngasabu na TOXORATAMONA. Kaxaba bagula sup saing kuya bila siang aisamdi bagula (di)mu muli te, bu sanga ba uxabia ba titia TOXORATAMONA inia. ³⁰ Ne ngaxabia ba ung gugabu yanamimdi amaxuwa mana TOXORATAMONA Urana te.”

³¹ (Mana xaidapka baguba, kuya bila siang aisamdi (da)hanggalangia pilaks* xaung bali† longgalo, namua na bali toxondi disok ba xaung pilaks aningonoa sok ba. ³² Ne (da)hanggalangia wit xaung emer‡ te, namua na disok teguyu.)

³³ Baing Moses sauya Pero saing sok mala sangua long sabangua. Raria rimandi mahaing

* **9:31** pilaks—Pilaks xai kaxukana Isipdi duxuma, ditongtongia imangdi mana sanganoa. † **9:31** bali—Bali anginga tela bila wit. ‡ **9:32** emer—Emer anginga tela bila wit.

mala sabu na TOXORATAMONA. Kaxaba xaung kuya bila siang aisiamdi disup, saing kuya dimu mari titia muli te. ³⁴ Pero bagu ba kuya xaung kuya bila siang aisiamdi xaung kaxaba disup, saing libu kubolu diana muli. Gabu yanamindi dilibu toxodingdi daharing. ³⁵ Binabu Pero toxonoo haring saing nai mana Isreldi dila te, bila TOXORATAMONA harua Moses suxungunia (ba).

10

Axamang Salakkam Mana Binadi

¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ula rangua Pero, namua na nga ba ngalibu toxonoo xaung yanamindi toxodingdi daharing bu sanga ba ngalibu axamang haringina ngayuadi li liwe manadi, ² bu anaxuya na garaimdi xaung garaim ranggindi ngahaxuya Isipdi haringina baru xaung bu ngalibu axamang haringindi ngayuadi liwe manadi baru. Binabu sanga ba axabia ba nga ba TOXORATAMONA.”

³ Binabu Moses Aron tang dila rangua Pero saing daharua na ba, “TOXORATAMONA, Urana mana Hibrudi, harua bila li: ‘Uhalisi hauxam mana utatuaung maxagia baru? Uyunga lipuxigudi ba dila, bu sanga ba disabu manga. ⁴ Nabu hauxam mana uyungadi ba dila, bing (bagu) buragina bagula ngaxap binadi (ma) maluxu mana numanumama. ⁵ Bagula dikaukau titi hataing longgalo bu lipu tela sanga ba bagu titia te. Bagula daxang masup anginga kaxukanadi duwayu kimuya mana kuya bila siang aisiamdi

(di)mu ba, xaung bagula disahi baruamtadi duwayyu mana xaidi. ⁶ Bagula dibaxagi mana numamdi xaung mana yanamimdi xaung Isip longgalo numadingdi. Axa li bauimtibuimdi kimbo mugangaimdi dibagu te, ungguti mana bungina dirung mana titia li laing hatata.’” Baing Moses xugia mala saing sauya Pero.

⁷ Pero yanamindi daharua na ba, “Bunging maxaxaya baru bagula lipua li tuxu kira (muraginia)? Uyunga lubadi ba dila, bu sanga ba disabu mana TOXORATAMONA Urana dingia. Ai! Isip(ka) hanggalang. Ubagu uxabia (alaba) teguyu?”

⁸ Binabu daxap Moses Aron tang dima muli rangua Pero. Harua na dingtang ba, “Sangau. Ala asabu mana TOXORATAMONA Urana angia. Ning ubala nga ba gaxarea (taxa) bagula dila.”

⁹ Moses haxuya ba, “Bagula am longgalo am gala—nanumamdi xaung mugangamamdi, garamam lupdi xaung nanuhangimamdi, xaung morumamdi. Namua na bagula am gatuxu taungua bu am gaiti TOXORATAMONA yanoa.”

¹⁰ Pero harua ba, “Si! Nabu ang longgalo ala, bagula tabagu rangrang ba TOXORATAMONA wa ranguang ba! Ne nga ba, bagula nganai mana axap hainimdi xaung garaimdi mala ranguang te! Ngabagu kuboluim dianoa abo ba alibu mam. ¹¹ Tegu sibuna! Lupdi ding ganiding sanga ba dila disabu mana TOXORATAMONA, namua na xusungungama baing.” Baing disuka Moses Aron tang mala sangua Pero maxania.

¹² Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Uraria rimama mahaing mala mana Isip, bu

binadi ditalia titia saing daxang axamang longgalo disok titia, axamang baruamtadi duwayyu kimuya mana kuya bila siang aisiandi (di)mu.”

¹³ Binabu Moses raria tukinoa mahaing mala mana Isip, saing TOXORATAMONA xap yang karagam ma yubua makisi mana titia sanga mana xaidap tela xaung yambong tela. Laing sup buraragina, baing yanga xap binadi dima ba. ¹⁴ Baing ditalia Isip longgalo saing dirung xumang sibuna mana titi ragung longgalo. Mugau ma axamang salakkam mana binadi bila ba te, saing bagula sok bila ba muli te. ✧ ¹⁵ Dikaukau titi hataing longgalo laing titia mutuxu. Daxang axamang baruamtadi duwayyu kimuya mana kuya bila siang aisiandi (di)mu—axamang longgalo disok titia xaung xai marang longgalo. Xai, haidanga xaung waxu longgalo duwa titia Isip doxola mana axamang gamatandi.

¹⁶ Baing Pero gogolinga wagi Moses Aron tang dima saing harua ba, “Ngalibu kubolu diana na TOXORATAMONA Urana angia xaung nang. ¹⁷ Binabu uyunga kubolugu diana bunging tela muli, saing axusunga Toxoratamona Urana angia haringina ba xap axamang matiamga li mala sangua nga.”

¹⁸ Binabu Moses sok mala sangua Pero saing xusunga TOXORATAMONA haringina. ¹⁹ Baing Toxoratamona xugia yanga bu ma haringina bila sanga yuwaxa. Baing yanga ba xu binadi mala maluxu'm Tek Sabuxana.* Binadi disup

✧ **10:14** Hatanga Masok 9:2,3 * **10:19** Tek Sabuxana—Haruanga li su mana Mang xuana, ne mana Hibruxuana dibung ba Tek Rambukkam.

sibuna maluxu'm Isip ragung longgalo. ²⁰ Ne TOXORATAMONA libu Pero toxonoa haring, saing hauxana ba yunga Isreldi ba dila.

Axamang Salakkam Mana Labiana

²¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Uraria rimama mahaing mala sabalunia bu labiana kaukau titia Isip, labiana na bila ba laba buk bu duxunumia.” ²² Binabu Moses raria rimanoa mahaing mala sabalunia, saing labiang sibunoa kaukau Isip sanga mana xaidap tuwa.✧

²³ Lipu tela sanga ba bagu rianoa te kimbo mesa haxa mauli te sanga mana xaidap tuwa. Ne Isrel longgalo ganangadingdi lulianoa wa manadi.

²⁴ Baing Pero wagi Moses ma saing harua ba, “Ala asabu mana TOXORATAMONA. Hainimdi garaimdi xauna sanga ba dila ranguang. Ning moruimdi ding ganiding duwauyu.”

²⁵ Ne Moses harua ba, “Tegu. Bing unai mana am gaxap morumamdi mala xauna bu am gaung teladi am gahananiadi na TOXORATAMONA Urana amia. ²⁶ Morumamdi xauna bing dila ranguam. Tela bagula wauyu te. Bing teladi bagula am gahananiadi na TOXORATAMONA Urana amia. Ne bagula am ba am gaxabia te baruamtadi am gamogudi mana sabungamama mana TOXORATAMONA laing am gasok la ba.

²⁷ Ne TOXORATAMONA libu Pero toxonoa haring, saing hauxana ba nai mana yungadi ba dila.

²⁸ Pero harua na Moses ba, “Uhaya (maxagia)! Umaxania! Labu uma maxagia muli

✧ **10:22** Olaidi (Buk Song) 105:28; Hatanga Masok 16:10

te! Xaidapka ubagu ramramogua muli, bagula umati baing.”

²⁹ Moses haxuya ba, “Uharua maringina! Bagula ngama maxamia muli te.”

11

Axamang Salakkam Xap Matuauadi

¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Axamang salakkam taininau muli bagula ngaxap ma mana Pero xaung mana Isip. Kimuya bagula nai mana yungang ba ala sangua titia li. Bungina libu, bagula sukaung masup mala. ² Ubala lipuadi ba luphaingdi bing duxusunga Isipkadi duwa rubina manadi mana yayaunga silba(m)di xaung gol(am)di.” ³ (TOXORATAMONA libu Isreldi duwa xai Isipdi maxadingia. Xauna, dahatum ba lipua Moses lipu sabanga sibuna mana titia Isip, mana Pero yanamindi maxadingia xaung mana lipudi maxadingia.)

⁴ Binabu Moses harua ba, “TOXORATAMONA harua bila li: ‘Bila yambong lia bagula ngala mana Isip hataing longgalo. ⁵ (Lup) Matuau longgalo duwa Isip bagula dimati. Muga Pero lipua rung mana kabukabu xaitamoxiama ba (lup) matuauna, ila ila laing haing oxata olanggamdi dimunanggi witdi ba (lup) matuauadingdi, xaung morudi (lup) matuauadingdi xauna. ⁶ Xabanga sabanga bagula sok Isip hataing longgalo. Waleu ma hatata saing ila mari, xabanga tela dali te. ⁷ Ne liwe mana Isreldi bagula koma tela tuang monga mana lipu tela kimbo asaxa tela te.’

Baing ina naga, bagula axabia ba TOXORATAMONA hata kubolunoa libu mana Isip xaung Isrel. ⁸ Yanamim longgalo bagula diri ma rangua nga, digung kiding tuxundi mari maxagia, daharua ba, “Alauba! Ung gugabu lipu longgalo dinaxu maung!” Kimuya mana alaba bagula ngala.” Sup, baing Moses atindi disala saing sok mala sangua Pero.

⁹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Pero bagula lunguang te, bu axamang haringing ngayuadi dixibuaxibua mana Isip.” ¹⁰ Moses Aron tang dilibu axamang haringinadi li Pero maxania, ne TOXORATAMONA libu Pero toxonua haring, saing nai mana Isreldi disauya titinoa te.

12

Taunga Dalingam Xaung Taunga Mana Salanga Salalangang Teguama

¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses Aron tang la ba Isip ba, ² “Hatata (saing) ila, sobaga li bagula (wa) niani sobaging mugamugangama mang. ³ Tang gabala Isrel hainglup longgalo ba mana xaidap 10 mana sobaga baguli, bakbak toxong taining tainina bing mogu sipsip tutubing tela sanga mana lipuxing numanamdi. ⁴ Nabu numa tela bakbaginoa kaxukana buk mana daxang sipsip urungina (masuk), bing digugu numa rubinam tela dituxu sinak rangua, sanga mana lipudi titingadinga. Asuxuya sipsiba sanga mana lipu taining tainina daxang

✧ **12:1** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:5; Titinga (Namba) 9:1-5, 28:16; Hanaunaunga (Lo) 16:1,2

baru. ⁵ Asaxadi amogudi bing monindi nianiding taininau doxola mana hataing tela doa, saing sanga ba axapdi mana sipsipdi kimbo memedi. ⁶ Awasa xai manadi laing sobak xaidabing 14, bungina Isrel hainglup longgalo bagula dungdi mati bungbung sibuna. ⁷ Saking daxap sip tela saing dita rubina xaung etua mana numa xaluxing baruamta daxang sipsipkadi ba mana. ⁸ Yambong baguba bing daxang mututunganoa dirama yabia, xaung xauyangadi dimap xaung salanga salalangang teguam(a). ⁹ Labu axang mututungang gamatanau tai kimbo ubori langiau tai, ning arama urungina yabia xaung toxonoa, kindi xaung axamang lunamdi. ¹⁰ Labu ayunga hataina laing buraraginau tai. Hataing baruamta wauyu buraragina, bing atau yabia masup to. ¹¹ Bing axang bila li: Asau imangimdi axauxau masup mana haxangua, asau xaim sanggandi kimia saing atuxu tukima rimaimia. Bing axang sap. TOXORATAMONA Taungang Dalingam.

¹² “Yambonga naga bagula ngakisi maluxu'm Isip saing bagula ngaung matuau longgalo duwa (mana) titia Isip, lupdi xaung asaxadi, saing bagula ngaxap suxuyangua mari mana Isipdi urana dingia longgalo. Nga ba TOXORATAMONA. ¹³ Sipka bagula wa mogungua mang mana numadi awa manadi. Baing bungina ngabagu siba ba, bagula ngadaliang. Axamang salakkam tela bagula xapkang te bungina ngataha Isip.

¹⁴ “Xaidapka li bing amogu xaidap hatuminga muliama. Niani taining tainina dimayu bing

atongtongia taungua bu bakbak taining tainina dimayu dahatumia muli TOXORATAMONA ria baru. Hanaunaunga baguli wa bungingbunginalo.☆ 15 (Laing) Xaidap 7 bing axang salanga salalangang teguama. Xaidap mugamugangama bing aunia yis* sanga numaimdi, namua na lipu gaxarea daxang axamang tela yis wa maluxu mana ba, ungguti mana xaidap mugamugangama laing xaidap 7, bing ataxitidi sanga Isrel. 16 Xaidap mugamugangama bing atuxu guguniangua bu aiti yagua. Tela muli bing atuxu mana xaidap 7. Labu atuxu oxatua mana xaidapka luwadi liu tai. Ning sanga ba axauxau angingua bu axang. Oxata ba ing ganina sangau.

17 “Atuxu Taunga Mana Salanga Salalangang Teguama, namua na mana xaidapka naga ngaxap bakbagimdi ma sanga Isip. Atuxu taungua xaidapka li bu wa hanaunaungua bungingbunginaloama mana bakbak longgalo dimayu. 18 Sobak mugamugangama bing axang salanga xola mana yis. Alibu bila ba mana bungbung xaidap 14 laing bungbung xaidap 21. 19 (Laing) Xaidap 7 labu yis wa numaim telau tai. Baing lipu gaxarea, heku lipu titi telama kimbo yabanama, lipu gaxarea daxang anginga tela yis wa mana ba bing ataxiti sanga Isrel bakbaginoa. 20 Labu axang anginga tela yis wa manau tai. (Mana) Numa baruamta awa mana ba bing axang salanga salalangang teguama.”

☆ 12:14 Xapdi Muli (Kisim Bek) 23:15, 34:18; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:6-8; Titinga (Namba) 28:17-25; Hanaunaunga (Lo) 16:3-8 * 12:15 yis—Yis axamana libu salanga salalanga.

²¹ Baing Moses wagi Isrel yanaming longgalo dima saing harua nadi ba, “Ala amogu sipsip tutubindi mana bakbagimdi saing aungdi mana Taunga Dalingam. ²² Atangania siba minia. Saking abibi xaiya hisop rimandi atai sibia, saing asami numa xaluxing etuama xaung rubindi mana. Labu angia tela sok mala numang xaluxinia laing buraragina. ²³ Bungina TOXORATAMONA ila kisi mala titia bu taha Isipdi mari, bagula bagu siba wa mana xalu etuama xaung rubindi saing bagula dali xalua (gananganoa) ba, saing bagula bili lipu hanggalangiangama mana luxu numaimia bu tahang(gu tai).✧

²⁴ “Asu mana hanaunaunga li niani taining tainina. Wa (hanaunaunga) bungingbunginaloama mang xaung mana bakbagimdi dimayu. ²⁵ Bungina aluxu mana titia TOXORATAMONA bagula sina nang bila hau haruangua mana ba, atuxu oxata li. ²⁶ Baing bungina garaimdi duxusungang ba, ‘Oxata li baru namuxinta?’ ²⁷ bing abaladi ba, ‘Taunga Dalingam hananianganoa bu am gaiti TOXORATAMONA yanoa, namua na dali Isreldi numadingdi (mana) Isip, saing hanggalangia kira te bungina taha Isipdi mari.’” Baing lipuadi dituru mari saing disabu mana TOXORATAMONA. ²⁸ Baing Isreldi dilibu taxa bila TOXORATAMONA tabina Moses Aron tang.

²⁹ Yambong lia Toxoratamona taha mari matuau longgalo mana Isip, ungguti mana Pero lipua rung mana kabukabu xaitamoxiama ba matuauna, ila ila laing lipu salak yabanama

✧ **12:23** Hibru 11:28

rung salak yabania ba matuauna, xaung morudi matuaudingdi xauna.☆ ³⁰ Pero gabu yanaming longgalo xaung Isip longgalo dimesa yambong, saing dahatangitangi haringina mana Isip, namua na numa tela xola mana matiang tela te.

Disauya Isip

³¹ Yambong baguba Pero wagi Moses Aron tang dima, saing harua ba, “Amesa! Asauyua lipuxigudi, tang gagabu Isreldi (mala)! Ala asabu mana Toxoratamona bila axusunga ba. ³² Axap moruimdi mala, bila aharia ba, saing ala. Xauna, asina guxama nanga.”

³³ Isipdi dahaxi mana lipuadi ba dahatuatu disauya titidinga. Daharia ba, “Nam am longgalo am gamati!” ³⁴ Binabu Isreldi daxap witing gagabindi doxola mana yis, saing doxoxi mana mina xaningxaningamdi disaku imangidingia mala. ³⁵ Isreldi dilibu bila Moses baxanga nadi ba, saing duxusunga Isipdi mana yauyaunga gol(am)di xaung silba(m)di xaung imangdi xauna.☆ ³⁶ TOXORATAMONA libu lipuadi duwa xai Isipdi maxadingia, bu disina nadi baruamtadi duxusungadi manadi. Bila balau daxap Isipdi xalingidingdi mala olang.

³⁷ Isreldi dahaxa long sabangga Rameses mala longga Sukot. Bila lipu 600,000 lupdi dahaxa mala, ne dititi haing garadi te. ³⁸ Daxap moru bakbak sabangadi mala ranguadi: sipsipdi, memedi xaung bulmakaudi. Xauna, lipu xumang teladi dahaing mala ranguadi. ³⁹ Baing

☆ **12:29** Xapdi Muli (Kisim Bek) 4:22,23 ☆ **12:35** Xapdi Muli (Kisim Bek) 3:21,22

ditau salanga salalangang teguamdi mana wit gagabang xola mana yis ba daxap ma sangua Isip. Xola mana yis namua na Isipdi disukadi mala sangua titidinga saing ganangan te ba daxauxau anginga mading.

⁴⁰ Isreldi duwa mana Isip sanga mana niani 430. ✧ ⁴¹ Niani 430 disup, baing mana xaidapka naga TOXORATAMONA bakbagindi disauya Isip. ⁴² Yambongga baguba Toxoratamona wasa manadi, bu xapdi ma sangua titia Isip. Binabu mana yambongga baguli niani taining tainina Isreldi bing duwasa bu diti TOXORATAMONA yanoa bungingbunginalo.

Taunga Dalingam Hanaunaugandi

⁴³ Baing TOXORATAMONA harua na Moses Aron tang ba, “Taunga Dalingam angiang hanaunaugandi bing:

“Lipu titi telam tela labu xanggu tai. ⁴⁴ Ne lipu oxatam olanggam baruamta agim (siangia) sanga ba xang kimuya mana axuxu sangganoa. ⁴⁵ Ning lipu titi telam tela kimbo lipu oxatam tela ugim oxatania ba labu daxanggu tai.

⁴⁶ “Bing axang numa lunia. Labu axap mututungan tela sabasabiau tai. Labu arambaxuti tuan telau tai. ✧ ⁴⁷ Isrel hainglup longgalo bing dituxu taunga li.

⁴⁸ “Lipu titi telam gaxarea rung ranguang bo ba xang Toxoratamona Taungang Dalingam bing muga duxuxu lup(ka) longgalo duwa numania (ba) sanggadingdi to. Tauna, sanga ba xang bila

✧ **12:40** Unggutinga (Stat) 15:13; Galesia 3:17 ✧ **12:46** Titinga (Namba) 9:12; Yon 19:36

yabanam tela. (Ne) Labu lup sanggang xuxungang teguam tela xanggu tai. ⁴⁹ Hanaunaunga li wa etua mang yabanamdi xaung lipu titi telam gaxarea dirung ranguang.”

⁵⁰ Isrel longgalo dilibu taxa bila TOXORATAMONA tabina Moses Aron tang. ⁵¹ Baing mana xaidapka naga Toxoratamona xap Isreldi ma sangua Isip bakbagiding bakbagiding.

13

Dimogu Matuauadi (Ba) TOXORATAMONA Iniadi

¹ TOXORATAMONA harua na Moses ba, ² “Amogu (lup) matuau longgalo ba (duwa) ngayuadi. Matuau longgalo dahayau liwe mana Isreldi bing ngayuadi, lipu xaung asaxa.”[☆]

³ Baing Moses harua na lipuadi ba, “Xaidapka li amogu ba wa xaidap hatuminga muliama, xaidapka asok sangua Isip, sangua titi oxata olanggama, namua na TOXORATAMONA xapkang ma sangua xaung rimang haringinoa. Labu axang anginga tela yis wa manau tai. ⁴ Hatata mana sobaga Abip,* asok mala. ⁵ Bungina Toxoratamona xapkang ma maluxu’^m Kenandi, Hitdi, Amordi, Hibdi xaung Yebusdi titidingdi, titia hau haruangua rangua mugangaimdi ba sina nang, titi(a) orana, baxagi mana su xaung dungungu langina—(mana) bungina baguba bing atuxu taunga li mana sobaga baguli: ⁶ Axang salanga salalangang teguama sanga mana xaidap 7. Baing mana xaidap 7 bing atuxu taungua bu

[☆] **13:2** Titinga (Namba) 3:13; Luk 2:23

* **13:4** Abip bila sobagaroa Mas kimbo Epril.

aiti TOXORATAMONA yanoa. ⁷ Axang salanga salalangang teguama (sanga) mana xaidap 7 ba. Anginga tela yis wa mana ba labu wa ranguanggu tai. Xauna labu yis tela wa maluxu mana titima ragundiu tai. ⁸ Mana xaidapka baguba bing abaxanga na garaimdi ba, ‘Ngalibu bila li bu ngahatumia muli axamana TOXORATAMONA libu manga bungina ngasok ma sangua Isip.’ ⁹ Taunga baguli bagula wa bila mogungua wa rimaimia xaung bila axamang tela wa ramramoimia bu hauliang ahatumia alali muli: TOXORATAMONA hanaunaunganoa bing wa suxunguimia. Namua na TOXORATAMONA xapkang ma sangua Isip rimang haringinia. ¹⁰ Bing niani taining tainina asu mana hanaunaunga li mana bungina TOXORATAMONA mogu.

¹¹ “Kimuya mana TOXORATAMONA xapkang ma maluxu’*m* titia mana Kenandi saing sina nang, bila hau haruangua ranguang xaung rangua mungangaimdi ba, ¹² bing asina (lup) matuau longgalo na TOXORATAMONA. (Lup) matuau longgalo mana moruimdi (xauna) bing TOXORATAMONA iniadi.✧ ¹³ Sanga ba atuxu donki matuaunauyu, ne agim muli sipsip tutubing hanananiangania to. Nabu agim muli te, bing arambaxuti waxungtuanoa. (Bing) Agim garaim lup matuaua longgalo muli.

¹⁴ “Mana xaidapkadi dimayu, bungina garama xusungaung ba, ‘Alali baru namuxinta?’ bing uharua na ba, ‘Mana rimang haringinoa, TOXORATAMONA xap kira masok sangua Isip, sangua

✧ 13:12 Xapdi Muli (Kisim Bek) 34:19,20; Luk 2:23

titi oxata olanggama. ¹⁵ Bungina Pero toxonoa haring, hauxana ba yunga kira ba tala, bing TOXORATAMONA ung matuau longgalo mana lipudi xaung asaxadi mana titia Isip. Namua naga am gahanania na TOXORATAMONA matuau longgalo mana moruimdi xaung am gagim muli matuau-mam longgalo.’ ¹⁶ Bagula (wa) bila mogungua wa rimamia xaung bila babua wa ramramomia bu tahatum muli, namua na mana rimang haringinoxa TOXORATAMONA xap kira masok sangua Isip.”

Dikisi Mala Tega Hataina (Lo)

¹⁷ Bungina Pero yunga lipuadi ba dila, Urana xaidi mala mana daxangua kisi mala mana titia Pilistia te, heku raxabiana. Namua na Urana harua ba, “Nam duxugia hatumingadingdi bungina dibagu haungingua saing digoxoya mala mana Isip.” ¹⁸ Binabu Urana xai lipuadi mauli mana daxanga long xolianama ila mana Tek Sabuxana. Baing Isreldi dirai axamang haungingamdi bungina dahaing masok sangua Isip.

¹⁹ Moses xap Yosep tuandi rangua namua na Yosep haxi mana Isreldi dahau haruangua mana alaba. Harua ba, “Maxung sibuna Urana bagula hauliang, saing mana bungina baguba bing asia tuagudi mahaing ranguang sangua titia li.”✧

²⁰ Kimuya mana diyunga longga Sukot, baing ditongtongia tabalaxaya mana longga Etam (wa) long xoliana rubinia. ²¹ Xaidabia TOXORATAMONA muga manadi mana mugap maxaxaya bu saxungdi daxangia, saing yambongia muga manadi

✧ 13:19 Unggutinga (Stat) 50:25; Yosua (Josua) 24:32

mana yap maxaxaya bu saxungdi daxangia, bu heku xaidap kimbo yambong, sanga ba dahaxa mala. ²² Mugap maxaxaya sauya yabanoa xaidabia te. Yap maxaxaya sauya yabanoa yambongia te. Bungingbunginalo muga mana lipudi.

14

¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, ² “Ubala Isreldi ba duxugia mala ditongtongia tabalaxaya haxek mana longga Pihahiro, liwe mana longga Mikdol xaung tega. Bing ditongtongia tabalaxaya tek rubinia, longga wa hataina mana longga Baal-Sepon. ³ Baing Pero bagula hatum ba, ‘Isreldi dahaxa mauli titia, dahasuxi baing. Long xolian(o)a soxautidi.’ ⁴ Baing bagula ngalibu Pero toxonoa haring, saing bagula xu manadi. Ne Pero gabu lipuxing haungingam longgalo bagula (duwa) daxanga mana ngaxap yaya sabanga, saing Isipdi bagula daxabia ba nga ba TOXORATAMONA.” Binabu Isreldi dilibu bila ba.

⁵ Bungina Isip(di) xaitamoxidinga xap haruangua ba lipuadi digiti mala, Pero gabu yanamindi duxugia hatumingadinga manadi saing daharua ba, “Tayunga Isreldi ba dila baru? Bagula dituxu oxataroa muli te!” ⁶ Binabu Pero (tabina ba da)auxau wilka inia xaung lipuxing haungingamdi. ⁷ Xap wilka xai sibung 600, xaung Isip wilka baruamtadi duwauyu, taining tainina bing yanaming tela wa etua mana. ⁸ TOXORATAMONA libu Pero Isip(di) xaitamoxidinga toxonoa haring, binabu xu Isreldi mala. Isreladi ba disok mala dimaxuwa te. ⁹ Isipdi duxudi mala, adi bila Pero hosindi xaung wilka

iniadi, lipuadi dirung etua mana hosdi xaung lipu haungingamdi dahaxa kinia. Disok manadi mana longga Isreldi ditongtongia tabalaxaya tek rubinia, haxek mana Pihahiro, wa hataina mana Baal-Sepon.

¹⁰ Pero (di)ma (di)ma haxek, baing Isreldi dibagu mahaing. Baing ina naga dibagu Isipdi dima dima haxek manadi. Dimaxuwa sibuna baing daxaba doa sibuna mana TOXORATAMONA.

¹¹ Baing daharua na Moses ba, “Baruta? Isip xola mana gobagobadi, binabu oxopkam ma long xoliana bu am gamati la li? Uria mam baru bungina oxopkam ma sangua Isip? ¹² Ina naga am gabalaung ba bungina tawa Isip baing! Am gaharua ba, ‘Usup mana utautiti mam! Uyungam ba am gatuxu Isipdi oxatadinga. Xai buk mana am gatuxu Isipdi oxatadinga. Nam am gamati long xoliana!”

¹³ Moses haxuya na lipuadi ba, “Labu amaxuwau tai. Ali haringina saing bagula abagu axamana xapkang muli TOXORATAMONA bagula libu mang hatata. (Namua na) Isipkadi abagu hatata(u), bagula abagudi muli te!

¹⁴ TOXORATAMONA bagula haung bu hauliang. Ahixiya mana awa mosiu ing ganina.”

¹⁵ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Uxaba doa sibuna manga baru? Ubala Isreldi ba dimesa dila! ¹⁶ Ung ba uiti ung tukima saing uraria rimama etua mana tegu saing utu tega bu Isreldi sanga ba dahaxa makisi mala mana titi mamasana. ¹⁷ Bagula ngalibu Isipdi toxodingdi daharing bu diluxu duxudi mala. Ne Pero gabu lipuxing haungingam longgalo

xaung wilka iniadi xaung lipuxing hosiampdi bagula (duwa) daxanga mana nga ba ngaxap yaya sabanga. ¹⁸ Baing Isipdi bagula daxabia ba nga ba TOXORATAMONA bungina ngaxap yaya sabanga mana axa sok mana Pero gabu wilka iniadi xaung lipuxing hosiampdi.

¹⁹ Baing Urana uleginama ina muga mana Isrel lipu haungingamdi ba, yunga yabanoa saing ila li kimu manadi. Mugap maxaxaya xauna yunga yabanoa muga manadi ba saing ila li kimu manadi, ²⁰ li liwe mana Isip xaung Isrel tabal-axayadingdi. Mana yambongga baguba mugaba sina labiana na hataing tela xaung luliana na tela. Binabu soxauti hataing tela ba ma haxek mana hataing tela laing yambonga sup.

²¹ Baing Moses raria rimanoa etua mana tega, saing TOXORATAMONA yu yu tega mala karaga haringinia yambonga ila sup, saing xugia tega namua masok titi mamasana. Tega utuina, ²² saing Isreldi dikisi maluxu tega mala titi mamasania, tega li bila ramang tela rimamo (xaung) xong.✧

²³ Isipdi duxudi mala, saing Pero hos xaung wilka xaung lipu hosiam longgalo disu manadi maluxu tegia. ²⁴ Buraraging sibuna, labianauyu, baing TOXORATAMONA bagu mari sangua mugap yabing maxaxaya mana Isip (lipu) haungingamdi saing libudi dahasuxi (buk). ²⁵ Libu wilkadingidi banggemidingdi dirabang bu diluki mauxana. Baing Isipdi daharua ba, “Tahaya sangua Isreldi!

✧ 14:22 1 Korin 10:1,2; Hibrui 11:29

TOXORATAMONA haulidi haungingia saing haung-gana kira Isipdi.”

²⁶ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Uraria rimama etua mana tega bu tega goxoya muli yabania etua mana Isipdi xaung wilka dingiadi xaung lipu hosiandi.” ²⁷ Moses raria rimanoa etua mana tega, saing (mana) bungina long usianam tegu goxoya mala yabania. Isipdi dituba ba digiti mala sangua malinganoa, ne TOXORATAMONA sogoxoyadi mari tek lunia. ²⁸ Tega luki muli yabania saing kaukau wilkadi xaung lipu hosiandi—lipu haunginam longgalo Pero tabinadi ba disu mana Isreldi maluxu tegia. Tela wa te. Ding longgalo dimati.

²⁹ Ne Isreldi dikisi tega lang mamasania, tega li bila ramang tela rimamo (xaung) xong. ³⁰ Bila balau xaidapka ba TOXORATAMONA xap Isreldi muli sangua Isipdi rimadingia, saing Isreldi dibagu Isip matiandi dikinu tek rubinia. ³¹ Baing bungina Isreldi dibagu TOXORATAMONA rimang haringinoa hatanga mana Isipdi, lipuadi dimaxuwa mana TOXORATAMONA saing dahatum haringina mana xaung (dahatum haringina mana) lipuxing oxatama Moses.

15

Moses Olainganoa

¹ Baing Moses gabu Isreldi duwaya olaya li na TOXORATAMONA:☆

“Bagula ngawaya na TOXORATAMONA

☆ 15:1 Hatanga Masok 15:3

namua na dali sibuna bixuandi.
 Hos lipua rung etua mana tang
 tingdi mari tegia.

2 “TOXORATAMONA (ina) haringingagua xaung
 olayagua,[☆]
 ina (wa) xabingagua muli.

Ina Urana ngayua, saing bagula ngaiti yanoa,
 ina Urana mana tibugu, saing bagula ngaiti
 yanoa (mahaing).

3 TOXORATAMONA (ina) lipu haungingam,
 TOXORATAMONA (ina) yanoa.

4 Pero wilka iniadi xaung lipuxing haungingamdi
 tingdi mari tegia.

Pero yanaming haungingam xai sibundi
 dingara Tek Sabuxania.

5 Miawa(di) (di)kaukaudi,
 dida tek lung sibunia bila sianga.

6 O TOXORATAMONA, rimam rimamo
 haring sibuna buk.

O TOXORATAMONA, rimam rimamo
 hamunanggia bixuamdi (masuk).

7 “Mana yabama eta lo sibuna
 uhanggalangia sibuna adi duxukxugiaung.

Uyunga atim salianoa mala,
 taudi masuk bila lik yoxondi.

8 Mana yungxam ginangindi yubuangadinga
 tega xuru bunu.

Tek dudungama li bila ramanga
 miawa nangaxukgaxuk tek lung sibunia.

[☆] 15:2 Olaidi (Buk Song) 118:14; Aisaya (Aisaia) 12:2

- 9 Bixua(m)di dahasua ba,
 ‘Bagula ngaxudi mala, bagula ngasok man-
 adi.
 Bagula ngatuxu sinaga mana xalingidingdi,
 bagula ngaxap laing murungagua baxagi.
 Bagula ngaxai waxangigu sabanga masok,
 rimagua bagula hanggalangiadi masup.’
- 10 Ning uyubua yangimia,
 saing tega kaukaudi.
 Dida bila sianga
 maluxu tek haringinia.
- 11 O TOXORATAMONA, liwe mana uranadi gaxarea
 bila ung? (Tegu.)
 Gaxarea bila ung—
 Kubolum maringindi daharing sibuna,
 Kubolum yanam itinganamdi lipudi di-
 maxuwa manadi,
 Ung lipu axamang haringing sibunamdi.
- 12 “Uraria rimam rimamo (mala),
 saing titia ngaru bixuamdi masup.
- 13 Murungam sibunoa xung mari te,
 bila balau umuga mana lipuadi ugimdi muli.
 Uxaidi mala haringingamia,
 bila balau disok mana yabama uwa mana
 ba.
- 14 Numanumadi dilungu (ulibu baru) saing
 dilulu,
 maxuwanga sabanga xap adi dirung mana
 Pilistia.
- 15 Idom toxondi dimaxuwa buk,
 lulunga xap Moap yanamindi,
 Adi longgalo dirung mana Kenan dimauta mala.
- 16 Maxuwanga sabanga xaung lulunga xapdi.

Dibagu rimam haringinoa,
 binabu dirung dimunguti bila sianga
 laing lipuximdi dahaxa dalinga manadi, O TOXO-
 RATAMONA,
 laing lipuadi ugimdi ba dahaxa dalinga man-
 adi.

¹⁷ Bagula oxopdi maluxu ma saing uxumadi
 mana ung sibum bimbiama,
 longga ba utongtongia bu urung mana ba, O
 TOXORATAMONA,
 numam sabungama rimamdi dirang mali, O
 TOXORATAMONA.

¹⁸ TOXORATAMONA wa xaitamoxi
 bungingbunginalo (mala).”

¹⁹ Bungina Pero hosindi, wilkandi xaung lipux-
 ing hosiandi diluxu tegia, TOXORATAMONA xap
 tega goxoya ma etua manadi, ne Isreldi da-
 haxa makisi tega titi mamasania. ²⁰ Saking
 Urana lipuxing suxunguxunguama Miriam, Aron
 hamunganoa, xap wagu (kaxukana) riania,
 saing haing longgalo disu mana ditaha wagud-
 ingdi disiga. ²¹ Baing Miriam waya nadi ba:

“Awaya na TOXORATAMONA,
 namua na dali sibuna bixuandi,
 Hos lipua rung etua mana tang
 tingdi mari tegia.”

Lang Mabiana

²² Baing Moses libu Isreldi dimesa Tek Sabuxa-
 nia dila diluxu mana Long Xoliana Sur. Dahaxa
 xaidap tuwa, ne disai langa susu. ²³ Disok mana

longga Mara, baing sanga ba dinung langinoa te namua na mabiana. (Namua naga duxu longga ba Mara.)* ²⁴ Binabu lipuadi dahati Moses ba, “Am ganung baraxinta?”

²⁵ Baing Moses xaba mana TOXORATAMONA, saing TOXORATAMONA hatanga xai gamo na. Moses ting mari langia, saing langa sok xai bu dinung.

La ba TOXORATAMONA ta hanaunaungandi masok bu disu manadi, saing la ba tadi tubaingia.

²⁶ Harua ba, “Nabu amaxania alungu TOXORATAMONA Urana angia waxungtuanoa saing alibu kubolu maringindi maxania, nabu alungu xai tabinangandi saing asu mana hanaunaungang longgalo, busingadi ngaxap mari mana Isipdi bagula ngaxapdi mari mang te, namua na nga TOXORATAMONA ba, ang lipuxima libu asok xai muli.”

²⁷ Baing disok mana longga Elim, longga lang maxamaxang 12 xaung xaiya det† 70 duwa mana ba, saing ditongtongia tabalaxayadinga la ba lang rubinia.

16

Mana Xaung Quail?

¹ Xaidap 15 mana sobak luwa kimuya mana diyunga Isip, Isrel hainglup longgalo dimesa diyunga longga Elim saing dima mana Long Xoliana Sen, wa liwe mana Elim xaung bimbia Sainai. ² Long xoliana ba, hainglup longgalo

* **15:23** Mara namuxinoa mabiana. † **15:27** Det xai tela bila galung kimbo hita, marandi daxai mana xangingua.

dahati Moses Aron tang. ³ Isreldi daharua na dingtang ba, “Nabu am gamati TOXORATAMONA rimania mana titia Isip, bing xai buk! La ba am garung taxiya boridi dibaxagi mana mututungana saing am gaxang salanga sanga ba, ne tang gaxapkam ma long xoliana li ba am hainglup longgalo am gamati gesagia.”

⁴ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “(Bagu) Bagula ngasina salanga ri ma long xaiya mang bila kuya. Lipuadi bing disok mala xaidap taining tainina saing ditagia sanga mana xaidapka ba. Bila balau bagula ngatubadi bu ngabagu ba disu mana hanaunaungagudi kimbo tegu.✧ ⁵ Mana xaidap ⁶ bungina daxauxau anginga ditagia, bing sanga ba dixibua axa ditagia xaidap taining tainina ba.”

⁶ Binabu Moses Aron tang daharua na Isrel longgalo ba, “Bungbung to bagula axabia sibuna ba TOXORATAMONA naga xapkang ma sangua Isip. ⁷ Buragin to bagula abagu TOXORATAMONA ralanoa, namua na lungu ahati. Amtam gaxarea ba ahatiam ba?” ⁸ Moses harua muli ba, “Bagula axabia ba TOXORATAMONA naga bungina sina mututungana ba axang bungbung xaung salanga sanga mana murungaima buraragina, namua na lungu ahati. Amtam gaxarea? Ahatiam te. Tegu. Ahati TOXORATAMONA.”

⁹ Baing Moses bala Aron ba, “Uharua na Isrel hainglup longgalo ba, ‘Ama haxek TOXORATAMONA maxania, namua na lungu hatingaimdi.’”

¹⁰ Bunging taininau Aron harua na Isrel hainglup longgalo ba, dibagu mala mana long xo-

✧ 16:4 Yon 6:31

liana, saing la ba dibagu TOXORATAMONA ralanoa owa masok mana mugaba.

¹¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, ¹² “Ngalungu Isreldi hatingadingdi. Ubaladi ba, ‘Bungbung sibuna bagula axang mututungana, saing buraragina bagula axang salanga sanga mang. Baing ina naga bagula axabia ba nga ba TOXORATAMONA Urana angia.’”

¹³ Bungbung baguba quaildi doti ma dibaxagi mana tabalaxaya, saing buraragina hinaxaga wa tabalaxaya. ¹⁴ Bungina hinaxaga sup, axamang laulaungandi maxaniagiding sibuna ditabu long xoliang ubunia. ¹⁵ Bungina Isreldi dibagu, daharua nading ba, “Baraxinta?” Namua na daxabia (ba) baraxinta te.✧

Moses harua nadi ba, “Alali salanga TOXORATAMONA sina nang bu axang ba. ¹⁶ TOXORATAMONA tabina bila li: ‘Ang taining tainina bing tagia sanga mana xang. Axap lita luwa mana lipu taining tainina wa numam mokiamia.’”

¹⁷ Baing Isreldi dilibu bila ba. Teladi ditagia xumana, teladi kaxukana. ¹⁸ Baing bungina disuxuya, lipu longgalo daxap sanga mana daxang. Adi ditagia xumana, dingia sanga mading, saing adi ditagia kaxukana, dingia sanga mading. Bakbak taining tainina daxap sanga mana daxang.✧

¹⁹ Baing Moses harua nadi ba, “Labu asaxangia tela laing buraragin(a) te.”

²⁰ Ning teladi dilungu Moses haruanganoa te. Disaxangia teladi laing buraragina. Ne baxagi

mana lang moxamoxandi saing buya. Binabu Moses atin disala manadi.

²¹ Buraraging taining tainina lipuadi ditagia sanga mana daxang, saing bungina xaidaba xani, mauta. ²² Mana xaidap 6, dixibua tagiangadinga sanga mana xaidap luwa, lita luwadi luwadi mana lipu taining tainina. Baing hainglupdi yanamidingdi dima dibaxanga na Moses. ²³ Harua nadi ba, “Toxoratamona tabina bila li: ‘Buragina bing TOXORATAMONA xaidabing yaguangam bu aiti yanoa. Binabu hatata atau kimbo abori anginga sanga mang. Baraxing baraxinta wauyu bing asaxangia laing buraragin to.’”[☆]

²⁴ Binabu disaxangia laing buraragina bila Moses tabinadi ba, saing buya te xaung lang moxamoxandi disok mana te. ²⁵ Moses harua ba, “Axang hatata, namua na hatata xaidap yaguangam bu aiti TOXORATAMONA yanoa. Hatata bagula abagu teladi ditabu titia te. ²⁶ Laing xaidap 6 bing atagia, ne mana xaidap 7, Xaidap Yaguangam, bagula teladi ditabu te.”

²⁷ Baing tegu. Lipu teladi disok mala mana xaidap 7 bu ditagia, ne dibagu tela te. ²⁸ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Laing bugina baru bagula hauxaim mana asu mana tabinangagudi xaung hanaunaungagudi? ²⁹ Ahatum to! Toxoratamona sina Xaidap Yaguangam(a) nang. Namua naga mana xaidap 6 sina salanga nang sanga mana xaidap luwa. Lipu longgalo bing duwa (mua) numia mana xaidap 7. Labu

[☆] **16:23** Xapdi Muli (Kisim Bek) 20:8-11

lipu tela sok malau tai.” ³⁰ Binabu lipuadi diyagua mana xaidap 7.

³¹ Isreldi duxu salanga ba manna.* Bagunganoa bila korianda† marana, saing dauyanganoa bila bisketdi ditongtongia xaung dungungu langina.✧ ³² Moses harua ba, “TOXORATAMONA tabina bila li: ‘Axap lita luwa mana manna saing asaxangia mana bakbakdi dimayu, bu sanga ba dibagu salanga ngahaxang mana ba long xoliana bungina ngaxap kang ma sangua Isip.’”

³³ Binabu Moses harua na Aron ba, “Oxop nanggola tela saing ugam manna lita luwa mana. Baing uta TOXORATAMONA maxania bu usaxangia mana bakbakdi dimayu.”✧

³⁴ Bila TOXORATAMONA tabina Moses ba, Aron ta manna ba Bokis Hanaunaungama maxania, bu sanga ba saxangia. ³⁵ Isreldi daxang manna laing niani 40, laing dima mana titia axamang rangingamdi duwa mana ba. Daxang manna laing disok mana titia Kenan ragunia.✧

³⁶ (Disuxuya manna lita luwa mana nanggola duxu ba omer, saing omer hataing 10 mana epa.)

17

Langa Sok Ma Sangua Sianga

* **16:31** Mana Hibru xuana, haruanga ‘manna’ bibinganoa bila ‘baraxinta’. † **16:31** Xaiya korianda Inglis xuana. Mana Hibru xuana duxu ba gat. Marandi kaxukading xaung manrungading. ✧ **16:31** Titinga (Namba) 11:7,8 ✧ **16:33** Hibru 9:4 ✧ **16:35** Yosua (Josua) 5:12

¹ Isrel hainglup longgalo dimesa diyunga Long Xoliana Sen, dahaxa mala long tela long tela bila TOXORATAMONA tabalina. Ditongtongia tabalaxaya mana longga Repidim, ne xola mana langa ba dinung.✧ ² Binabu dahakhaxi rangua Moses saing daharua ba, “Asina langa nam ba am ganung!”

Moses haxuya ba, “Ahakhaxi rangua nga baru? Ata TOXORATAMONA tubaingia baru?”

³ Ne langa ung lipuadi la ba, saing dahati Moses. Daharua ba, “Baruta oxopkam mahaing sangua Isip ba am gagabu garamamdi moru-mamdi am gamati waxutu mamasania?”

⁴ Baing Moses xaba mala rangua TOXORATAMONA ba, “Bagula ngaria baru mana lipuadi li? Haxek sibuna bagula daxatu nga siangia mati.”

⁵ TOXORATAMONA haxuya na Moses ba, “Umuga mala lipuadi maxadingia. Oxop Isrel yanaming teladi ranguang xaung oxop tukia utaha Langga Nail mana ba rimamia, saing ula. ⁶ Bagu nga ba bagula ngali maxamia la ba mana sianga wa bimbua Horep. Utaha sianga, saing langa bagula sok ma sangua bu lipuadi dinung.” Binabu Moses libu bila ba Isrel yanamindi maxadingia. ⁷ Baing uxu longga ba Masa* xaung Meriba† namua na Isreldi dakhaxi xaung namua na dituba TOXORATAMONA bungina daharua ba, “TOXORATAMONA wa liwe mam kimbo tegu?”

Didali Amalekdi

✧ **17:1** Titinga (Namba) 20:2-13 * **17:7** Mana Hibu xuana Masa namuxinoa tubaingua. † **17:7** Mana Hibu xuana, Meriba namuxinoa hakhaxingua.

⁸ Amalekdi dima dahaunggana Isreldi mana longga Repidim. ⁹ Binabu Moses harua na Yosua ba, “Umogu lubira teladi saing ula uhaunggana Amalekdi. Buragina bagula nga ba ngali haxagang uruxuna xaung Urana tukinoa rimagia.”

¹⁰ Binabu Yosua haunggana Amalekdi bila Moses tabina ba, saing Moses, Aron, Hur tung dahaing haxagang uruxunia. ¹¹ Bungingbungina Moses iti rimandi mahaing, Isreldi didali, ne bungingbugina ta rimandi mari, Amalekdi didali. ¹² Ne Moses rimandi dimalai, binabu tang daxap sianga dita hanggaxobinia saing rung mari mana. Aron Hur tang diti rimandi mahaing hataing hataina bu rimandi duwa mua laing xaidaba ri. ¹³ Binabu Yosua dali Amalek (lipu) haungingamdi sibuna waxangia.

¹⁴ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ubung alali mari xailongia bu wa haruanga hatuminga muliam tela, saing utiti Yosua tangaliania ba: Bagula ngasiswa sibuna Amalekdi bu lipu longgalo duwa titia bagula dahatumiadi muli te.”[☆]

¹⁵ Baing Moses tongtongia kabukabu hanani-angama saing uxu ba, TOXORATAMONA Plagigua.[‡]
¹⁶ Harua ba, “Diti rimadingdi ba dahaunggana TOXORATAMONA rung mana kabukabu xaitamox-
iama. Binabu TOXORATAMONA bagula haunggana Amalekdi bungingbunginalo (mala).”

[☆] **17:14** Hanaunaunga (Lo) 25:17-19; 1 Samwel (1 Samuel) 15:2-9

[‡] **17:15** Plagigua—Axa ba xai tela imanga ngelia mana hatanga Isrel bakbagiding mogunganoa.

18

Yetro Ma Lobu Rangua Moses

¹ Midian(di) lipu(xiding) hananiangama Yetro, Moses longanoa, lungu (mana) axamanadi Urana libudi mana Moses gabu lipuxindi Isreldi, xaung TOXORATAMONA xap Isreldi ma sangua Isip baru.

² Ne muga, Moses soxi haininoa Sipora mala rangua longanoa Yetro. Yetro xap[☆] ³ gabu garang (lup) luwa. Gara (lup) tela yanoa Gersom,* namua na Moses harua ba, “Ngasok lobu mana titia ngayua te.”[☆] ⁴ Tela yanoa Elieser,† namua na harua ba, “Tibugu Urana inia (bing/wa) haulingagua. Xap nga muli sangua Pero rimanoa bu ngamati waxanginia te.”

⁵ Moses longanoa Yetro gabu Moses haininoa garandi dima rangua mana long xoliana, longga ba tongtongia tabalaxaya haxek mana Urana bimbianoa. ⁶ Muga Yetro sina haruangua na ba, ‘Nga ba, longam Yetro, ngagabu hainima garang luwa am gama ranguaung.’

⁷ Binabu Moses sok mala bu gugunia longanoa saing gung king tuxundi mari saing libu. Duxu-sunga ding mana rungingadinga saing diluxu numa mokiamia. ⁸ Moses naxuya na longanoa axamanadi TOXORATAMONA libu (ma)na Pero xaung Isipdi bu hauli Isreldi, xaung mana mauxanganadi daxap daxangia xaung TOXORATAMONA xapdi muli baru.

☆ **18:2** Xapdi Muli (Kisim Bek) 2:21,22 * **18:3** Mana Hibru xuana, haruanga Gersom bibinganoa bila haruanga ‘lipu titi telama la ba.’ ☆ **18:3** Aposel 7:29 † **18:4** Mana Hibru xuana, Elieser namuxinoa Urana ngayua lipu haulingam.

⁹ Yetro yaha sibuna ba lungu mana axamang xaiyadi TOXORATAMONA libudi mana Isrel bungina xapdi muli sangua Isipdi rimadingia.

¹⁰ Harua ba, “Taiti TOXORATAMONA yanoa, ina xapkang muli sangua Isipdi digabu Pero rimadingia, xaung xap lipuadi muli sangua Isipdi rimadingia.

¹¹ Hatata ngaxabia ba TOXORATAMONA dali urana longgalo, namua na libu bila li na adi dahasua ding, dilibu doa mana Isreldi.”

¹² Saking Moses longanoa Yetro xap hananianga tauyana xaung hananianga teladi ma rangua Urana, saing Aron gabu Isrel yanamindi dima ba daxang taungua rangua Moses longanoa Urana maxania.

¹³ Buragina baing Moses rung mari bu suxuya lipudi mauxangandi, saing dili taxiya mana buragina laing bungbung. ¹⁴ Longanoa bagu axamang longgalo Moses libudi mana lipudi, baing harua ba, “Uraxata ulibu bila li mana lipudi? Baruta ung sibum urung usuxuya mauxangandi bungina lipu xumanadi li dili taxiyaung burarina laing bungbung?”

¹⁵ Moses haxuya ba, “Namua na lipuadi dima rangua nga bu disai Urana murunganoa.

¹⁶ Bungingbungina dahakhaxi, daxap ma rangua nga, saing ngamogu baru lipuxinta (liwe mading ba) maring, saing ngabaxanga Urana tabinangandi xaung hanaunaungandi nadi.”

¹⁷ Moses longanoa haxuya ba, “Daxanga usu mana ba xai te. ¹⁸ Ung gugabu lipuadi li dima ranguaung bagula sanggaimdi dimalai. Oxatua mauxangang buk mang. Sanga ba ung sibum

ulibu te. ¹⁹ Ulungu nga to. Bagula ngasina hatuminga xai naung, saing Urana bagula wa ranguaung. Ung ba bing uwa lipu aningoxam Urana maxania saing oxop hakhaxingadingdi mala rangua. ²⁰ Utubatuba tabinangandi xaung hanau-naungandi nadi, saing uhatanga daxanga dahaxa mana walingadingia xaung kuboluadi dilibudi. ²¹ Ning umogu lipu ubuding bisamanamdi liwe mana lipudi. Lipuadi na bila duwa hawa mana Urana, disu mana haruangadinga saung hauxading mana siang xabinganam kubolu diania. Umogudi ba duwa yanamdi, teladi etua mana lipu 1,000, teladi etua mana (lipu) 100, teladi etua mana (lipu 50) xaung teladi etua mana (lipu) 10. ²² Usina oxata suxuyangama nadi etua mana lipuadi bungingbunginalo, ne mauxangang sabangadi bing daxapdi ma ranguaung. Kaxukandi bing ding sibuding disuxuyadi. Alaba bagula tatua makasangama, saing bagula doxoxi mauxanganoa ranguaung. ²³ Nabu ulibu bila ba, saing Urana tabinaung (xauna) ba ulibu, bing sanga ba uli haringina, saing xauna lipuadi li bagula gamodingdi duwa mosiu, digoxoya mala numia bila ba.”

²⁴ Moses lungu longanoa haruanganoa saing libu axamang longgalo harua(di) ba. ²⁵ Mogu lipu ubuding bisamanamdi liwe mana Isrel longgalo saing sina yaya nadi bu duwa lipudi yanamidingdi, teladi etua mana lipu 1,000, teladi etua mana (lipu) 100, teladi etua mana (lipu) 50 xaung teladi etua mana (lipu) 10. ²⁶ Dituxu suxuyanga oxatanoa mana lipudi bungingbunginalo. Mauxangang sabangadi daxap ma rangua Moses,

ne kaxukandi ding sibuding disuxuyadi.

²⁷ Sup, baing Moses ta longanoa daxangia, saing Yetro goxoya mala muli titinia.

19

Duwa Bimbia Sainai

¹ Sobak tuwa kimuya mana Isreldi disauya Isip, mana xaidabing mugamugangam, mana xaidapka naga disok mana long xoliana Sainai.

² Disauya longga Repidim, baing diluxu mana long xoliana Sainai, saing Isreldi ditongtongia tabalaxaya la ba long xoliana bimbia maxania.

³ Baing Moses haing mala rangua Urana, saing TOXORATAMONA wagi bimbia mala mana saing harua ba, “Ubaxanga bila li na Isreldi, (adi) Yekop garandi baing: ⁴ ‘Ang sibuum abagu ngaraxata mana Isip, xaung ngaxoxiang bila matikomkom xoxi garandi banggitonginia xaung ngaxapkang ma rangua nga baru. ⁵ Baing hatata, nabu alungu haruangagua saing asu mana haruangua ngahau maringing sibuna, bing maluxu’ m numanuma longgalo bagula awa lipuxigudi atigu mang.✧ Namua na titi longgalo ngayua, ⁶ ne bagula awa yongga lipu hananianganamdi manga xaung bakbagigu maringing sibundi.’✧ Haruangadi bagudi li bing ubaxanga na Isreldi.”

⁷ Binabu Moses goxoya mala saing wagi lipudi yanamidingdi dima (digugunia) saing baxanga haruanga longgalo nadi TOXORATAMONA tabina

✧ **19:5** Hanaunaunga (Lo) 4:20, 7:6, 14:2, 26:18; Taitas 2:14

✧ **19:6** 1 Pita 2:9; Hatanga Masok 1:6, 5:10

ba harua. ⁸ Lipu longgalo digugunia suxungudingdi daharua ba, “Bagula am galibu axamang longgalo TOXORATAMONA harua ba.” Binabu Moses xap haxuyangadinga ma (muli) rangua TOXORATAMONA.

⁹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ulungu to. Bagula ngama ranguaung maluxu’ m mugap mutungana, bu lipuadi bagula dilungu nga ngaharua ranguaung saing bungingbunginalo bagula dahatum haringina maung.” Saking Moses baxanga na TOXORATAMONA lipuadi haru-angadinga.

¹⁰ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ula rangua lipuadi saing ulibudi disigixinga maxagia hatata xaung buragina. Ubaladi didamia imangidingdi ¹¹ xaung mana xaidap tuwa daxauxau masup. Namua na mana xaidapka ba bagula TOXORATAMONA ri ma mana Bimbia Sainai lipudi maxadingia. ¹² Uta ragundi taxiya mana bimbia saing ubaxanga nadi ba, ‘Amaxania nam ahaing mana bimbia kimbu aringring rubinoa. Lipu gaxarea diringring bimbia bing aungdi mati.✧ ¹³ Labu lipu tela ringringdiu tai. Ne axatudi mati siangia kimbo ahangdi mati gulia. Heku lipu kimbo asaxa, sanga ba wa te.’ Bungina alungu toxia sau, bing sangau, sanga ba dahaing ma bimbia.”

¹⁴ Moses ri bimbia mala masup rangua lipudi, baing libudi duwa sigixinga, saing didamia imangidingdi. ¹⁵ Baing harua na lipuadi ba, “Axauxauang (sanga) mana xaidap tuwa. Asaha mana kinu(nga) rangua haingdi kubolunoa.”

✧ 19:12 Hibrú 12:18-20

16 Xaidap tuwa burararagina baing kaxaba taha xaung bilikbiliga mua, xaung mugap mutungana kau bimbia, xaung toxia sau sabanga. Lipu longgalo duwa tabalaxaya dilulu.* 17 Baing Moses xai lipudi sangua tabalaxaya mala ba digugunia Urana, saing dili bimbi namuya. 18 Bunuyuxang sabanga kaukau Bimbia Sainai, namua na TOXORATAMONA wa yabia ri ma mana. Bunuxuyana buxuixui mahaing mana bila yaba tau raxanga, saing bimbi urungina lulu doa sibuna. 19 Toxia saunganoa tubu tubu mala, baing Moses harua saing Urana waxungtuanoa haxuya.

20 TOXORATAMONA ri ma mana Bimbia Sainai uruxunoa saing wagi Moses ba haing ma bimbi uruxunia. Binabu Moses haing mala 21 saing TOXORATAMONA harua na ba, “Uri mala uharua haringina lipuadi ba dimaxania, nam dihixi dalinga ba dibagu nga TOXORATAMONA ba, saing xumana dahanggalang. 22 Xauna, lipu hanani-angamgadi dima haxek mana TOXORATAMONA ba, bing dilibu ding sigixingading to, nam TOXORATAMONA hanggalangiadi.”

23 Moses harua na TOXORATAMONA ba, “Lipuadi sanga ba dahaing ma Bimbia Sainai te, namua na ung sibung uharua haringina nam ba, ‘Uta ragundi taxiya mana bimbia ba mogu ba bilingam.’”

24 TOXORATAMONA haxuya ba, “Uri mala saing oxop Aron mahaing ranguaung. Ning lipu hananiangamdi digabu lipuadi labu dihixi dalinga ba

* 19:16 Hanaunaunga (Lo) 4:11,12; Hatanga Masok 4:5

dahaing ma rangua nga TOXORATAMONA ba, nam ngahanggalangiadi.”

²⁵ Binabu Moses ri mala rangua lipuadi saing baxanga nadi.

20

Hanaunaunga 10

¹ Baing Urana harua haruangadi li ba:

² “Nga ba TOXORATAMONA Urana ungia, ngaxap-kung sangua Isip, sangua titi oxata olanggama.

³ “Labu ung urana ungia telau tai. Nga ba ing ganina.

⁴ “Labu utongtongia babu tela maunggu tai. Babua mana axamang sabaluna etuamgu tai. Babua mana axamang hanggaxobina titiau tai. Babua mana langa wa hawa titiau tai. ⁵ Labu ugung kim tuxundi kimbo usabu manadiu tai. Namua na nga ba TOXORATAMONA Urana ungia, nga Urana haxingam, ngasina salaga na garadi mana baudingtibudingdi kuboluding diandi sanga mana bakbak (rangging) tuwa kimbo luwadi luwadi dima kimu manadi mana adi hauxading sibuna manga. ⁶ Ne ngahatanga kubolugu murunga sibunama (xung mari te) na bakbak 1,000 dima kimu mana adi muruding sibuna manga xaung disu mana hanaunaungagudi.

✧ **20:4** Xapdi Muli (Kisim Bek) 34:17; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 19:4, 26:1; Hanaunaunga (Lo) 4:15-18, 27:15

✧ **20:5** Xapdi Muli (Kisim Bek) 34:6,7; Titinga (Namba) 14:18; Hanaunaunga (Lo) 7:9,10

- 7 “Labu oxoxi TOXORATAMONA Urana ungia yanoa taga maung ba olanggu tai, namua na lipu gaxarea doxoxi yanoa olang, bagula TOXORATAMONA sina salaga nadi.✧
- 8 “(Bing) Uhatumia (xai) muli Xaidap Yaguangam saing umogu ba Urana inia.✧
- 9 Laing xaidap 6 bagula uwaxata xaung utuxu oxatam longgalo,✧ 10 ne xaidap 7 (bing) xaidap yaguangam, xaidapa umogu (ma)na TOXORATAMONA Urana ungia. Mana xaidapka ba labu utuxu oxata telau tai. Labu ung ba, garam luba kimbo nanuhangima, kimbo haining oxata olanggama, kimbo lubing oxata olanggama, kimbo morumdi, kimbo lipu titi telam tela wa ranguanggu tai.
- 11 Namua na laing xaidap 6 TOXORATAMONA tongtongia sabalunoa xaung titia xaung tega, xaung axamandi duwa manadi. Ne mana xaidap 7 yagua. Binabu TOXORATAMONA sina guxama na Xaidap Yaguangam saing mogu ba inia.✧
- 12 “Uwa hawa mana tibum xaung baum, bu uwa maxaxaya (mana) titia li TOXORATAMONA Urana ungia sina naung.✧

✧ 20:7 Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 19:12 ✧ 20:8 Xapdi Muli (Kisim Bek) 16:23-30, 31:12-14 ✧ 20:9 Xapdi Muli (Kisim Bek) 23:12, 31:15, 34:21, 35:2; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:3 ✧ 20:11 Unggutinga (Stat) 2:1-3; Xapdi Muli (Kisim Bek) 31:17 ✧ 20:12 Hanaunaunga (Lo) 27:16; Matyu 15:4, 19:19; Mak 7:10, 10:19; Luk 18:20; Epasas 6:2; Epasas 6:3

- 13 “Labu ung lipu tela matiu tai.✧
 14 “Labu ukinu rangua gaxarea uyau teguyu
 bau tai.✧
 15 “Labu uhanaiu tai.✧
 16 “Labu usu haruanga languangam na riamau
 tai.✧
 17 “Labu uxawa riama numanau tai. Labu
 uxawa riama haininau tai, kimbo lub-
 ing oxata olanggama, kimbo haining oxata
 olanggama, kimbo bulmakau inia kimbo
 donkinoa, kimbo xalaxala baruamta iniadiu
 tai.”✧

18 Lipuadi dilungu kaxaba taha xaung dibagu bilikbiliga (mua), dilungu toxia sau xaung dibagu bimbia bunuxu (mua), baing dimaxuwa dilulu. Binabu dili hasoya (monga)✧ 19 saing daharua na Moses ba, “Ung sibum ubaxanga nam saing bagula am galungu. Ning labu uyunga Urana ba harua namgu tai, nam am gamati.”

20 Moses harua na lipuadi ba, “Labu amaxuwau tai. Urana ma bu tubang, bu amaxuwa mana saing maxuwanga ba bagula xapkang nam alibu kubolu diana.”

21 Lipuadi dili hasoya (mua) (monga), baing Moses ila haxek mana mugap labiana Urana wa

✧ **20:13** Unggutinga (Stat) 9:6; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 24:17; Matyu 5:21, 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Yems 2:11 ✧ **20:14** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 20:10; Matyu 5:27, 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Yems 2:11 ✧ **20:15** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 ✧ **20:16** Xapdi Muli (Kisim Bek) 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20 ✧ **20:17** Rom 7:7, 13:9 ✧ **20:18** Hibrui 12:18,19

mana ba.

Babudi Xaung Kabukabu Hananiangamdi

²² Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ubaxanga na Isreldi bila li: ‘Ang sibuum abagu ba ngaharua ranguang sangua long xaiya ba.

²³ Labu ang ba atongtongia uranadi bu duwa rangua ngau tai. Silba kimbo gol, labu atongtongia uranadi mang bila bau tai.

²⁴ “‘Utongtongia kabukabu hananianga titiam tela nanga saing uhanania etua mana axadi bagudili: hananiangam taungamdi, hananiangam gamogamu taininamdi, sipsibimdi xaung memeimdi xaung bulmakaumdi. Long baruamta ngaiti murungama ba usina yaya manga, bagula ngama ranguaung ngasina guxama naung.

²⁵ Nabu utongtongia kabukabu hananiangam mana siangdi manga, bing labu utongtongia mana siangdi lipudi ditaxidiu tai. Namua na nabu utaxi xaung axamang tela bila kenakai, bing uhanggalangia saing musuna maxagia.✧

²⁶ Xauna, labu ahaing kabukabugu hananiangamia mana taxagau tai, nam mulangima sok sabasabia.’

21

¹ “Hanaunaungadi bagudili bing usinadi nadi:

Hanaunaungadi Mana Hibrudi Duwa Lipu Oxata Olanggamdi

² Nabu ugim Hibrudi lipu oxata olanggam tela, bing bagula tuxu oxatua naung sanga mana niani 6. Ne (mana) niani 7, bagula sok mala

✧ **20:25** Hanaunaunga (Lo) 27:5-7; Yosua (Josua) 8:31

olang, giminaging (naung) te.☆ ³ Nabu gananuna bungina oxop, bagula sok mala bila ba. Nabu (lipu) yaungam bungina oxop, bagula (haininoa) sok mala rangua. ⁴ Nabu lipuxing haringina sina hainga na saing hayau gara lupdi kimbo nanuhangindi na, bing hainga gabu garandi bagula lipuxing haringina iniadi, saing lipua ing ganina bagula sok mala olang.

⁵ “Ning nabu lipu oxata olanggama harua ba, ‘Murugu sibuna mana lipuxigu haringinoa xaung hainigua xaung garagudi saing murugu ba ngasok mala olang te,’ ⁶ bing lipuxing haringinoa bagula xap mala Urana maxania. Xap mala mana xalua kimbo xalu yabanoa. La ba bagula simbaxang(guti) tangangliana nilia. Baing ina naga, bagula wa lipuxing oxata olanggama laing mati.

⁷ “Nabu lipu tela sina nanuhanginoa siangia bu sok haing oxata olanggama, bing sanga ba sok mala olang bila lup oxata olanggamdi dilibu te. ⁸ Nabu lipua gim bu wa bila haininoa, saing yaha mana te, bing yunga hainga mala rangua tibuna ba gim muli. Ne labu lipua ba sina na bakbak titi telam siangiau tai, namua na kubolunua libu na hainga maring te. ⁹ Nabu mogu ba wa garang lup haininoa, bing libu kubolua na bila ing sibung nanuhanginoa. ¹⁰ Nabu lipua ba yau haing tela muli, bing labu tatua hainga angianoa, imingindi kimbo kinunganoa ranguau tai. ¹¹ Nabu libu kubolu tuwa ba mana te, bing hainga sanga ba sok mala olang, giminaging te.

☆ **21:2** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 25:39-46

Hanaunaungadi Mana Lipuadi Daxap Doa

¹² “Lipua gaxarea ditaha lipu tela bu mati, bing aungdi mati. ✧ ¹³ Ning, nabu dituba ba ung mati te, ne Urana yunga ba sok, bing diluki mala mana longga bagula ngamogu. ✧ ¹⁴ Ning nabu lipu tela atin disala, sai daxanga saing ung lipu tela mati, bing heku lipua ba luki mala mana kabukabugu hananiangama bu wa sangau, axap mala aung mati.

¹⁵ “Lipu gaxarea ditaha baudingtibudingdi bing aungdi mati.

¹⁶ “Lipu gaxarea dahanai lipu tela bing aungdi mati, heku lipua ba wauyu ranguadi kimbo disina siangia masup. ✧

¹⁷ “Lipu gaxarea digamia tibuna kimbo bauna, bing aungdi mati. ✧

¹⁸ “Nabu lipu luwa tang dahaung, saing tela taha tela siangia kimbo riania, saing rianoa mati te ne sanggang didoa bu wa uxaingia mua, ¹⁹ saing nabu lipua doa ba mesa muli saing haxa mala ma sabasabia tukinia, bing lipua tahangama bagula xap salaga te. Ning gim rianoa (mana) ganangana sanga ba waxata te xaung wasa mana laing sanggang daxai muli to.

²⁰ “Bungina lipu tela taha lubing kimbo haining oxata olanggama xaung xaiya, saing lipu oxata olanggama ba mati riania, bing (lipu haringinoa) xap salaga (to). ²¹ Ne nabu lipu

✧ **21:12** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 24:17 ✧ **21:13** Titinga (Namba) 35:10-34; Hanaunaunga (Lo) 19:1-13; Yosua (Josua) 20:1-9 ✧ **21:16** Hanaunaunga (Lo) 24:7 ✧ **21:17** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 20:9; Matyu 15:4; Mak 7:10

oxata olanggama ba wauyu laing xaidap taininau kimbo luwa, bing xap salaga te, namua na lipu oxata olanggama (lipuxing haringinging) xalinginoa.

²² “Nabu lipu luwa tang dahaung saing ditaha haing tela gamona bu hayau doa, ne haingga ba xap doa muli te, bing lipua taha (ba) gim (to), bila hainga ayuania mogu xaung lipu haruanga suxuyanganamdi dinai mana. ²³ Ning nabu xap doa muli, bing lipua taha ba bagula xap (doa) maxang taininau. Nabu hainga mati, bing ung lipua ba mati xauna. ²⁴ Bila balau, nabu maxana xap doa bing uhanggalangia maxanoa, waina tauna waina, rimana tauna rimana, kina tauna kina, ✧ ²⁵ yaba tau tauna yaba tau, saxana tauna saxana, soxuna bing soxuna.

²⁶ “Nabu lipu tela taha lubing kimbo haining oxata olanggam maxanoa saing hanggalangia, bing yunga lipu oxata olanggama ba sok mala olang mana maxang haxuyanganoa. ²⁷ Xauna, lipu haringing gaxarea tahauti lubing kimbo haining oxata olanggam wainoa, bing yunga lipu oxata olanggama ba sok mala olang mana wainoa giminaginoa.

²⁸ “Nabu kau ung lup kimbo haing tela mati salaminia, bing axatu kua ba mati siangia. Labu axang mututunganau tai. Ning kau moxonoa mauxangan te. ²⁹ Ning nabu kua ba kubolunoa bila ba bungingbunginalo, saing moxonoa xap haruanga haringina ba soxauti gamgamingia,

✧ **21:24** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 24:19,20; Hanaunaunga (Lo) 19:21; Matyu 5:38

saing ung lup kimbo haing, bing axatu kaua ba mati siangia, saing aung moxonoa mati xauna. ³⁰ Ning nabu lipu matiana bakbaginoa dahaxi mana haxuyangua, bing moxonoa gim haxuyanga baruamta dimogu ba bu mati te. ³¹ Nabu kaua ung lipu tela garang luba kimbo nanahanginoa mati salaminia, bing asu mana hanaunaunga baguli xauna. ³² Nabu kaua ung lup kimbo haing oxata olanggam tela mati salaminia, bing moxonoa gim lipu oxata olanggama lipuxing haringinoa siang silba 30, saing daxatu kaua ba mati siangia.

³³ “Nabu lipu tela xaxa banggum maxanoa, kimbo bungina ki banggum tela bing kaukau te, saing kau kimbo donki tela xung mari dunia, ³⁴ bing banggum moxonoa haxuya asaxa moxonoa (to). Tauna, asaxa mati ba inia.

³⁵ “Nabu lipu tela kaunoa hanggalangia lipu tela inia, saing mati, bing tang disina kau gamatanauyu siangia saing tang dituxu sinak mana giminaginoa. Kau mati ba xauna bagula dituxu sinak mana. ³⁶ Ning nabu daxabia ba kau ba kubolunoa bila ba (bungingbunginalo), saing moxonoa soxauti gamgamingia te, bing haxuya asaxa gamatang tela mana asaxa mati ba, saing matia bagula inia.

22

Xalaxala Wasangang Hanaunaungandi

¹ “Nabu lipu tela hanai kau kimbo sipsip, saing ung mati kimbo sina siangia, lipu hanaunggama

bing haxuya rianoa kau luwadi luwadi hiliadinga sanga mana kau taininau, kimbo sipsip luwadi luwadi sanga mana sipsip taininau.

² “Nabu yambong lipu hanaunggam tela luxu mana numa tela ba hanai saing dituxu ditaha mati, bing lipu ungingam mauxangan te. ³ Ne nabu alaba sok xaidabia, bing lipu ungingam mauxangana.

“Lipu gaxarea hanai bing haxuya. Ne nabu xola xalingindi, bing disina lipua ba siangia wa lipu oxata olanggama bu haxuya baraxingbaraxinta hanai. ⁴ Nabu asaxua hanai ba wa gamatana rimania, heku kau kimbo donki kimbo sipsip, bing haxuya axasa luwa baruamta hanai.

⁵ “Nabu lipu tela xap morundi mala ba daxang umangia kimbo wain umangania, ne yungadi ba didali halinga ragunoa mala daxang lipu tela umanginia, bing haxuya na umanga moxonoa axamang xai sibundi dima sangua ing sibung umanginoa kimbo waining umanganoa.

⁶ “Bola lipu tela tung umangia saing yaba xap tatubanga kisi mala tau lipu tela witing bunundi kimbo witindi diliyu kimbo umangang urungina sup. Lipu tungingam bing haxuya baruamta longgalo disup.

⁷ “Bola lipu tela sina sianging silba kimbo xalingindi mala rangua rianoa bu wasa manadi, saing dahanggalang lipua ba numania. Nabu dituxu lipu hanaunggama bing xibua xalaxala giminagina. ⁸ Ning nabu disai lipu hanaunggama susu, bing numa moxonoa ila li lipu suxuyangamdi maxadingia, saing disuxuya (ba) nabu rimandi dimaxaxaya mana rianoa xalingindi.

⁹ Bola hakhaxinga mesa liwe mana lipu luwa mana gaxarea moxona mana kau, donki, sipsip, imang, kimbo xalaxala tela hanggalang daharua ba, “Ngayua.” Bing tang daxap haruangadinga mala lipu suxuyangamdi maxadingia. Baru- amta lipu suxuyangamdi dibaxanga ba dimogu mauxangana namua bing xibua xalaxala gimina- gina na rianoa.

¹⁰ “Bola lipu tela sina donki, bulmakau, sip- sip kimbo moru tela rangua rianoa bu wasa mana, saing mati kimbo xap doa kimbo sup lipu hanaunggamdi rimadingia, saing lipu tela bagu te. ¹¹ Bing mauxanganoa wa liwe mad- ingtang bing sup bila li: Dahau haruangua TOXORATAMONA maxania ba moxong riang ri- mandi dimaxaxaya mana riang xalinginoa te. Moxonoa bing lungu haruanga baguba, saing rianoa bagula haxuya te. ¹² Ning nabu maxuna morunoa hanggalang hanaingia, bing rianoa haxuya. ¹³ Nabu asaxa abungina sing saha, bing rianoa bagula xap sanggang hataindi dima bu hatanga maxuna, saing bagula haxuya moxonoa mana morung singina te.

¹⁴ “Nabu lipu tela xap riang morunoa, saing xap doa kimbo mati bungina moxonoa wa ran- gua te, bing lipua xap ba haxuya rianoa masup. ¹⁵ Ning nabu moxonoa wa rangua morunoa, bing lipua xap ba bagula haxuya te. Nabu rianoa gim moru oxatanoa na rianoa, sianga ba sanga mana mauxangang haxuyanganoa.

Hanaunaungadi Mana Lipudi Dirung Rangua Ding

16 “Nabu lipu tela xai haing nanuna (ina/gaxarea) kinu rangua lipu tela teguyu xaung dahau gabisia mana teguyu, saing kinu rangua, bing gim gotiga saing yau.✧ 17 Nabu tibuna hauxana ba sina na, bing gim gotiga sanga mana haingdi dikinu rangua lipu tela teguyu.

18 “Haing gaxarea ditingu, bing aungdi mati.✧

19 “Lipu gaxarea dikinu rangua asax(u)a, bing aungdi mati.✧

20 “Lipu gaxarea dahanania na urana tela ina TOXORATAMONA te, bing ahanggalangiadi mati.✧

21 “Labu alibu doa mana lipu titi telamgu tai kimbo alibu mauxana manau tai, namua na muga awa lipu titi telamdi mana titia Isip.✧

22 “Labu alibu doa mana tapdi kimbo hagudiu tai. 23 Nabu alibu doa manadi, saing daxaba

manga, bagula ngalungu xabangadinga baing.

24 Atigu salianoa bagula mesa, saing bagula ngaunggang waxang sabangia. Hainimdi bagula disok tapdi saing garaimdi bagula disok hagudi.

25 “Nabu uhauli lipuxigu tela wa haxugina liwe mang siangia, labu ulibu bila lipu siang xabinganamdi nau tai, saing labu oxop siang dalingam ranguau tai.✧ 26 Nabu oxop riama imanging maxaxaya bila mogungua hau haruangua haxuyanganoa maung, bing uhaxuya muga

✧ **22:16** Hanaunaunga (Lo) 22:28,29 ✧ **22:18** Hanaunaunga (Lo) 18:10,11 ✧ **22:19** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 18:23, 20:15,16; Hanaunaunga (Lo) 27:21 ✧ **22:20** Hanaunaunga (Lo) 17:2-7 ✧ **22:21** Xapdi Muli (Kisim Bek) 23:9; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 19:33,34; Hanaunaunga (Lo) 24:17,18, 27:19 ✧ **22:25** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 25:35-38; Hanaunaunga (Lo) 15:7-11, 23:19,20

mana xaidaba ri to.☆ 27 Namua na ing imanging xabubungam ba ing ganina. Bungina kinu bagula xabubu mana baraxinta? Bungina xaba manga, bagula ngalungu, namua na ngausi lipudi bila ba.

28 “Labu aharungia Uranau tai. Labu asina guxam dianoa na yanamimdiu tai.☆

29 “Labu asoxauti axamang tela bungina asina hananiangadi nanga mana umangaimdi xaung wainimdiu tai.

“Bing ata matuauim (lupdi) rimagia. 30 Alibu taininau mana bulmakauimdi xaung sipsibimdi. Ayungadi ba duwauyu rangua bauldingdi sanga mana xaidap 7. Ne asinadi nanga mana xaidap 8.

31 “Bing ahatanga ba axap mogungagua. Binabu labu axang asaxa mututunganoa asaxa abungindi dising sahau tai. Ating mala na komadi.☆

23

Hanaunaungadi Mana Kubolu Maringina Xaung Usinga

1 “Labu unaxuya haruanga languangam mauliu tai. Labu uhauli lipu mauxanganam tela mana ulangua haruanguiau tai.☆

2 “Labu ugabu burangua ba alibu kubolu dianau tai. Xauna, bungina lipudi duwagiung ba uma ubaxanga haruangua, labu uhanggalangia

☆ 22:26 Hanaunaunga (Lo) 24:10-13 ☆ 22:28 Aposel 23:5

☆ 22:31 Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 17:15 ☆ 23:1 Xapdi Muli (Kisim Bek) 20:16; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 19:11,12; Hanaunaunga (Lo) 5:20

suxuyangua mana usu mana buranga haruangading languangamau tai. ³ Baing nabu dita lipu haxugina haruanga, labu ulibu kubolu hasusu teguam nau tai.✧

⁴ “Nabu usok mana bixuama kaunoa kimbo donkinoa haxa mauli olang, bing uxai (goxoya) ma muli rangua.✧ ⁵ Nabu ubagu lipua hauxang sibuna maung donkinoa xung(gati) mari namua na xoxi xalaxala mauxana buk, bing labu uyunga bila bau tai. Tegu. Bing uhaul.

⁶ “Bunging haruanga suxuyanganam, labu usoxauti suxuyanga maringina(ma) na lipu haxugindiu tai.✧ ⁷

⁸ “Labu oxop sianga hisangia bu xaiung ba usuxuya doa haruangiau tai, namua na sianga na bila ba libu axamang galanga ba laba, saing hanggalangia lipu maringinamdi suxuyangadingdi.

⁹ “Labu ulibu mauxana na lipu titi telam telau tai. Ang ba axabia masup lipu titi telamdi walingadingdi, namua na awa lipu titi telamdi mana titia Isip.✧

Xaidap Yaguangam Hanaunaugandi

¹⁰ “Laing niani 6 bagula uxuma umangia saing uxauya anginganoa.✧ ¹¹ Ne mana niani 7 bing uyunga titia yagua saing wa olang, bu lipu

✧ **23:3** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 19:15 ✧ **23:4** Hanaunaunga (Lo) 22:1-4 ✧ **23:6** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 19:15; Hanaunaunga (Lo) 16:19 ✧ **23:9** Xapdi Muli (Kisim Bek) 22:21; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 19:33,34; Hanaunaunga (Lo) 24:17,18, 27:19 ✧ **23:10** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 25:1-7

haxugindi duwa liwe mana lipuximdi sanga ba daxap anginga mana, saing asaxa abungindi sanga ba daxang baraxinta (du)wauyu. Ulibu taininau mana wainim umanganoa xaung xaim olibindi.

¹² “Laing xaidap 6 bagula utuxu oxatama, ne mana xaidap 7 bing usup mana bu kauma xaung donkima sanga ba diyagua, xaung lipuxim oxata olanggamdi xaung lipu titi telamdi sanga ba daxap haringinga xauna.✧

¹³ “Amaxania ba alibu haruangagu longgalo. Labu awagi mana urana teladi yadingdi te. Labu yadingdi duwa mana suxunguimdi mongau tai.

Taunga Tuwa Disok Niani Taining Tainina

¹⁴ “Bunging tuwa (mana) niani taining tainina bing utuxu taungua ba uiti yagua.

¹⁵ “Utuxu Taunga Mana Salanga Salalangang Teguama. Oxong salanga salalangang teguama sanga mana xaidap 7 bila ngatabinaung ba. Ulibu mana bungina ngamogu ba mana sobaga Abip, namua na mana sobaga ba asok ma sangua Isip. ✧

“Labu lipu tela ma rangua nga xola mana hananianganoau tai.

¹⁶ “Utuxu Taunga Xauyangama, bungina oxop anginga mugamugangama uxauya ba manga.✧

✧ **23:12** Xapdi Muli (Kisim Bek) 20:9-11, 31:15, 34:21, 35:2; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:3; Hanaunaunga (Lo) 5:13,14 ✧ **23:15** Xapdi Muli (Kisim Bek) 12:14-20; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:6-8; Titinga (Namba) 28:17-25 ✧ **23:16** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:15-21; Titinga (Namba) 28:26-31; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:39-43

“Utuxu Taunga Xauyanga Kimuama mana bunging xauyanga subinganoa, bungina uxauya anginga masup umangia.

¹⁷ “Mana bungina bagudili bing lup longgalo digugunia nga Lipu Haringing Sibunam TOXORATAMONA maxania.

¹⁸ “Bungina uhanania asaxa tela nanga, labu usina sibina xaung anginga tela utongtongia xaung yis nangau tai.

“Mana taungadi li, labu uyunga orana uhananiadi ba wa laing buraraginai tai.

¹⁹ “Anginga xai sibundi oxop bungina uxauya mugamugangamdi bing oxop ma TOXORATAMONA Urana ungia numania.✧

“Labu ubori meme tutubina maluxu’ m baung suinau tai.

Urana Uleginama Bagula Xauxau Daxangua

²⁰ “Bagu ngasoxi ulegiguma muga maung bu wasa maung (mala) daxangia, xaung bu xapkung ma mana longga ngaxauxau ba. ²¹ Ulungu haruanganoa xai saing usu mana. Labu duduma manau tai. Bagula yunga kubolum dudunamau tai, namua na yagua wa rangua. ²² Nabu ulungu haraunganoa xai saing ulibu axamang longgalo ngaharua ba, bing bagula ngawa bixua mana bixuamdi saing bagula ngaxukxugia adi duxukxugiaung. ²³ Ulegiguma bagula (ila) muga maung saing xapkung maluxu’ m titia mana Amordi, Hitdi, Peresdi, Kenandi, Hibdi xaung Yebusdi, saing bagula ngasisiadi masup. ²⁴ Labu

✧ **23:19** Hanaunaunga (Lo) 26:2; Xapdi Muli (Kisim Bek) 34:26; Hanaunaunga (Lo) 14:21

ugung kim tuxundi urana dingiadi maxadingia kimbo usabu manadi kimbo usu mana kuboludingdi. Bing uxungatidi saing uhamunanggia saha siangiding sabungamdi. ²⁵ Asabu mana TOXORATAMONA Urana angia, saing guxaminganoa bagula wa mana angiaima xaung langima. Bagula ngaunia busingadi sanguang (bu daxap kang te). ²⁶ Bagula haing tela hayau doa kimbo wa xuhi titimia te. Bagula ngasina walinga maxaxaya naung.

²⁷ “Long baruamta ula mana, bagula ngalibu maxuwanga sabanga xap long moxondi to, saing bakbak baruamta usok mana duxukxugiaung ba bagula ngalibudi dahasuxi, saing bagula ngalibu bixuam longgalo duxugia ubudingia diluki mala. ²⁸ Bagula ngasoxi gamgomsaxangindi dimuga maung bu disuka Hibdi, Kenandi xaung Hitdi mala sanguaung. ²⁹ Ne bagula ngasukadi mala sangua titia mana niani tainiau te, nam titia sok olang saing asaxa abungindi disok xumang sibuna maung. ³⁰ Monga monga bagula ngasukadi mala sanguang, laing titingaima (sok) sanga mana axap titia ba.

³¹ “Bagula ngamogu titima ragundi mana Tek Sabuxana mala mana Tek Medeterenian, saing mana long xolianoa mala mana Langga Yupretis. Bagula ngasina lipuadi duwa mana titia ba mala rimaimia, saing bagula asukadi mala sanguang. ³² Labu uhau haruangua ranguadi kimbo urana dingiadiu tai. ³³ Labu ayungadi ba dirung mana titimau tai. Nam daxaiang ba alibu kubolu diana manga. Namua na nabu asabu mana urana

dingiadi, bagula wa bitinga tuxuang baing.”

24

Urana Hau Haruangua Rangua Isreldi

¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Uhaing ma rangua TOXORATAMONA, saing oxop Aron, Nadap xaung Abihu, xaung Isreldi yanamiding 70 dima. Agung kim tuxundi asabu manga hasoya monga, ² ne Moses ing ganina bing ma haxek mana TOXORATAMONA. Ning teladi labu dima haxekku tai. Xauna, labu hainglupdi dahaing ma ranguau tai.”

³ Moses ila baxanga TOXORATAMONA haruanguang xaung hanaunaungang longgalo na lipuadi, baing digugunia suxungudingdi dahaxuya ba, “Axamang longgalo TOXORATAMONA haruadi ba bagula am galibudi.” ⁴ Saking Moses bung mari axamang longgalo TOXORATAMONA harua ba.

Mesa buraging buraraging sibuna saing tongtongia kabukabu hananiangam bimbi namuya, saing rang siang maxaxaya 12 mahaing dimogu Isrel bakbaging 12. ⁵ Saking soxi Isrel gananundi mala, saing dahanania hananianga taungamdi xaung dahanania kau moning tutubindi mana gamogamu taininam na TOXORATAMONA. ⁶ Moses xap sipka hataina saing matu maluxu’ m mianadi, saing hataina rumia mana kabukabu hananiangama. ⁷ Saking xap Xailong Haruanga Haungam saing titi na lipuadi. Dahaxuya ba, “Axamang longgalo TOXORATAMONA haruadi ba bagula am galibudi. Bagula am gasu maringina manadi.”

⁸ Baing Moses xap siba, rumia mari mana lipuadi saing harua ba, “Bagu sipka li haringia haruangua Toxoratamona hau ranguang, sanga mana haruangadi bagudili harua manadi ba.”[✧]

⁹ Moses xaung Aron, Nadab xaung Abihu, xaung Isreldi yanamiding 70 dahaing mala ¹⁰ saing dibagu Urana mana Isreldi. Hawa mana kindi axamang tela bila daxanga ubunoa ditongtongia mana siang sapaya wa, sigixinga bila sabaluna bagu saxi mana. ¹¹ Ning Urana iti rimanoa ba hanggalangia Isreldi yanamiding-gadi li te. Digabu Urana, saing daxang dinung maxania!

¹² Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Uhaing ma rangua nga (mana) bimbia li saing uwa mua to, saing bagula ngasina naung siang hataindi ngabung hanaunaungadi xaung tabinangadi mari manadi bu utubatubadi manadi.”

¹³ Baing Moses gabu lipuxing haulingam(a) Yosua dimesa mala, saing Moses haing mala mana Urana bimbianoa. ¹⁴ (Muga) harua na lipudi yanamidingdi ba, “Awa mua la li to laing tam gagoxoya ma muli ranguang. Bagu Aron Hur tang duwa ranguang, saing lipu gaxarea mauxangading sanga ba dila rangua dingtang.”

¹⁵ Baing Moses haing mala mana bimbia, baing mugaba kaukau, ¹⁶ saing TOXORATAMONA ralanoa rung mari mana bimbia. Laing xaidap 6 mugaba kaukau bimbia, saing mana xaidap 7 TOXORATAMONA wagi sangua mugaba (ma)na Moses. ¹⁷ Isreldi maxadingia, TOXORATAMONA ralanoa

[✧] **24:8** Matyu 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; 1 Korin 11:25; Hibru 10:29; Hibru 9:19,20

bagu bila yap sabangua tau bimbi uruxunia.
¹⁸ Baing Moses luxu'm mugaba bungina haing
 mala bimbia. Baing wa (mua) bimbia laing
 xaidap 40 xaung yambong 40.*

25

Hananiangadi Mana Urana Xahinoa

¹ TOXORATAMONA harua na Moses ba, ² “Ubala
 Isreldi ba daxap yahangadi ma nanga. Oxop ya-
 hangadi rangua lipu gaxarea gamodingdi dimesa
 ba disinadi nanga. ³ Oxop yahangadi na bila li
 ranguadi: gol, silba, xaung bras, ⁴ yau mutuxu
 monga, sikokop, xaung sabuxana, xaung imang
 xai sibundi, xaung imang meme buxanamdi,
⁵ sipsip moning sanggandi diburi saminga sabux-
 ana manadi, xaung rui sanggandi (dimagoxidi),
 xaiya akasa, ⁶ guxenga olip mana nagungdi,
 axamang saminamdi mana guxenga sabaxayan-
 ganamdi xaung mana bunuxuyang saminam,
⁷ xaung siang oniks xaung siang giminak sa-
 banggam teladi mana atagadi mana lipu hanani-
 angam imanging gamogamuam xaung imanging
 ringringinam.

⁸ “Ubala lipuadi ba ditongtongia xahigua
 manga, bu ngawa liwe manadi. ⁹ Atongtongia
 xahia li xaung xalingindi taxa mana babua
 bagula ngahatanga naung.

Bokis Hanaunaungama

¹⁰ “Ubaladi ba ditongtongia bokis mana
 xaiya akasa, maxaxayanganoa sentimita 110,

* **24:18** Hanaunaunga (Lo) 9:9

tubunganoa sentimita 66, xaung haing sentimita 66. ¹¹ Uhip gol sigixingang sibuna mana lunoa xaung sabasabanoa, saing utaga gol hataing maxaxaya taxiya mana rubinoa. ¹² Utongtongia raxu gol luwadi luwadi mana saing utagadi mana king luwadi luwadi. Raxu luwa hataing tela, raxu luwa hataing tela. ¹³ Utongtongia xai luwa mana xaiya akasa saing ahip gol mana dintang. ¹⁴ Usimbaxang xaiyadi ba maluxu'm raxudi duwa bokisia rubinoa bu uhau. ¹⁵ Xaiyadi ba bing duwayyu bokisia raxunia. Labu uniadiu tai. ¹⁶ Sup, baing uta siang hanaunaungamdi bagula ngasinadi naung ba maluxu bokisia.

¹⁷ “Baing utongtongia bokisia xuanoa mana gol sigixingang sibuna, long kubolu diang sisianganama. Maxaxayanganoa sentimita 110 xaung tubunganoa sentimita 66.✧ ¹⁸ Baing utaha subingang luwa xaung hama bu utongtongia kerubim babung luwa xuang hataing hataina. ¹⁹ Utongtongia kerubim tela hataina, kerubim tela hataina. Utongtongia xaung xuanoa mana gol hataing taininau. ²⁰ Bagula kerubimdi banggitongidingdi diraria mala etua mana long kubolu diang sisianganama, ramramodingdi dibagu dintang, dibagu mari mana xuanoa. ²¹ Uta siang hanaunaungamdi bagula ngasinadi naung maluxu'm bokisia, saing usiti bokisia xuania. ²² La ba, etua mana xuanoa, liwe mana kerubim luwa tang duwa mana bokis hanaunaunga haungama ba, bagula ngagugunia ranguaung xaung ngasina tabinangagua long-

✧ 25:17 Hibru 9:5

galo naung mana Isreldi disu manadi.

Kabukabu Salanga Hananiangam

²³ “Ubaladi ba ditongtongia kabukabu mana xaiya akasa, maxaxayanganoa sentimita 88, tubunganoa sentimita 66, xaung haing sentimita 66. ²⁴ Uhip gol sigixingang sibuna mana saing utaga gol hataing maxaxaya taxiya mana rubino. ²⁵ Xauna, utongtongia gol hataina maxaxayanganoa sentimita 8 taxiya etuama bila gamgaminga, saing utaga gol hataing maxaxaya tela mana hataina li. ²⁶ Utongtongia raxu gol luwadi luwadi mana kabukabua saing utagadi mana yoyoang luwadi luwadi, longgadi kindi duwa mana ba. ²⁷ Raxuadi utagadi haxek mana kabukabu etuama rubino bu dituxu xaiya haungamdi. ²⁸ Utongtongia xaiya haungamgadi ba mana xaiya akasa, saing uhipdi mana gol. ²⁹ Baing utongtongia minandi xaung xubandi mana gol sigixingang sibuna. Bila balau utongtongia nanggolang xaung minang hananianga matunganamdi. ³⁰ Uta salanga umogu nanga mana kabukabua li bu wa maxagia bungingbunginalo.✧

Kabukabu Nagunggam

³¹ “Ubaladi ba ditongtongia kabukabu nagunggam mana gol sigixingang sibuna utaha xaung hama. Utongtongia kabukabu nagunggam urungina xaung yauyaungandi mana gol hataing taininau—namua, stem?, xubandi babudinga bila haidangadi, buds?, xaung petals? ³² Rimang

✧ **25:30** Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 24:5-8

6 bing disok sangua rubindi—tuwa hataina, tuwa hataina. ³³ Xuba tuwa babudingdi bila talia oxandi xaung buds? xaung blossoms? bing duwa rimang tela, tuwa mana tela, ila ila bila ba mana rimang 6 disok sangua kabukabu nagunggama. ³⁴ Baing mana rimang liama bing utongtongia xuba luwa luwa babudingdi bila talia oxandi xaung buds? xaung blossoms?. ³⁵ Bud? tela bing wa hawa mana rimang balinging taining tainina mana longga rimang 6 disok sangua stem? ³⁶ Buds? xaung rimandi bing duwa hataing taininau mana kabukabua, saing utaha gol sigixingang sibuna xaung hama ba utongtongia.

³⁷ “Baing utongtongia nagung 7 mana kabukabua, saing utadi bu disaxaxanga gananga wa maxania. ³⁸ Nagung (waxung) gamanringindi xaung minandi bing utongtongiadi mana gol sigixingang sibuna. ³⁹ Oxop kilo 35 gol sigixingang sibuna bu utongtongia kabukabu nagunggama xaung xalinginadi li mana ba. ⁴⁰ Umaxania ba utongtongiadi taxa mana babua ngahatanga naung mana bimbia.✧

26

Urana Xahinoa

¹ “Utongtongia xahigua mana imang xai sibung 10. Uyauyaudi xaung yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana, xaung kerubim babundi lipu bisanganama raga manadi. ² Imang

✧ **25:40** Aposel 7:44; Hibru 8:5

longgalo bing sabangading taininau. Maxaxayading mita 12 xaung tubungading mita luwa. ³ Uraga imang luwadi luwadi hiliadinga disigi, saing ulibu taininau mana imang luwadi luwadi hiliadinga teladi. ⁴ Utongtongia rima raxuamdi mana imanga mutuxu monga mana imang siginga kimuam rubinoa. Bila balau utongtongia rima raxuamdi mana imang siginga kimuam tela rubinoa. ⁵ Utongtongia rima raxuam 50 mana imang siginga rubing tela xaung 50 mana tela bu duwa riading riading. ⁶ Baing utongtongia raxu gol 50 saing usigi imangdi bu xahia urungina.

⁷ “Utongtongia imang 11 mana meme buxana bu kaukau xahia. ⁸ Imang 11 bagudili bing sabangading taininau. Maxaxayading mita 13 xaung tubungading mita luwa. ⁹ Uraga imang luwadi luwadi hiliadinga disigi bu disok taininau, xaung imang 6 teladi bu disok taininau. Imanga 6 bing uluki liwe ma kaukauina xahi maxania. ¹⁰ Utongtongia rima raxuam 50 mana imang siginga kimuam rubinoa. Bila balau utongtongia rima raxuam 50 mana imang siginga kimuam tela rubinoa. ¹¹ Baing utongtongia raxu bras 50 saing usigi imangdi bu xahia urungina. ¹² Baing xahi imang-ing hataing maxaxayanganoa wa olang, imang hataina ba wauyu, bing ngelia mari xahi ubunia. ¹³ Imangindi bagula didali xahi ragunoa sentimita 50 hataing hataina. Hataina wauyu bagula ngelia mari mana xahi rubindi bu kaukaudi. ¹⁴ Utongtongia moki luwa muli bu dikaukau xahia. Tela bing sipsip monindi sanggadingdi

usamidi sabuxana. Tela etua mana alaba bing ruidi sanggadingdi.

¹⁵ “Utongtongia xahi barotindi mana xaiya akasa. ¹⁶ Ramang hataing taining tainina bing maxaxayanganoa mita luwadi luwadi xaung tubunganoa sentimita 66. ¹⁷ Taining tainina bing muxumuxung luwa wa hawa mana rubing rubinoa, bu urang ramangdi disigi riading riading. Utongtongia xahi ramang hataing taining tainina bila balau. ¹⁸ Utongtongia ramang tuandi mana xahia: ramang tuang 20 mana rubing bukang, ¹⁹ xaung utongtongia namu silba 40 dila hawa mana ramang tuandi, namu luwa hawa mana ramang tuang taining tainina sanga mana muxumuxung luwa, saing namu luwa hawa mana ramang tuang tela sanga mana muxumuxung luwa. ²⁰ Bila balau utongtongia ramang tuang 20 mana hataing tela, rubing kanggua, ²¹ xaung namuxiding silba 40, namu luwa hawa mana ramang tuang tela, namu luwa hawa mana ramang tuang tela. ²² Utongtongia ramang tuang 6 mana ubunua, rubing yuwaxa, ²³ xaung utongtongia ramang tuang luwa mana yoyoandi ubunia. ²⁴ Mana yoyoang luwadi li bing usigi hawa haing mala etua mana rimang raxuamdi. Dingtang duwa bila ba. ²⁵ Binabu bagula ramang tuang 8 xaung namu silba 16 duwa, luwa hawa mana ramang tuang taining tainina.

²⁶ “Xauna, utongtongia xai sigingamdi mana xaiya akasa: Luwadi luwadi hiliadinga mana xahi ramang tuandi duwa mana rubing tela, ²⁷ luwadi luwadi hiliadinga mana rubing tela,

xaung luwadi luwadi hiliadinga mana ramang tuandi duwa sangga yuwaxa, mana xahi ubunia. ²⁸ Xai sigingam liama bing ila ramang subinganoa mala mana subinganoa lia mana ramang tuandi. ²⁹ Uhip gol mana ramang tuandi xaung utongtongia rima raxuamdi bu usimbaxang xai sigingamdi maluxu manadi. Xauna, uhip gol mana xai sigingamdi.

³⁰ “Urang xahia mali sanga mana babua ngahatanga naung bimbia.

³¹ “Utongtongia imang soxautingama mana imang xai sibuna uraga mana yau mugixingamdi: mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana. Lipu ubung bisamanam tela bing raga xai sibuna keribumdi babudingdi mana. ³² Ungelia xaung gauyak goldi mana tuxa luwadi luwadi utongtongiadi mana xaiya akasa xaung uhipdi mana gol xaung urangdi mali mana namu silba luwadi luwadi. ³³ Ungelia imang soxautingama mari mana raxudi xaung uta bokis hanaunaungama imang ubunia. Imanga bagula soxauti Urana Yabang Maringina mana Urana Yabang Maringing Sibuna.✧ ³⁴ Etua mana bokis hanaunaungama wa Urana Yabang Maringing Sibunia bing uta xuanoa, longga diruma siba mari mana bu Urana yunga lipudi kuboluding diandi. ³⁵ Uta kabukabu salanga hananianganam imanga sabasabia mana xahi rubing kanggua, saing uta kabukabu nagunggama hataina, mana xahi rubing bukung.

³⁶ “Mana xahi xuanoa bing utongtongia

✧ **26:33** Hibru 6:19, 9:3-5

imanga mana imang xai sibuna uraga mana yau mugixingamdi: mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana. Lipu ragangam bing raga. ³⁷ Utongtongia gauyak goldi mana imang baguli xaung tuxa luwadi luwadi hiliadinga mana xaiya akasa uhipdi mana gol. Xauna, utongtongia namu bras luwadi luwadi hiliadinga manadi.

27

Kabukabu Hananiangam

¹ “Utongtongia kabukabu hananiangam mana xaya akasa. Maxaxayanganoa bing mita luwa (xaung) sentimita 20. Rubing tubungandi bing mita taininau (xaung) sentimita 30 rubing taining tainina. ² Utongtongia salam tela mana yoyoang taining tainina, bu salamindi xaung kabukabu xai taininau. Saking uhip bras mana kabukabua. ³ Utongtongia xalingindi mana bras: xalaxala bila boring hayata uniangamdi, sabolindi, minang rumiangamdi, saxanging mututungamdi xaung minang yap xabinganamdi. ⁴ Utongtongia grate? bras tela mana, saing usigi raxu bras luwadi luwadi mana yoyoandi. ⁵ Uta grate? hawa mana xuanoa, kabukabu lunia, lia mana maxaxayanganoa. ⁶ Utongtongia kabukabu hananiangam xaing haungamdi mana xaiya akasa xaung uhipdi mana bras. ⁷ Xai haungamdi bing usimbaxangdi maluxu'm raxudi bu duwa kabukabu hananiangam hataing hataina bungina dahau. ⁸ Utongtongia kabukabu hollow? mana plangdi? Utongtongia taxa mana ngahatanga naung bimbia.

Urana Xahing Rubinoa

⁹ “Utongtongia gamgaminga taxiya xahi yabanoa. Rubing bukang bagula mita 44. Utongtongia mana imang xai sibundi, ¹⁰ xaung tuxang 20 xaung namuxiding bras 20 xaung gauyak silbadi xaung raxu silbadi duwa mana tuxadi. ¹¹ Rubing kanggua xauna bagula mita 44 xaung utongtongia imangdi mana, xaung tuxang 20 xaung namuxiding bras 20 xaung gauyak silbadi xaung raxu silbadi duwa mana tuxadi.

¹² “Rubing yuwaxa bagula mita 22 xaung imangindi xaung tuxang 10 xaung namuxiding 10. ¹³ Rubing karaga, longga xaidaba haing, bagula mita 22 xauna. ¹⁴ Imangdi maxaxayadinga mita 6 (xaung) sentimita 60 bing duwa xuang hataing tela xaung tuxang tuwa xaung namuxiding tuwa. ¹⁵ Bila balau, imangdi maxaxayadinga mita 6 (xaung) sentimita 60 bing duwa hataing tela xaung tuxang tuwa xaung namuxiding tuwa.

¹⁶ “Mana yabang gamgamingang xuania bing utongtongia imanga mana imang xai sibuna maxaxayanganoa mita 9, lipu ragangama raga yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana mana. Utongtongia xaung tuxang luwadi luwadi xaung namuxiding luwadi luwadi. ¹⁷ Tuxa longgalo duwa taxiya yabanoa bing raxuding silba xaung gauyagiding silba, xaung namuxiding brasidi. ¹⁸ Yabanoa maxaxayanganoa bagula mita 44 xaung tubunganoa mita 22, xaung imangindi bagula imang xai sibundi maxaxayadinga mita 2 (xaung) sentimita 30, xaung tuxandi namuxiding brasidi. ¹⁹ Xalaxala atuxu xahi oxatanoa manadi, heku oxatadinga, utongtongiadi mana bras. Xahi

bundigindi xaung yabang bundigindi xauna bagula bras.

Kabukabu Nagunggam Guxenganoa

²⁰ “Utabina Isreldi ba daxap guxenga sigixingang sibuna ma dahamunanggia olipdi mana bu wa mana nagundi dilu bungingbunginalo.

²¹ Mana xahi gugunianganam, sabasabia mana imanga soxauti bokis hanaunaungama, Aron gabu garang lupdi bing duwasa mana nagungdi bu dilu TOXORATAMONA maxania bungbung ila buraragina. Hanaunaunga li bungingbunginaloama (dituxu) liwe mana Isreldi mana bakbakdi dima kimu.

28

Lipu Hananiangamdi Imangidingdi

¹ “Uwagi sabangama Aron masok sangua Isreldi, gabu garang lupdi Nadap, Abihu, Eleasar xaung Itamar, bu duwa halianga dituxu oxatagua bila lipu hananiangamdi. ² Utongtongia imang mogungaguamdi mana sabangama Aron ba gumangiding xaung disina yaya sabangana. ³ Uharua na lipu ubung bisamanam longgalo ngasina xabianga nadi mana oxata na bila li ba ditongtongia imangdi mana Aron, bu mogu ba sok lipuxigu hananiangama tuxu oxata nanga. ⁴ Imanggadi bagudili bing ditongtongiadi: ringringing imanginoa, gamong imanginoa, imanging maxaxaya, imanging yauyaungama, toxong sakunganoa, xaung waxunoa. Bagula ditongtongia imang mogungaguamdi mana sabangama Aron gabu garang

lupdi bu dituxu lipu hananiangam oxatanoa nanga. ⁵ Daxap gol, yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana, xaung imang xai sibuna bu ditongtongiadi.

Lipu Hananiangam Gamong Imanginoa

⁶ “Utongtongia gamogamu imanginoa mana gol, xaung yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana, xaung imang xai sibuna. Lipu ubung bisamanamdi ditongtongia. ⁷ Disigi waxu yaxuam luwa mana imang rubing luwa, bu sanga ba goxi. ⁸ Disusu waxu ulenama xai sibuna bila gamogamu imanginoa. Imang taininau rangua, utongtongia mana gol xaung yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana, xaung imang xai sibuna.

⁹ “Oxop siang oniks luwa saing ubung Isrel garang lupdi yadingdi mana dintang, ¹⁰ usu mana hayauxingadinga. Ubung yading 6 mana siang tela xaung yading 6 mana tela. ¹¹ Ubung Isrel garang lupdi yadingdi mana siang luwa(di) ba bila lipu siang buninganama bung mana. Saking utaga sianggadi ba mana siang tuxungang yauyaungamdi ¹² saing goxidi mana gamogamu imanging yaxung hataindi bu duwa siang hatuminga muliamdi mana Isrel garang lupdi. Bagula Aron xoxi yayadi bagudili mana yaxuang luwa bu TOXORATAMONA hatumia lipuxindi bungingbunginalo. ¹³ Utongtongia siang tuxungang yauyaungamdi ¹⁴ xaung waxu gol luwa ususudi bila waxua, saing usigi waxudi ba mana siang tuxungang yauyaungamdi.

Lipu Hananiangam Ringringing Imanginoa

15 “Utongtongia ringring imanginoa hauli suxuya Urana murunganoa. Lipu ubung bisamanama bing tongtongia. Utongtongia bila gamogamu imanginoa: mana gol, xaung yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana, xaung imang xai sibuna. ¹⁶ Rubing luwadi luwadi maxaxayadinga taininau saing uluki hataing hataina sanga mana rubing taining tainina sentimita 22. ¹⁷ Saking utaga siang giminak sabanggamdi maxixinga luwadi luwadi mana. Maxixinga mugamugangam bing kanilian, topas xaung beril. ¹⁸ Luwa bing emarol, sapaya xaung daimon. ¹⁹ Tuwa bing yasin, aget xaung amatis. ²⁰ Luwadi luwadi bing kirisolait, oniks xaung yaspa. Utagadi mana siang tuxungam yauyaungamdi. ²¹ Mana siang 12 ba, ubung Isrel garang lup tela mana taining tainina. Siang tela xap yaya mana Isrel bakbaging 12 tela.

22 “Utongtongia waxu luwa mana gol sigixing-gang sibuna mana ringring imanginoa. Utong-tongiadi bila waxua. ²³ Utongtongia raxu luwa mana saing usigidi mana ringring imanging yoyoang luwa. ²⁴ Usigi waxu gol luwadi ba mana raxu luwadi ba mana ringring imanging yoyoandi. ²⁵ Waxu subingang luwadi bing usigidi mana siang tuxungam yauyaungamdi luwa duwa mana gamogamu imanging yoyoang hataindi duwa maxania. ²⁶ Utongtongia raxu gol luwa saing usigidi mana ringring imanging yoyoang luwa teladi duwa hawa xaung imang ubunia, gamogamu imanging rubinia. ²⁷ Utongtongia raxu gol luwadi muli saing

usigidi mana yoyoang hataindi duwa hawa mana gamogamu imanginoa, haxek mana waxung ulenam sihinoa. ²⁸ Ringring imanging raxundi bing ugoxidi mana gamogamu imanging raxundi xaung waxua mutuxu monga, usigi mana waxu ulenama, bu ringring imanginoa sanga ba tibala sangua gamogamu imangin te.

²⁹ “Bungingbungina Aron luxu mana Urana Yabang Maringina, bagula xoxi Isrel garang lupdi yadingdi (etua) mana tuturina mana ringring imanging Urana murungang suxuyangama bu bungingbunginalo TOXORATAMONA hatumiadi. ³⁰ Xauna, uta Urim xaung Tumim* maluxu'm ringring imanginoa, bu duwa (etua) mana Aron tuturina bungingbungina luxu mana TOXORATAMONA maxanoa. Bila balau bungingbunginalo bagula Aron xoxi axadi dahauli suxuya Urana murunganoa mana Isreldi (etua) mana tuturinoa bungina wa TOXORATAMONA maxania.✧

Lipu Hananiangamdi Imangiding Teladi

³¹ “Utongtongia imang maxaxaya mana imang mutuxu monga bu wa hawa mana gamogamu imanginoa. ³² (Uyunga) Ginangina lia mana lipu toxonoa. Utongtongia sihinoa mana ginangina nam singina. ³³ Uyauyau mana pomigranet marang babundi mana yau mutuxu monga,

* **28:30** Urim xaung Tumim—Axadi luwadi li lipudi daxabia hatata te. Ne tang oxatadinga dahauli lipu hananiangama suxuya Urana murunganoa mana hatuminga tela. ✧ **28:30** Titinga (Namba) 27:21; Hanaunaunga (Lo) 33:8; Esra 2:63; Niamaya (Nehemia) 7:65

sikokop xaung sabuxana mana imang maxax-aya sihinoa, xaung belo goldi didararagadi liwe manadi. ³⁴ Belo goldi xaung pomigranetdi bing tela tela wagigia imang sihinia. ³⁵ Aron bing sau bungina tuxu hananianga oxatanoa. Belodi dararagangadinga bagula lipudi dilungu bungina luxu mana TOXORATAMONA maxania mana Urana Yabang Maringina, xaung bungina sok ma muli, nam mati.

³⁶ Utongtongia yauyaunga tela mana gol sigixingang sibuna saing ubung haruanga baguli mana: TOXORATAMONA INIA. ³⁷ Ugoxi waxu mutuxu monga mana saing usigi mana toxotaxu sakunganoa maxania. ³⁸ Bagula wa etua mana Aron ramramonoa, saing Aron bagula xoxi lipudi kuboluding diandi mauxangadinga bila ba bungina xap Isreldi hananiangading maringing baruamtadi disinadi ma. Bungingbunginalo bagula wa etua mana Aron ramramonoa bu sanga ba hananiangadi duwa xai TOXORATAMONA maxania.

³⁹ “Utongtongia imang yauyaungam xaung toxotaxu sakunganoa mana imang xai sibuna. Lipu ragangam bing raga waxu ulenama. ⁴⁰ Utongtongia imang yauyaungamdi, waxu ule-
namdi xaung toxotaxu sakungandi mana Aron garang lupdi ba gumangiding xaung disina yaya sabanga nadi. ⁴¹ Usausau imanggadi bagudili mana sabangama Aron xaung garandi masup, baing umatu guxenga manadi saing umogudi mana oxatagua. Umogudi nanga bu dituxu lipu hananiangam oxatanoa nanga.

⁴² “Utongtongia imang hawangamdi bu kaukau

mulangidingdi, ungguti mana uledingdi ri mala mana babadingdi. ⁴³ Aron gabu garandi bing disaudi bungingbungina diluxu mana xahi guguniangama kimbo dima haxek mana kabukabu hananiangama bu dituxu oxatadinga mana Urana Yabang Maringina, nam daxap mauxanganoa dimati.

“Hanaunaunga baguli wa bungingbunginalo mana Aron xaung garandi dima kimuya mana.

29

Kubolua Mogu Lipu Hananiangamdi Na Urana

¹ “Ulibu (kubolua[di] na) bila li bu umogudi nanga, bu dituxu lipu hananiangam oxatanoa nanga: Oxop bulmakau moning tutubing tela xaung sipsip moning luwa doxola saxa xaung hataing tela doa te. ² Xauna, oxop wit gagabing xai sibuna saing utongtongia salanga maxang tuwa: Teladi doxola yis, teladi doxola yis ux-aningxaning guxenga olip, xaung teladi laulaungading doxola yis usabaxaya guxenga olip manadi. ³ Utadi dabia saing oxopdi ma rangua nga xaung bulmakau moning tutubina xaung sipsip moning luwa ba. ⁴ Baing oxop Aron gabu garang lupdi ma xahi guguniangam xuania saing udamiadi xaung langa. ⁵ Oxop imang(ga)di (ba) saing usausau Aron xaung imang yauyaungam, gamogamu imanging maxaxaya, gamogamu imanginoa, xaung ringring imanginoa. Ugoxi gamogamu imanginoa mana xaung waxua lipu ubung bisamanama tongtongia. ⁶ Uta toxotaxu sakunganoa etua mana

toxonoa saing ugoxi yauyaunga gol mogu ba ngayua mana imang sakungama. ⁷ Oxop guxenga mogungam saing umogu ba ngayua mana kubolua umatu toxonia. ⁸ Tauna, oxop garandi ma saing usausaudi imang yauyaungamia ⁹ saing ugoxi muxupdi manadi. Saking ugoxi waxua ulenamdi mana Aron xaung garandi uledingia. Lipu hananiangam oxatanoa dingia bungingbunginalo. Ngahanaunau bila ba. Kuboluadi li ulibudi mogudi ba dituxu oxatagua.

¹⁰ “Oxop bulmakau moning tutubina ma xahi guguniangam(a) maxania, saing Aron gabu garandi bagula dita rimadingdi toxonia. ¹¹ Ung bulmakau la ba TOXORATAMONA maxania xahi guguniangama maxania. ¹² Oxop bulmakau sibing tela saing uta mana kabukabu hananiangam salamindi xaung rimam uxunoa, saing baraxinta (du)wayu umatu mari kabukabu hananiangam namuya. ¹³ Saking oxop orang lunam longgalo, ating hataing maxaxaya, hatung luwa xaung oradinga (kaukaudi), saing utaudi kabukabu hananiangamia. ¹⁴ Ning utau bulmakau moning mututunganoa xaung sangganoa xaung tainoa (bing) utaudi yabia tabalaxaya sabasabia. Ina hananianga (mana) sisia kubolu diandi.

¹⁵ “Oxop sipsip moning tela, saing Aron gabu garandi bagula dita rimadingdi toxonia. ¹⁶ Saking ung sipsiba saing oxop sibinoa saing ubararaga taxiya mana kabukabu hananiangam rubindi. ¹⁷ Ututu sipsiba saing udamia hataing lunamdi xaung kindi, saing utadi rangua toxonoa xaung hataing teladi. ¹⁸ Saking utau sipsip urungina masup kabukabu hananiangamia. Ina

hananianga taungam manga, TOXORATAMONA, samisami(ya) ngayaha mana, hananiangama usina na TOXORATAMONA.✧

¹⁹ “Oxop sipsip moning tela (muli), saing Aron gabu garandi bagula dita rimadingdi toxonia. ²⁰ Saking ung sipsiba saing oxop sibing tela saing uta mana Aron xaung garandi tangadingliang ??? rimamodi, mana rimading tinang rimamodi, xaung mana kiding tinang rimamodi. Saking ubararaga siba mana kabukabu hananiangam rubindi. ²¹ Saking oxop sip tela wauyu kabukabu hananiangamia xaung guxenga mogungaguam tela saing urumia mana Aron xaung imangindi xaung mana garandi xaung imangidingdi. Baing ina naga, bagula gabu garandi xaung imangidingdi daxap mogungagua bila ba.

²² “Baing sipsip monina ba, oxop orana xaung uxang orana, orana wa dunia, ating hataing maxaxaya, hatung luwa xaung oradinga, xaung babang rimamo. (Sipsip monina li oxatanoa mogu lipuxigu hananiangamdi). ²³ Saking oxop salanga manrundang tela, salanga mutundang tela guxenga wa mana, xaung salanga laulaungang tela sangua daba salangadi doxola mana yis duwa mana ba, daba ba wa TOXORATAMONA maxania. ²⁴ Uta axadi ba mana Aron xaung garandi rimadingdi bu diti rimadingdi mahaing TOXORATAMONA maxania bila hananianga rima itingama. ²⁵ Saking bagula oxop axadi ba sangua rimadingdi saing utaudi kabukabu hananiangamia xaung hananianga taungam. Ina

✧ **29:18** Epasas 5:2; Pilipai 4:18

hananianga taungam manga, TOXORATAMONA, samisami ngayaha mana, hananianga yapkam usina na TOXORATAMONA. ²⁶ Saking oxop sipsip moning luwa ba ringringinoa (ung) mana Aron mogunganoa, bing uiti mahaing TOXORATAMONA maxania bila hananianga rima itingama, saing bagula wa ung sibum sinagima.

²⁷ “Umogu sipsip moning hataing teladi uhananiadi ba. Duwa Aron gabu garandi dingiadi: ringringa uiti mahaing maxagia (ba) xaung baba uhanania ba. ²⁸ Bungingbunginalo bungina Isreldi dahanania na TOXORATAMONA bu dirung xai rangua, bing hataing luwa li Aron gabu garandi sinagidinga Isreldi dituxu sinak manadi.

²⁹ “Aron imanging mogungamdi bagula bakbagindi dima kimu mana dingiadi bu sanga ba disaudi bungina dimatu guxenga manadi daxap mogungagua. ³⁰ Gara lup baruamta xap lipu hananiangam yabanoa kimuya mana xaung luxu ma xahi guguniangamia bu tuxu oxatagua Urana Yabang Maringinina bing saudi sanga mana xaidap 7.

³¹ “Oxop sipsip moning tela uhanania bu mogu Aron gabu garandi ba, saing ubori mana longga ngamogu nanga. ³² Baing Aron gabu garandi bagula daxang sipsip moning mututunganoa xaung salanga wa dabia xahi guguniangam xaunia. ³³ Bing daxang hananianga bagudili, hananiangadi uhananiadi bu ngasiswa kubolding diandi bungina umogudi nanga. Ning lipu teladi labu daxangdiu tai, ding ganiding. Namua na ngamogu hananiangadi nanga. ³⁴ Baing nabu

sipsip moning mogungam mututungang teladi kimbo salanga teladi duwauyu laing buraragina, bing utau masup. Labu daxanggu tai, namua na ngamogu hananiangadi ba nanga.

³⁵ “Bing ulibu axadi li ngatabinadi naung mana Aron gabu garandi. Laing xaidap 7 bing umogudi. ³⁶ Xaidap taining tainina bing uhanania bulmakau moning tela mana hananianga kubolu diandi sisiangadinggama. Xauna, uhanania bu ulibu kabukabu hananiangam sigixingang sibuna maxagia, saing umatu guxenga mana bu mogu nanga. ³⁷ Laing xaidap 7 bing ulibu bila li bu mogu sibuna kabukabu hananiangam nanga. Baing ina naga, kabukabu hananiangam bagula wa sigixingang sibuna maxagia, saing baraxingbaraxintadi dituxu bagula mogungagua wa manadi xauna.

³⁸ “Tauna, hananianga bagudili bing uhananiadi etua mana kabukabu hananiangam xaidap taining tainina: sipsip tutubing luwa tang nianiding taininau. ³⁹ Tela bing uhanania buragina xaung tela bungbung sibuna. ⁴⁰ Gabu sipsip tutubung mugamugangama bing uhanania wit gagabing xai sibuna kilo tela uxaningxaning xaung olip guxengang lita tela, xaung wain lita tela mana hananianga nungingam. ⁴¹ Sipsip tutubing tela bing uhanania bungbung sibuna xaung hananianga maxang taininau bila uhanania buraragina—wit gagabing xaung hananianga nungingam. Ina hananianga angingam manga, TOXORATAMONA, samisami(ya) ngayaha mana.

⁴² ”Mana lipuadi dima kimu mang, bing dahananiauyu hanananianga bagudili nanga.

Dilibu(libu) xahi guguniangam xuania TOXORATAMONA maxania. La ba bagula ngagugunia ranguang xaung ngaharua naung. ⁴³ La ba bagula ngagugunia rangua Isreldi, saing longga ba bagula xap mogungagua bungina ralagua ri ma mana.

⁴⁴ “Bila balau bagula ngamogu xahi guguniangama xaung kabukabu hananiangam nanga, saing bagula ngamogu Aron gabu garandi nanga bu dituxu lipu hananiangam oxatanoa nanga. ⁴⁵ Baing bagula ngarung liwe mana Isreldi xaung bagula ngawa Urana dingia. ⁴⁶ Bagula daxabia ba nga ba TOXORATAMONA Urana dingia, ngaxapdi ma sangua Isip bu sanga ba ngarung liwe manadi. Nga ba TOXORATAMONA Urana dingia.

30

Kabukabu Bunuxuyang Saminam

¹ “Utongtongia kabukabu hananiangam tela mana xaiya akasa bu utau bunuxuyang saminama (mana). ² Rubing longgalo maxaxayading taininau—sentimita 45. Maxaxayanganoa bing sentimita 90. Salamindi duwa yoyoandi bing xai taininau rangua. ³ Uhip gol sigixingang sibuna mana, etuama xaung rubing longgalo xaung salamindi, saing utaga gol hataing maxaxaya taxiya mana rubinoa. ⁴ Utongtongia raxu gol luwa mana kabukabua hawa mana gol hataing maxaxaya. Luwa hataina, luwa hataina. Bagula dituxu xaiya haungamdi dahau kabukabua mana ba. ⁵ Utongtongia xaiyadi ba mana xaiya

akasa saing uhip gol manadi. ⁶ Uta kabukabua ba imanga soxauti Bokis Hanaunaungama sabasabania, hataina mana bokisia xuanoa wa etua mana haruanga haungam siangindi, longga ba bagula ngagugunia ranguang.

⁷ “Buraraging taining tainina bungina Aron hamaringia nagungdi, bing tau bunuxuyuang saminama mana kabukabu hananiangam ba. ⁸ Tung bunuxuyang saminama muli bungina tung nagungdi bungbung sibuna, bu bunuxuyang saminama bagula tau TOXORATAMONA maxania bungingbunginalo mana bakbakdi dima kimu. ⁹ Labu uhanania bunuxuyang samina bilingam tela kimbo hananianga taungam kimbo hananianga witam mana kabukabu hananiangamga liu tai. Xauna labu matu hananianga nungingam mari manau tai. ¹⁰ Niani taining tainina bing Aron tuxu oxatua libu kabukabu hananianmga li sigixingang sibuna. Libu bila li: Ta asaxa hananianga kubolu diang sisianganam sibing tela mana kabukabu hananiangamga li salamindi. Oxata li Aron xaung bakbagindi dituxu mana bakbak longgalo dimayu. Kabukabua li TOXORATAMONA inia, ngamogu sibuna nanga.”

Lipudi Digim Ding

¹¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, ¹² “Bungina utiti Isreldi (titidinga), lipu taining tainina bing gim na TOXORATAMONA mana walinganoa. Bungina utiti(di) (di)gim. Nam mauxangang matiama xap lipuadi bungina utitidi. ¹³ Lipu taining tainina kisi mala rangua adi

utitidi masuk bing gim siang silba tela* su mana siang maringina lipu hananiangamdi dimogu. Giminaga li hananiangua na TOXORATAMONA.✧
 14 Adi longgalo dikisi mala, adi nianiding 20 saing haing, bing sina hananianga li na TOXORATAMONA. 15 Lipu xalaxalamdi labu didali siangga liu tai, saing lipu haxugindi labu ditatua siangga liu tai. Digim maxang taininau na Toxoratamona bu digim walingadingdi. 16 Oxop hananianga kubolu diang sisianganam giminagina ba rangua Isreldi saing oxatanoa bing gim xahi guguniangama oxatanoa. Baing bagula ngahatumiadi saing ngawasa manadi, nam dimati.”

Mina Damiangam

17 Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, 18 “Utongtongia mina tela (mana bras) xaung kabukabunua mana bras, bu lipu hananiangamdi didamia rimadingdi kidingdi mana. Uta liwe mana xahi guguniangam xaung kabukabu hananiangama, saing uxu lang mana.✧
 19 Aron gabu garandi bing didamia rimadingdi kidingdi xaung langga ba. 20 Bungingbungina diluxu xahi guguniangamia, bing didamia langia nam dimati. Xauna, bungina dima haxek mana kabukabu hananiangamia bu dituxu oxatadinga ba ditau hananianga angingam na TOXORATAMONA, 21 bagula didamia rimadingdi kidingdi

* **30:13** Mana Hibru xuana harua ba, siang silba tela mauxanganoa bila grem 6. ✧ **30:13** Xapdi Muli (Kisim Bek) 38:25,26; Matyu 17:24 ✧ **30:18** Xapdi Muli (Kisim Bek) 38:8

nam dimati. Hanaunaunga li wa bungingbunginalo mana Aron xaung bakbagindi dima kimuya mana.”

Guxenga Sabaxayangam Mogu Axamandi Urana Iniadi

²² Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, ²³ “Oxop axamang saminam xai sibunadi li: xaiya mer susuna mauxanganoa kilo 6, xai saminam sinamon sanggana mauxanganoa kilo tuwa, tabua saminam mauxanganoa kilo tuwa, ²⁴ xaung xaiya kasia mauxanganoa kilo 6. Usu mana siang maringina lipu hananiangamdi dimogu bungina oxop mauxangadinga. Xauna oxop guxenga olip lita luwadi luwadi. ²⁵ Baing ubala lipu saminga xaningxaninganam ba tongtongia guxenga saming xai sibunam. Bagula wa guxenga mogungaguam umatu mari mana axaman(a)di ngayuadi. ²⁶ Baing utuxu oxatua mana bila li bu (u)mogu axadi bagudili nanga: umatu mari mana xahi guguniangama, Bokis Hanaunaungama, ²⁷ kabukabu salangam xaung xalingindi, kabukabu nagungam xaung xalingindi, kabukabu hananianga bunuxuyang saminam, ²⁸ kabukabu hananianga taungam xaung xalingindi, xaung mina xaung kabukabunoa. ²⁹ Bagula umogudi bila ba bu duwa ngayua sibundi. Baing baraxingbaraxinta(di) dituxudi bagula ngayuadi xauna.

³⁰ “Umatu guxenga mari mana Aron gabu garang lupdi bu mogudi ngayuadi bu sanga ba dituxu lipu hananianga oxatanoa nanga.

✧ 30:22 Xapdi Muli (Kisim Bek) 37:29

³¹ Baing uharua na Isreldi ba, ‘Alali guxenga mogungaguam, hatata saing ila mana bakbakkadi dima kimu mang. ³² Labu amatu mari mana lipu hananianga teguam tela sangganggu tai, saing labu axaningxaning guxenga tela maxang taininau bila liu tai. Ngayua, saing amaxania ba awasa mana bila ngayua. ³³ Lipu gaxarea daxaningxaning guxenga saminam bila li saing ta mana lipu tela lipu hananianga teguam tela bing ahitixiyadi bu duwa rangua lipuxigudi te.’”

Bunuyuxang Saminam

³⁴ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Oxop axamang saminam xaiyadi li: xaiya storaks susuna, gomi gagabinoa xaung xai susuna galbanum, xaung xaiya boswelia susuna. Axadi li mauxangading taininau. ³⁵ Baing ubala lipu saminga xaningxaningam ba tongtongia bunuxuyang saminama. Uta mosak mana, bu sok sigixinga maxagia saing bagula xap mogungagua. ³⁶ Tela bing ulili saing uta Bokis Hanaunaungam maxania maluxu’ m xahi gunguniangama, longga bagula ngagugunia rangauang. Bunuxuyang saminamga li xap mogungagua sibuna. Amaxania ba awasa xai mana bila ba. ³⁷ Labu atongtongia bunuxuyang saminam maxang taininau bila li manggu tai. Ngayua. Xap TOXORATAMONA mogunganoa baing. ³⁸ Lipu gaxarea ditongtongia bunuxuyang saminam bila li bu yaha mana saminganoa bing ahitixiyadi bu duwa rangua lipuxigudi te.”

31

Besalel Xaung Oholiap

¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba,
² “Bagu ngamogu Besalel. Uri garang luba
 xaung Hur garang ranggina. Bakbaginoa Yuda
 baing. ³ Ngalibu baxagi mana Urana Aningonoa
 xaung xabianga maringina, hatuminga xai, xabi-
 anga xai xaung oxata xabianganang xai sibuna.
⁴ Sanga ba xap hatuminga masok bu tongton-
 gia babu xaidi mana gol, silba xaung bras.
⁵ Sanga ba taxi siang giminak sabangganadi saing
 tagadi xai, sanga ba waxata xai xaiya. Lipu
 bisamanam xai mana oxata xangxana! ⁶ Xauna,
 ngamogu Oholiap ba hauli. Ahisamak garang
 luba. Bakbaginoa Dan baing. Xauna, ngasina
 oxata xabiangananoa na lipu oxatam longgalo,
 bu sanga ba ditongtongia axamang longgalo
 ngatibina naung manadi ba. ⁷ Axamandi bila
 xahi gugunianganama, Bokis Hanaunaungama
 xaung xuanoa, long kubolu diang sisianganama
 wa etua mana ba, xaung xahi xalinging teladi
 li: ⁸ kabukabu salangama xaung xalingindi,
 kabukabu nagunggam xaung xalingindi, kabuk-
 abu bunuxuyang saminam, ⁹ kabukabu hanani-
 angam xaung xalingindi, minoa xaung kabuk-
 abunoa, ¹⁰ xaung imang gumangindi, imang
 maringindi mana Aron lipu hananiangama
 xaung imang maringindi mana garang lupdi
 disau bungina dituxu lipu hananiangam ox-
 atanoa, ¹¹ xaung guxenga sabaxayangama mogu
 axamang ngayuadi, xaung bunuxuyang sam-
 inam mana Urana Yabang Maringina. Bing

ditongtongiadi taxa mana haruangua ngatabina naung mana ba.

Xaidap Yaguangam

¹² Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, ¹³ “Uharua na Isreldi ba, ‘Amaxania ba asu mana Xaidabigu Yaguangam hanaunaunganoa. Bagula wa mogungua liwe manga xaung mang sanga mana adi dima kimu mang, bu sanga ba axabia ba nga ba TOXORATAMONA, ngamoguang awa ngayuadi.

¹⁴ “Amaxania ba asu mana Xaidap Yaguangam hanaunaunganoa, namua na xaidapka ba ngayua. Lipu gaxarea didongdongia bing aungdi mati. Lipu gaxarea waxata mana bing ahitixiyadi bu duwa ranguang lipuxindi te. ¹⁵ Sanga mana atuxu oxatua xaidap 6, ne xaidap 7 bing xaidap yaguangam, xaidapka TOXORATAMONA inia ba. Lipu gaxarea tuxu oxata tela mana Xaidap Yaguangam bing aungdi mati.✧ ¹⁶ Ang Isrel mana, bing amaxania ba asu mana Xaidap Yaguangam hanaunaunganoa, atuxu mala sanga mana adi dima kimu mang. Hanaunaungali wa bungingbunginalo. ¹⁷ Ina mogungua wa bungingbunginalo liwe manga xaung mang Isreldi ba laing xaidap 6 TOXORATAMONA tongtongia sabalunoa xaung titia, saing mana xaidap 7 yagua xaung xap haringinga.”✧

✧ **31:15** Xapdi Muli (Kisim Bek) 20:8-11, 23:12, 34:21, 35:2; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:3; Hanaunaungalo (Lo) 5:12-14 ✧ **31:17** Xapdi Muli (Kisim Bek) 20:11

¹⁸ TOXORATAMONA harua na Moses mana Bimbia Sanai laing sup, baing sina siang hanau-naungam luwa na, siangdi Urana rimang uxunoa bung mana dingtang ba.

32

Bulmakau Tutubing Gol Babuna

¹ Lipuadi dibagu ba Moses halisi ba goxoya mari muli mana bimbia, baing digugunia taxiya Aron saing daharua na ba, “Umesa utongtongia urana teladi ba dimuga mam. Ne lipua Moses ba, lipua xap kira mahaing sangua titia Isip ba, am gaxabia baraxinta sok mana te.”✧

² Aron haxuya nadi ba, “Ahasia raxu goldi duwa mana hainimdi garaimdi tangadingliandi, saing axapdi ma rangua nga.” ³ Binabu lipua longgalo dahasia raxudingdi saing daxapdi ma rangua Aron. ⁴ Xapdi sangua rimadingdi saing tongtongia babua manadi, mautadi saing matu mari bulmakau tutubing babunoa tongtongia ba, saing hamaringia xai waxangia. Baing daharua ba, “Ang Isrela mana, alali urana angia, xap kang mahaing sangua titia Isip!”✧

⁵ Aron bagu bila ba, baing tongtongia kabuk-abu hananiangam bulmakau tutubing maxania, saing habingia ba, “Buragin to tatuxu taungua na TOXORATAMONA.” ⁶ Binabu buraging buraraging sibuna lipuadi dimesa dahanania hananianga taungamdi saing daxap hananianga gamogamu

✧ 32:1 Aposel 7:40 ✧ 32:4 1 Xaitamoxi (1 King) 12:28; Aposel 7:41

taininaamdi dima. Baing lipuadi dirung ba daxang xaung dinung, saing dahali ranguading.✧

⁷ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Uri mala! Namua na lipuximdi, adi oxop ma-haing sangua titia Isip, ding dita ding daxanga di-ania. ⁸ Disauya daxangagua ngatabinadi ba disu mana ba sap. Ditongtongia nading bulmakau tutubing gol saing disabu mana saing dahanania na saing daharua ba, “Ang Isrel mana, alali urana kiria, xap kira mahaing sangua Isip!”

⁹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ngabagu lipuadi li. Toxodingdi daharing si-buna. ¹⁰ Binabu usauya nga, bu atigu salianoa sala haringina nadi xaung ngahanggalangiadi, bu sanga ba ngalibung ba uwa numanuma sabanga.”

¹¹ Ning Moses bo ba libu TOXORATAMONA Urana inia atina xaringa, binabu harua na ba, “O TOXORATAMONA, atim salianoa sala mana lipuximdi baru? Adi oxop mahaing sangua titia Isip mana haringinga sabanga xaung rimam haringinoa?✧

¹² Nabu ulibu bila ba nadi, bagula Isipdi daharua ba, ‘Hatun doa manadi, binabu xapdi masok, bu ungdidi bimbua xaung sisiadi titia ubunia bila ba.’ Uxugia mala sangua atim salianoa saing uxugia hatumingama mana hanggalangiangua uharua ba bagula ulibu. ¹³ Uhatumia muli lipuxim oxatamdi Ebrahim, Aisak, Isrel tung, adi uhau haruangua ung sibus yamia ranguadi xaung uharua nadi ba, ‘Bagula ngalibu bakbagimdi disok xumang sibuna bila hatungdi duwa

✧ 32:6 1 Korin 10:7 ✧ 32:11 Titinga (Namba) 14:13-19

sabalunia, saing bagula ngasina titia longga li na bakbagim(di) bila ngahau haruangua ranguadi, saing bagula wa dingia bungingbunginalo.’”^{✧ 14} Baing ina naga, Toxoratamona xugia hatuminganoa mana hanggalangiagua hatumia bagula libu xap lipuxindi.

¹⁵ Moses xugia mala saing ri mala mana bimbia, tuxu siang hanaunaungam luwadi rimedia. Sianggadi ba buninga wa hataing luwa, ramramonia ubunia buninga wa manadi ba. ¹⁶ Sianggadi Urana tongtongiadi ba, saing buninga Urana inia, bung mana sianggadi ba.

¹⁷ Bungina Yosua lungu lipuadi dibibi, harua na Moses ba, “Bibinga hauningam wa maluxu’*m* tabalaxaya.”

¹⁸ Ne Moses haxuya ba,

“Bibinga haunginga dalingam te,
bibinga hauningam dalinga teguam te.
Bibinga wayangam ngalungu baing.”

¹⁹ Bungina sok ma haxek mana tabalaxaya saing bagu bulmakau tutubina xaung sigangua, ating salianoa sala, saing ting siang luwadi mari sangua rimedia, saing xungatidi bimbi namuya. ²⁰ Baing xap bulmakau tutubinoa ditongtongia ba saing tau yabia saing lili saing ting mari langia saing libu Isreldi dinung.

²¹ Harua na Aron ba, “Lipuadi li dilibu baru bu uxaidi ba dilibu kubolu diang sibuna na bila li?”

✧ **32:13** Unggutinga (Stat) 22:16,17, 17:8

²² Baing Aron haxuya ba, “Lipu sabanga, sanga ba atim disala manga te. Uxabiau, lipuadi li dahaxi mana kubolu dianoa. ²³ Daharua nanga ba, ‘Utongtongia uranadi ba dimuga mam. Ne lipua Moses ba, lipu xap kira mahaing sangua titia Isip ba, am gaxabia baraxinta sok mana te.’ ²⁴ Binabu ngabaladi ba, ‘Lipu gaxarea yaunyaungang gol, bing unia.’ Baing disina goldi ba, saing ngating mari yabia, saing si, bulmakau tutubina li sok!”

²⁵ Moses bagu ba lipuadi kuboluding hasiading saing Aron yungadi kuboluding hasiading, laing kakahading masup bixuading maxadingia. ²⁶ Binabu li tabalaxaya xaluya saing harua ba, “Lipu gaxarea TOXORATAMONA lipuxindi, ama to.” Baing Libaidi digugunia taxiya.

²⁷ Baing harua nadi ba, “TOXORATAMONA, Urana mana Isrel, harua ba: Lipu taining tainina goxi waxang sabanga ulenia. Ala hataing hataina maluxu’ m tabalaxaya hataing longgalo, ang taining tainina ung sabangamdi kixingimdi riamdi xaung lipu numam rubinamdi.” ²⁸ Libaidi dilibu taxa mana Moses tabinadi ba, saing xaidapka ba bila lipu 3,000 dimati. ²⁹ Baing Moses harua ba, “Hatata Toxoratamona tang halianga, sina guxama nang hatata baguli, namua na axukxugia garaim sibumdi, sabangam sibumdi xaung kixingim sibumdi.”

³⁰ Buragina baing Moses harua na lipuadi ba, “Alibu kubolu diang sibuna. Ning hatata bagula ngahaing mala rangua TOXORATAMONA. Bola ngaxai hatuminganoa ba yunga kuboluim dianoa.”

³¹ Binabu Moses goxoya mala muli rangua TOXORATAMONA saing harua ba, “Laku, lipuadi li dilibu kubolu diang sibuna baru! Ditongtongia urana goldi nading. ³² Ning hatata, ngaxusungaung ba uyunga kuboluding dianoa. Ne nabu tegu, bing usisia yagua sangua xailonga ubung ba.”[☆]

³³ Baing TOXORATAMONA haxuya ba, “Lipu gaxarea libu kubolu diana manga, bing bagula ngasiswa yadingdi sangua xailongigua. ³⁴ Ne ula to. Umuga mana lipuadi mala mana longga ngaharua mana ba, saing bagula ulegigua muga maung. Ning, bungina bunging salak sinaikkama ma, bagula ngasina salaga nadi mana kuboluding dianoa.”

³⁵ Baing Toxoratamona sina businga sabanga ba xap lipuadi mana namua dilibu bila ba mana bulmakau tutubinoa Aron tongtongia ba.

33

¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Uyunga longga baguli, ugabu lipuadi oxop ma-haing sangua titia Isip, saing uhaing mala mana titia ngahau haruangua rangua Ebrahim, Aisak xaung Yekop ba, titia ngaharua mana ba, ‘Bagula ngasina na bakbagima.’[☆] ² Bagula ngasina ulegigua tela muga mang saing bagula ngasuka bakbakkadi li mala: Kenandi, Amordi, Hitdi, Peresdi, Hibdi xaung Yebusdi. ³ Ahaing mala mana titia baxagi mana su xaung dungungu

[☆] **32:32** Olaidi (Buk Song) 69:28; Hatanga Masok 3:5 [☆] **33:1** Unggutinga (Stat) 12:7; Unggutinga (Stat) 26:3; Unggutinga (Stat) 28:13

langina. Ning bagula ngala ranguang te, namua na ang lipuadi toxoimdi daharing sibuna. Nam ngahanggalangiang daxangia.”

⁴ Lipuadi dilungu haruanga haringinadi ba laing sup, baing dusinga sibuna saing disauya kubolua diyauyau ding. ⁵ Namua na TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ubala Isreldi ba, ‘Ang lipuadi toxoimdi daharing sibuna. Nabu ngala ranguang mongaita ing ganina, bola ngahanggalangiang. Binabu hata sibuna li ahasia yauyaungaimdi saing bagula ngahau hatumin-gagua mana baraxinta bagula ngalibu mang.’”

⁶ Binabu Isreldi dahasia yauyaungadingdi mana Bimbia Horep namuya.

Xahi Guguniangam

⁷ Tauna, Moses kubolunoa bing xap xahi tela saing rang tabalaxaya singia hasoya monga. Uxu ba Xahi Guguniangam. Baing lipu gaxarea sai Toxoratamona murunganoa bagula sok mala Xahi Guguniangamia, wa tabalaxaya singia.

⁸ Baing bungingbungina Moses sok mala xahia, lipu longgalo dimesa dili (mua) mana xahiding xuandi, saing dibagu mana Moses laing luxu xahia.

⁹ Moses luxu laing sup, baing mugap maxaxaya bagula ri ma wa (mua) xuania, saing bagula TOXORATAMONA harua rangua Moses. ¹⁰ Bungingbungina lipuadi dibagu mugap maxaxaya li mua xahi xuania, bagula dimesa disabu, taining tainina wa xahing xuania.

¹¹ TOXORATAMONA bagula harua rangua Moses, tang dibagu ramramodingdi, bila riang tela harua rangua rianoa. Sup, baing Moses bagula

goxoya ma tabalaxaya, ne lipuxing haulingam Yosua, gananuna, Nun garanoa, ina sauya xahia te.

Moses Xaung TOXORATAMONA Ralanoa

¹² Moses harua na TOXORATAMONA ba, “Bagu uharuaharua nanga ba, ‘Oxop lipuadi li mahaing,’ ne ung ba ubaxanga nanga ba gaxarea bagula usoxi rangua nga te. Uharua nanga ba, ‘Ngaxabiaung ngauxu yama, saing ngayaha maung ba.’ ¹³ Nabu uyaha manga, bing utubatuba nga kubolumdi bu sanga ba ngaxabiaung bu ngalibung uyaha. Xauna, uhatumia muli ba numanuma li lipuximdi.”

¹⁴ TOXORATAMONA haxuya ba, “Bagula nga sibugu ngala ranguaung, saing bagula ngasina yaguangua naung.”

¹⁵ Baing Moses harua na ba, “Nabu ung sibum ula rangua nga te, bing labu uxaiam mahaing sangua longga liu tai. ¹⁶ Nabu uma ranguam te, bagula bakbak teladi daxabia ba uyaha manga ngagabu lipuximdi baru? Ne nabu ula ranguam, alaba bagula hatanga ba ngagabudi am xan tela sibuna mana bakbak teladi duwa titia, maxuna?”

¹⁷ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Bagula ngalibu taxa mana xusungungama baing, namua na ngayaha maung saing ngaxabi-aung ngauxu yama.”

¹⁸ Baing Moses harua ba, “Ngaxusunga ba uhatanga ralama nanga.”

¹⁹ Baing TOXORATAMONA harua ba, “Bagula ngalibu xailingagu longgalo daliung maxamia, saing bagula ngauxu yagua TOXORATAMONA naung. Baing bagula ngausinga lipu gaxarea

bagula ngausinga, saing bagula atigu mana lipu gaxarea atigu mana.✧ ²⁰ Ning sanga ba ubagu ramramogua te. Namua na nabu lipu tela bagu nga, bagula mati.”

²¹ Baing TOXORATAMONA harua ba, “Bagu long tela wa haxek manga sanga ba uli siangia la ba. ²² Bungina ralagua daliung, bagula ngataung ginanging tela xaung kaukaung rimagia laing ngadaliung. ²³ Baing bagula ngaunia rimagua saing bagula ubagu ubugua. Ning ramramogua labu ubagu tai.”

34

Siang Haung Luwa

¹ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Utaxiti siang luwa muli bila mugamugangamdi, saing bagula ngabung mana sianggadi ba haru-angadi duwa mana mugamugangamdi, adi uxu-nggatidi. ² Uxauxau buraragin to, saing uhaing ma buraragina mana Bimbia Sainai, saing uli maxagia la ba. ³ Labu lipu tela ma ranguaunggu tai. Labu tela haxa monga bimbiau tai. Morudi xauna, labu daxang bimbi namuyau tai.”

⁴ Binabu Moses taxiti siang luwa muli bila mugamugangamdi. Baing mesa buraraging si-buna saing haing mala mana Bimbia Sainai, bila TOXORATAMONA tabina ba, saing xap siang luwadi ba rimania mala. ⁵ Baing TOXORATAMONA ri ma mugabia saing li la ba rangua saing uxu yanoa, TOXORATAMONA. ⁶ TOXORATAMONA dali Moses maxania saing uxu ba,

✧ **33:19** Rom 9:15

“TOXORATAMONA, TOXORATAMONA,
 Ina Urana xaung namua mana kubolu usin-
 ganga xaung ati mana!
 Atina sala sap te
 saing baxagi mana kubolu murungang si-
 buna xung mari te
 xaung baxagi mana kubolu maxunam.☆
⁷ Murungang sibuna baxagi buk laing matu matu
 mari mana lipu 1,000 xumana.
 Yunga kuboluadi didoa xaung kubolu
 dudungamdi xaung kubolu diandi.
 Ning adi mauxanganamdi yunga salagidingdi te.
 Baungtibundi salagidingdi dila daxap garad-
 ingdi xaung garading garadingdi
 laing bakkak tuwa xaung luwadi luwadi
 dima kimu manadi.”

⁸ Hata sibuna li Moses gung kidingdi mari
 turu mari titia saing sabu mana. ⁹ Harua ba,
 “O TOXORATAMONA, nabu hatata uyaha manga,
 bing ngaxusungaung ba ula ranguam. Max-
 una lipuadi li toxodingdi daharing sibuna, ne
 ngaxusungaung ba uyunga kubolumamgadi di-
 doa xaung kubolumam diandi, saing oxopkam
 ba am gawa ung sibum lipuximdi.”

¹⁰ Baing TOXORATAMONA harua ba, “Bagu
 hatata ngahau haruangua ranguaung. Lipuxim
 longgalo maxadingia, bagula ngalibu axamang
 haringinadi na bila lipu tela bagu mana nu-
 manuma tela waleu ma te. Lipuadi uwa
 liwe manadi ba bagula dibagu oxatadi bagula

☆ **34:6** Xapdi Muli (Kisim Bek) 20:5,6; Titinga (Namba) 14:18; Hanaunaunga (Lo) 5:9,10, 7:9,10

nga TOXORATAMONA ngalibudi maung saing di-hixi manadi. ¹¹ Usu mana axadi ngatabinadi hatata. Bagula ngamuga mang ngasuka Amordi, Kenandi, Hitdi, Peresdi, Hibdi xaung Yebusdi. ¹² Umaxania, nam uhau haruangua rangua adi duwa titia ala mana ba. Nam sok bitinga tuxu-ang. ¹³ Axui kabukabuding hananiangamdi mari xaung auxatiti siangiding mogungamdi xaung ataxiti babudingdi mana urana haing dingia Asera.✧ ¹⁴ Labu asabu mana urana telau tai. Namua na Toxoratamona, yanoa Bagulinga, wa Urana kubolunoa bagulinga.

¹⁵ “Umaxania, nam uhau haruangua rangua adi duwa titia ba. Namua na bungina dahaxa mauli rangua urana dingiadi xaung dahanania nadi, bagula duxusungang ba agabudi saing bagula axang hananiangadingdi. ¹⁶ Baing bungina umogu nanuhainiding teladi ba disok garaim lup hainidingdi, saing nanuhainidinggadi ba dahaxa mauli rangua urana dingiadi, bagula daxai garaim lupdi ba dilibu taininau.

¹⁷ “Labu utongtongia babudiu tai.✧

¹⁸ “Utuxu Taunga Mana Salanga Salalangang Teguama. Laing xaidap 7 oxong salanga ditongtongia xola yis, bila ngatabinaung ba. Ulibu bila li mana sobaga ngamogu Abip, namua na mana sobakka baguba usok ma sanga Isip.✧

✧ **34:13** Hanaunaunga (Lo) 16:21 ✧ **34:17** Xapdi Muli (Kisim Bek) 20:4; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 19:4; Hanaunaunga (Lo) 5:8, 27:15 ✧ **34:18** Xapdi Muli (Kisim Bek) 12:14-20; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:6-8; Titinga (Namba) 28:16-25

19 “Matuau longgalo ngayuadi. Morumdi matuading longgalo xauna ngayuadi. Heku bulmakau, sipsip, meme kimbo asaxa tela, ding longgalo ngayuadi.✧ 20 Donki matuau longgalo bing ugim muli mana sipsip tutubina. Ning nabu ugim muli te, bing urambaxuti waxungtuanoa. Agim muli garaim lup matuau longgalo.✧

“Labu lipu tela li maxagia rimanoa xola hananiangau tai.

21 “Laing xaidap 6 bagula uwaxata, ne mana xaidap 7 bing uyagua. Heku bunging xumangam kimbo xauyangam, bing uyagua.✧

22 “Utuxu Taunga Xauyangama xaung anginga mugamugangamdi axap bungina witdi dimoya. Xauna, utuxu Taunga Xauyanga Kimuama bungina umangamdi disup.✧ 23 Bunging tuwa bing lubim longgalo dili TOXORATAMONA Urana maxania, Urana mana Isrel baing. 24 Bagula ngamuga mang ngasuka numanumadi mala xaung ngalibu titima tubu. Baing lipu tela bagula xawa xap titima te bungina uhaing mala bunging tuwa niani taining tainina bu uli TOXORATAMONA Urana ungia maxania.

25 “Labu usina hananianga sibinoa nanga xaung axamang tela yis wa manau tai. Xauna

✧ 34:19 Xapdi Muli (Kisim Bek) 13:2 ✧ 34:20 Xapdi Muli (Kisim Bek) 13:13 ✧ 34:21 Xapdi Muli (Kisim Bek) 20:9,10, 23:12, 31:15, 35:2; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:3; Hanaunaunga (Lo) 5:13,14 ✧ 34:22 Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:15-21; Titinga (Namba) 28:26-31; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:39-43

labu uyunga Taunga Dalingam angianoa wa laing buraraginau tai.✧

²⁶ “Anginga xai sibundi oxop bungina uxauya mugamugangamdi bing oxop ma TOXORATAMONA Urana ungia numania.✧

“Labu ubori meme tutubina maluxu’ m baung suinau tai.”

²⁷ Baing TOXORATAMONA harua na Moses ba, “Ubung haruangadi li mari, namua na mana haruangadi li ngahau haruangua ranguaung xaung Isreldi.” ²⁸ Moses wa la ba rangua TOXORATAMONA xaidap 40 xaung yambong 40. Xang nung axamang tela te. Xauna, bung haruanga haungamdi marin mana siangdi—Hanaunaunga 10.

Moses Ramramong Ralanoa

²⁹ Bungina Moses ri ma Bimbia Sainai xaung siang luwa hanaunaunga haungam wa mana ba rimania, xabia ba ramramonoa sina te. Sina namua na harua rangua TOXORATAMONA.✧

³⁰ Bungina Aron gabu Isreldi dibagu Moses, ramramonoa sina, saing dimaxuwa ba dima haxek rangua. ³¹ Ning Moses wagi manadi, binabu Aron gabu yanamdi digoxoya ma rangua, saing harua ranguadi. ³² Kimuya Isrel longgalo dima haxek rangua, saing sina tabinanga longgalo TOXORATAMONA sina na ba mana Bimbia Sainai.

³³ Moses harua ranguadi laing sup, baing yameng ramramonoa imangia. ³⁴ Ning bungingbungina luxu mala TOXORATAMONA maxania

✧ 34:25 Xapdi Muli (Kisim Bek) 12:10 ✧ 34:26 Hanaunaunga (Lo) 26:2; Hanaunaunga (Lo) 14:21 ✧ 34:29 2 Korin 3:7-16

ba harua rangua, unia imanga laing sok ma muli. Baing bungina sok ma muli saing bala Isreldi axa TOXORATAMONA tabina ba, ³⁵ dibagu ba ramramonoa sina. Baing ina naga, bagula Moses yameng ramramonoa imangia muli laing luxu mala bu harua rangua TOXORATAMONA.

35

Xaidap Yaguangam Hanaunaungandi

¹ Moses wagi Isreldi dima digugunia saing harua nadi ba, “Axadi bagudili TOXORATAMONA tabinadi ba alibudi: ² Sanga mana atuxu oxatua xaidap 6, ne xaidap 7 bing xaidap yaguangam mang, xaidapka Toxoratamona inia ba. Lipu gaxarea tuxu oxata tela mana bing aungdi mati.✧
³ Labu atung yap tela maluxu’m numaim tela mana Xaidap Yaguangama.”

Urana Xahing Xalingindi

⁴ Moses harua na Isrel longgalo ba, “TOXORATAMONA tabina bila li: ⁵ Liwe mang bing axap sinaga mana xalingimdi bu asina na TOXORATAMONA. Lipu gaxarea hatumingading dimesa ba disina, bing daxap axadi na bila li ma rangua: gol, silba, xaung bras, ⁶ yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana, xaung imang meme buxanamdi, ⁷ sipsip moning sanggandi diburi saminga sabuxana manadi, xaung rui sanggandi (dimagoxidi), xaiya akasa, ⁸ guxenga olip mana nagungdi, axamang saminamdi mana guxenga

✧ 35:2 Xapdi Muli (Kisim Bek) 20:8-11, 23:12, 31:15, 34:21; Lipu Hananiangam Oxatanoa (Wok Pris) 23:3; Hanaunaunga (Lo) 5:12-14

sabaxayanganamdi xaung mana bunuxuyang saminam,⁹ xaung siang oniks xaung siang giminak sabanggam teladi mana atagadi mana lipu hananiangam imanging gamogamuam xaung imanging ringringinam.

¹⁰ “Lipuadi ubuding bisamanam(di) liwe mang bing dima ditongtongia axamang longgalo TOXORATAMONA tabina manadi ba: ¹¹ Xahinoa xaung mokinoa, raxundi, barotindi, xaing sigingamdi, tuxandi xaung namuxidingdi, ¹² Bokis Hanaunaungama xaung xaindi, xuanoa long kubolu diang sisianganama wa mana ba, xaung imanging soxautingama, ¹³ kabukabunoa xaung xaindi xaung xalingindi, xaung salanga wa maxagia bungingbunginalo, ¹⁴ kabukabu nagunggama saxaxangia xahi dunia, xaung xalingindi nagungindi, xaung nagungdi guxengadinga, ¹⁵ kabukabu bunuxuyang saminam xaung xaindi, guxenga sabaxayangam mogu axamandi Urana iniadi xaung bunuxuyang saminam, imanga kaukau xahi xuanoa, ¹⁶ kabukabu hananiangam xaung grate? bras, xaindi xaung xalinging longgalo, mina bras xaung kabukabunoa, ¹⁷ rubing gamgamingang imangindi xaung tuxandi xaung namuxidingdi, xaung xuang imanging soxautingama, ¹⁸ xahi bundigindi xaung rubing gamgamingang bundigindi, xaung waxudingdi, ¹⁹ imang gumangindi disau bungina dituxu oxatua Urana Yabang Maringinina, imang mogungaguamgadi Aron saudi, xaung imanggadi garang lupdi

disaudi bungina dituxu lipu hananiangam oxatanoa.”

²⁰ Baing Isrel longgalo diyunga Moses (max-anoa) dila. ²¹ Lipu gaxarea muruding, lipu gaxarea hatumingading dimesa, ding dima daxap xalingidingdi ma disinadi na TOXORATAMONA mana xahi guguniangama tongton-gianganoa, oxatanoa xaung mana imanging TOXORATAMONA mogunganamdi. ²² Adi muruding, haingdi xaung lupdi, dima daxap yauyaunga gol xangxanadi li dima: yauyaungadi ditaga imangidingia, tangalia raxundi, rima uxuna raxundi, xaung yauyaunga gol teladi. Ding longgalo disinadi na TOXORATAMONA, dituxudi rimadingia diting mala ma max-ania. ²³ Lipu gaxarea imangiding xai sibundi dimutuxu monga, sikokopdi kimbo sabuxading, kimbo imangiding meme buxanamdi, sip-sip moning sanggandi diburi saminga sabuxana manadi kimbo rui sangganamdi (dimagox-idi), ding daxapdi dima. ²⁴ Lipu gaxarea dibo ba disina hananianga silba kimbo bras daxapdi ma disina na TOXORATAMONA, saing lipu gaxarea xaiding akasa sanga mana oxata hataina, ding daxap ma. ²⁵ Haing gaxarea ubuding bisamanamdi daxalulia yau saing daxap baraxinta daxalulia ma: yau mutuxu monga, sikokop kimbo sabuxana, kimbo imang xai sibundi. ²⁶ Haing gaxarea muruding xaung ubuding bisamanamdi, ding ditongtongia yau meme buxanamdi. ²⁷ Yanamdi daxap siang oniksidi xaung siang teladi bu ditagadi mana lipu hananiangam gamong imanginoa xaung

ringringing imanginoa. ²⁸ Xauna, daxap axamang saminamdi xaung guxenga olip ma mana nagungdi xaung mana guxenga TOXORATAMONA mogunganama xaung mana bunuxuyang samiam. ²⁹ Isrel haing lup longgalo gaxarea muruding ba, ding daxap ma rangua TOXORATAMONA hananiangadi disu mana murungadinga sanga mana oxata longgalo TOXORATAMONA tabinadi Moses suxungunia ba dilibudi.

Besalel Xaung Oholiap

³⁰ Baing Moses harua na Isreldi ba, “Bagu TOXORATAMONA mogu Besalel. Wagi yania. Uri garang luba xaung Hur garang ranggina. Bakbaginoa Yuda baing. ³¹ Ngalibu baxagi mana Urana Aningonoa xaung xabianga maringina, hatuminga xai, xabianga xai xaung oxata xabi-angang xai sibuna. ³² Sanga ba xap hatuminga masok bu tongtongia babu xaidi mana gol, silba xaung bras. ³³ Sanga ba taxi siang giminak sabanggamdi saing tagadi xai, sanga ba waxata xai xaiya. Lipu bisamanam xai mana oxata xangxana! ³⁴ Xauna, Toxoratamona sina xabi-anga xai na Oholiap tang ba tang ditubatuba lipu teladi. Oholiap Ahisamak garang luba. Bakbaginoa Dan baing. ³⁵ Libudi dibaxagi mana oxata xabiangananoa ba dilibu oxata xangxana bila: lipu siang buninganamdi, lipudi hatumin-gadingdi daxap babudi masok, lipudi ditong-tongia imang xaidi, diraga imangdi mana yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana, ding longgalo xabiangading mana oxata xai sibung xangxana.

36

¹ Binabu Besalel, Oholiap xaung lipu longgalo xabiangading oxatam, adi TOXORATAMONA sina xabiangua nadi bu dituxu xai sibuna oxata longgalo mana ditongtongia xahia bing dilibu oxatua taxa bila TOXORATAMONA tabina ba.”

² Baing Moses wagi Besalel Oholiab tang digabu lipu longgalo TOXORATAMONA sina xabiangua nadi ba dima dituxu oxatua, adi muruding ba dima. ³ Moses sina nadi hananiangadi Isreldi daxapdi ma mana xahi tongtongiangoa bu dituxu oxatua manadi. Daxapxap hananiangadi muruding ba disinadi ba ma buraraging taining tainina. ⁴ Laing lipu oxata xabiangamgadi dituxu oxatua mana xahia diyunga oxatadinga ⁵ saing daharua na Moses ba, “Lipuadi daxap xalaxala xumana buk dima, saing sanga sibuna mana oxatua Toxoratamona tabina kira ba tatuxu!”

⁶ Baing ina naga, Moses sina tabinanga mala rangua lipuadi duwa tabalaxaya ba, “Labu ang haing lup axap xalaxala teladi ma mana xahi tongtongiangoau tai.” Binabu lipuadi disup mana daxap xalaxaladi dima, ⁷ namua na xalaxaladi digugunia masuk ba sanga sibuna mana oxatua.

Urana Xahinoa

⁸ Adi longgalo xabiangading xai sibuna mana oxatua liwe mana lipu oxatamdi ditongtongia xahia mana imang 10 duwa imang xai sibundi diraga yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana manadi, xaung diraga kerubim babundi

manadi xai sibuna. ⁹ Imang longgalo sabangading taininau. Maxaxayading mita 12 xaung tubungading mita luwa. ¹⁰ Diraga imang luwadi luwadi hiliadinga disigi, saing dilibu taininau mana imang luwadi luwadi hiliadinga teladi. ¹¹ Baing ditongtongia rima raxuamdi mana imanga mutuxu monga mana imang siginga kimuam rubinoa. Bila balau ditongtongia rima raxuamdi mana imang siginga kimuam tela rubinoa. ¹² Ditongtongia rima raxuam 50 mana imang siginga rubing tela xaung 50 mana tela bu duwa riading riading. ¹³ Ditongtongia raxu gol 50 saing disigi imangdi bu xahia urungina.

¹⁴ Ditongtongia imang 11 mana meme buxana bu dikaukau xahia. ¹⁵ Imang 11 bagudili sabangading taininau. Maxaxayading mita 13 xaung tubungading mita luwa. ¹⁶ Diraga imang luwadi luwadi hiliadinga disigi bu disok taininau, xaung imang 6 teladi bu disok taininau. ¹⁷ Baing ditongtongia rima raxuam 50 mana imang siginga kimuam rubinoa. Bila balau ditongtongia rima raxuam 50 mana imang siginga kimuam tela rubinoa. ¹⁸ Ditongtongia raxu bras 50 bu disigi imangdi bu xahia sok bila imang taininau. ¹⁹ Baing ditongtongia moki luwa muli bu dikaukau xahia. Tela bing sipsip monindi sanggadingdi disamidi sabuxana. Tela etua mana alaba ruidi sanggadingdi.

²⁰ Ditongtongia xahi barotindi mana xaiya akasa. ²¹ Ramang hataing taining tainina maxaxayanganoa mita luwadi luwadi xaung tubunganoa sentimita 66. ²² Taining tainina

muxumuxung luwa wa hawa mana rubing rubino, bu dirang ramangdi disigi riading riading. Ditongtongia xahi ramang hataing taining tainina bila balau. ²³ Ditongtongia ramang tuandi mana xahia: ramang tuang 20 mana rubing bukung, ²⁴ xaung ditongtongia namu silba 40 dila hawa mana ramang tuandi, namu luwa hawa mana ramang tuang taining tainina sanga mana muxumuxung luwa, saing namu luwa hawa mana ramang tuang tela sanga mana muxumuxung luwa. ²⁵ Bila balau ditongtongia ramang tuang 20 mana hataing tela, rubing kanggua, ²⁶ xaung namuxiding silba 40, namu luwa hawa mana ramang tuang tela, namu luwa hawa mana ramang tuang tela. ²⁷ Ditongtongia ramang tuang 6 mana ubunua, rubing yuwaxa, ²⁸ xaung ditongtongia ramang tuang luwa mana yoyoandi ubunia. ²⁹ Mana yoyoang luwadi li disigi hawa haing mala etua mana rimang raxuamdi. Dingtang duwa bila ba. ³⁰ Binabu ramang tuang 8 xaung namu silba 16 duwa, luwa hawa mana ramang tuang taining tainina.

³¹ Xauna, ditongtongia xai sigingamdi mana xaiya akasa: Luwadi luwadi hiliadinga mana xahi ramang tuandi duwa mana rubing tela, ³² luwadi luwadi hiliadinga mana rubing tela, xaung luwadi luwadi hiliadinga mana ramang tuandi duwa sangga yuwaxa, mana xahi ubunia. ³³ Ditongtongia xai sigingam liama ila ramang subinganoa mala mana subinganoa lia mana ramang tuandi. ³⁴ Dihip gol mana ramang tuandi xaung ditongtongia rima raxuamdi bu

disimbaxang xai sigingamdi maluxu manadi. Xauna, dihip gol mana xai sigingamdi.

³⁵ Ditongtongia imang soxautingama mana imang xai sibuna diraga mana yau mugixingamdi: mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana. Lipu ubung bisamanam tela bing raga xai sibuna keribumdi babudingdi mana.

³⁶ Dingelia xaung gauyak goldi mana tuxa luwadi luwadi ditongtongiadi mana xaiya akasa xaung dihipdi mana gol xaung dirangdi mali mana namu silba luwadi luwadi. ³⁷ Mana

xahi xuanoa ditongtongia imanga mana imang xai sibuna diraga mana yau mugixingamdi: mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana. Lipu ragangam raga. ³⁸ Ditongtongia tuxa luwadi

luwadi hiliadinga xaung gauyagindi. Dihip tuxa toxondi mana gol, xaung raxudingdi gol xauna. Ne namuxiding luwadi luwadi hiliadinga duwa bras.

37

Bokis Hanaunaungama

¹ Besalel tongtongia bokisia mana xaiya akasa, maxaxayanganoa sentimita 110, tubunganoa sentimita 66, xaung haing sentimita 66. ² Hip gol sigixingang sibuna mana lunoa xaung sabasabanoa, saing taga gol hataing maxaxaya taxiya mana rubinoa. ³ Tongtongia raxu gol luwadi luwadi mana saing tagadi mana king luwadi luwadi. Raxu luwa hataing tela, raxu luwa hataing tela. ⁴ Tongtongia xai luwa mana xaiya akasa saing hip gol mana dingtang. ⁵ Simbaxang

xaiyadi ba maluxu'm raxudi duwa bokisia rubino bu dahau.

⁶ Baing tongtongia bokisia xuanoa mana gol sigixingang sibuna, long kubolu diang sisianganama. Maxaxayanganoa sentimita 110 xaung tubunganoa sentimita 66. ⁷ Baing taha subingang luwa xaung hama bu tongtongia kerubim babung luwa xuang hataing hataina. ⁸ Tongtongia kerubim tela hataina, kerubim tela hataina. Tongtongia xaung xuanoa mana gol hataing taininau. ⁹ Kerubimdi banggitongidingdi diraria mala etua mana long kubolu diang sisianganama, ramramodingdi dibagu dintang, dibagu mari mana xuanoa.

Kabukabu Salanga Hananianganam

¹⁰ Tongtongia kabukabua mana xaiya akasa, maxaxayanganoa sentimita 88, tubunganoa sentimita 66, xaung haing sentimita 66. ¹¹ Hip gol sigixingang sibuna mana saing taga gol hataing maxaxaya taxiya mana rubino. ¹² Xauna, tongtongia gol hataina maxaxayanganoa sentimita 8 taxiya etuama bila gamgaminga, saing taga gol hataing maxaxaya tela mana hataina li. ¹³ Tongtongia raxu gol luwadi luwadi mana kabukabua saing tagadi mana yoyoang luwadi luwadi, longgadi kindi duwa mana ba. ¹⁴ Raxuadi tagadi haxek mana kabukabu etuama rubino bu dituxu xaiya haungamdi. ¹⁵ Tongtongia xaiya haungamgadi ba mana xaiya akasa, saing hipdi mana gol. ¹⁶ Baing tongtongia kabukabu xalingindi mana gol sigixingang sibuna. Xalingindi bing minandi xaung xubandi

xaung nanggolang xaung minang hananianga matunganamdi.

Kabukabu Nagunggam

¹⁷ Tongtongia kabukabu nagunggama mana gol sigixingang sibuna taha xaung hama. Tongtongia kabukabu nagunggam urunginoa xaung yauyaungandi mana gol hataing taininau—namua, stem?, xubandi babudinga bila haidangadi, buds?, xaung petals? ¹⁸ Rimang 6 bing disok sangua rubindi—tuwa hataina, tuwa hataina. ¹⁹ Xuba tuwa babudingdi bila talia oxandi xaung buds? xaung blossoms? bing duwa rimang tela, tuwa mana tela, ila ila bila ba mana rimang 6 disok sangua kabukabu nagunggama. ²⁰ Baing mana rimang liama tongtongia xuba luwa luwa babudingdi bila talia oxandi xaung buds? xaung blossoms?. ²¹ Bud? tela bing wa hawa mana rimang balinging taining tainina mana longga rimang 6 disok sangua stem? ²² Buds? xaung rimandi duwa hataing taininau mana kabukabua, saing taha gol sigixingang sibuna xaung hama ba tongtongia.

²³ Baing tongtongia nagung 7 mana. Nagung (waxung) gamanringindi xaung minandi tongtongiadi mana gol sigixingang sibuna. ²⁴ Xap kilo 35 gol sigixingang sibuna bu tongtongia kabukabu nagunggama xaung xalinginadi li mana ba.

Kabukabu Bunuxuyang Saminam

²⁵ Tongtongia kabukabu hananiangama mana xaiya akasa bu ditau bunuxuyang saminama (mana). Rubing longgalo maxaxayading taininau—sentimita 45. Maxaxayanganoa sentimita

90. Salamindi duwa yoyoandi xai taininau rangua. ²⁶ Hip gol sigixingang sibuna mana, etuama xaung rubing longgalo xaung salamindi, saing taga gol hataing maxaxaya taxiya mana rubinoa. ²⁷ Tongtongia raxu gol luwa mana kabukabua hawa mana gol hataing maxaxaya. Luwa hataina, luwa hataina. Bagula dituxu xaiya haungamdi dahau kabukabua mana ba. ²⁸ Tongtongia xaiyadi ba mana xaiya akasa saing hip gol manadi.

²⁹ Xauna, tongtongia guxenga Toxoratamona mogunganama, xaung bunuxuyang saminam sigixingang sibuna lipu saminga xaningxaningnama xaningxaning ba.*

38

Kabukabu Hananianga Taungam

¹ Tongtongia kabukabu hananianga taungama mana xaya akasa. Maxaxayanganoa mita luwa (xaung) sentimita 20. Rubing tubungandi mita taininau (xaung) sentimita 30 rubing taining tainina. ² Tongtongia salam tela mana yoyoang taining tainina, bu salamindi xaung kabukabu xai taininau. Saking hip bras mana kabukabua. ³ Tongtongia xalingindi mana bras: xalaxala bila boring hayata uniangamdi, sabolindi, minang rumiangamdi, saxanging mututungamdi xaung minang yap xabinganamdi. ⁴ Tongtongia grate? bras tela mana kabukabu hananiangama, saing ta hawa mana xuanoa, kabukabu dunia, lia mana maxaxayanganoa. ⁵ Tongtongia raxu bras luwadi

* 37:29 Xapdi Muli (Kisim Bek) 30:22-38

luwadi mana yoyoandi, saing sigidi bu dituxu xai haungamdi. ⁶ Tongtongia xai haungamgadi ba mana xaiya akasa xaung hipdi mana bras. ⁷ Simbaxang xai haungamdi maluxu'm raxudi bu duwa kabukabu hananiangam hataing hataina bu dahau. Tongtongia hollow? mana plangdi?

Mina Damiangam

⁸ Tongtongia minoa (mana bras) xaung kabuk-abunoa mana bras. Xap bras mana babudi haingdi dibagu ramramodingdi manadi, haing-gadi dituxu TOXORATAMONA oxatanoa xahi guguniangama xuania.✧

Urana Xahing Rubinoa

⁹ Baing tongtongia gamgaminga taxiya xahi yabanoa. Rubing bukang mita 44. Tongtongia mana imang xai sibundi, ¹⁰ xaung tuxang 20 xaung namuxiding bras 20 xaung gauyak silbadi xaung raxu silbadi duwa mana tuxadi. ¹¹ Rubing kanggua xauna mita 44 xaung tuxang 20 xaung namuxiding bras 20 xaung gauyak silbadi xaung raxu silbadi duwa mana tuxadi.

¹² Rubing yuwaxa mita 22 xaung imangindi xaung tuxang 10 xaung namuxiding 10 xaung gauyak silbadi xaung raxu silbadi duwa mana tuxadi. ¹³ Rubing kanggua, longga xaidaba haing, mita 22 xauna. ¹⁴ Imangdi maxaxayadinga mita 6 (xaung) sentimita 60 duwa xuang hataing tela xaung tuxang tuwa xaung namuxiding tuwa. ¹⁵ Bila balau, imangdi maxaxayadinga mita 6 (xaung) sentimita 60 duwa hataing tela xaung

✧ 38:8 Xapdi Muli (Kisim Bek) 30:18

tuxang tuwa xaung namuxiding tuwa. ¹⁶ Imang longgalo duwa taxiya xahi yabanoa imang xai sibundi. ¹⁷ Tuxa namuxidingdi bras. Gauyagidingdi xaung raxudingdi duwa mana tuxadi silba, xaung toxondi hip silba manadi. Binabu tuxa longgalo duwa taxiya xahi yabanoa raxudingdi silba.

¹⁸ Yabang gamgamingang xuania imanginoa ditongtongia mana imang xai sibuna lipu rangama raga yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuana mana. Maxaxayanganoa mita 9. Haing mita luwa, bila xahi yabang imanging teladi. ¹⁹ Tuxang luwadi luwadi xaung namuxiding luwadi luwadi. Gauyagidingdi xaung raxudingdi duwa mana tuxadi silba, xaung toxondi hip silba manadi. ²⁰ Xahi bundiging longgalo xaung xahi yabang bundiging longgalo bras.

Xalaxaladi Dituxu Oxatua Manadi Bu Ditongtongia Xahia

²¹ Xalaxaladi li dititi mana oxatua dituxu mana xahi, xahia hanaunaungua wa maluxu mana ba. Libaidi dibungdi mari bila Moses tabina ba. Aron garanoa Itamar wa lipu haringing mugamugangama mana oxata ba. ²² Besalel tongtongia axamanadi TOXORATAMONA tabina Moses manadi ba. Uri garang luba xaung Hur garang ranggina. Bakbaginoa Yuda baing. ²³ Lipua wa rangua bing Ahisamak garanoa Oholiap. Bakbaginoa Dan. Lipu siang buningama xaung lipua hatuminganoa xap babudi masok, xaung lipu ragangam mana imang xai sibundi raga yau

mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana manadi. ²⁴ Lipuadi daxap hananiangadinga gol dima, mauxangadinga kilo 998, bila su mana siang maringing mauxanganoa lipu hananiangamdi dimogu. Golia ba dituxu oxatua mana xahia mana.

²⁵ Siang silbadi daxapdi rangua lipuadi dititidi titingia, mauxangadinga kilo 3,420, bila su mana siang maringing mauxanganoa lipu hananiangamdi dimogu. ²⁶ Daxap siang silbadi disu mana siang maringina lipu hananiangamdi dimogu, daxap tela mana lipu taining tainina nainidingdi 20 saing haing, titingadinga sok lup 603,550. ²⁷ Namu 100 mana xahi ramang tuxandi xaung tuxadi disoxauti xahi lung sibunoa, tongtongiangadinga xap silba kilo 3,400 manadi, bila kilo 34 mana namu taining tainina. ²⁸ Silba kilo 20 duwayuyu ditongtongia tuxa gauyagidingdi xaung raxudingdi xaung dihip tuxa toxondi manadi.

²⁹ Brasidi dahanania ba disok kilo 2,425. ³⁰ Daxap ditongtongia tuxa namuxidingdi mana xahi guguniangam xuanoa, kabukabu hananiangam bras xaung grate? xaung xalingindi, ³¹ tuxadi namuxidingdi duwa taxiya yabanoa xaung xuanoa xaung xahi bundigindi xaung bundikdi mana tuxadi duwa taxiya yabanoa.

39

Lipu Hananiangamdi Imangidingdi

✧ 38:25 Xapdi Muli (Kisim Bek) 30:11-16 ✧ 38:26 Matyu 17:24

¹ Daxap yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana saing ditongtongia imangdi mana lipu hananiangamdi bu dituxu oxatadinga xahia. Xauna, ditongtongia imang TOXORATAMONA morgunganamdi mana Aron, bila TOXORATAMONA tabina Moses ba.

Lipu Hananiangam Gamong Imanginoa

² Tongtongia gamogamu imanginoa mana gol, xaung yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana, xaung imang xai sibuna. ³ Ditaha gol hamia laing laulaungang sibuna, saing ning ba sok yaudi bu raga xaung yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana maluxu'm imang xai sibuna laing sok yauyaunga xai sibuna. ⁴ Ditongtongia waxu yaxuamdi mana gamogamu imanginoa, saing sigidi mana yoyoang luwa, bu sanga ba goxi. ⁵ Disusu waxu ulenama xai sibuna bila gamogamu imanginoa. Imang taininau rangua, ditongtongia mana gol xaung yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana, xaung imang xai sibuna, bila TOXORATAMONA tabina Moses ba.

⁶ Ditaga siang oniksdia mana siang tuxungang yauyaungamdi, saing dibung Isrel garang lupdi yadingdi manadi bila lipu siang buninganama bung mana. ⁷ Baing goxidi mana gamogamu imanging yaxung hataindi bu duwa siang hatuminga muliamdi mana Isrel garang lupdi, bila TOXORATAMONA tabina Moses ba.

Lipu Hananiangam Ringringing Soxautinganama

⁸ Tongtongia ringring imanginoa. Lipu ubung bisamanama tongtongia. Tongtongia bila gamogamu imanginoa: mana gol, xaung yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana, xaung imang xai sibuna. ⁹ Rubing luwadi luwadi maxaxayadinga taininau saing diluki hataing hataina sanga mana rubing taining tainina sentimita 22. ¹⁰ Saking ditaga siang giminak sabangganadi maxixinga luwadi luwadi mana. Maxixinga mugamugangam bing kanilian, topas xaung beril. ¹¹ Luwa bing emarol, sapaya xaung daimon. ¹² Tuwa bing yasin, aget xaung amatis. ¹³ Luwadi luwadi bing kirisolait, oniks xaung yaspa. Ditagadi mana siang tuxungam yauyaungamdi. ¹⁴ Mana siang 12 ba, dibung Isrel garang lup tela mana taining tainina. Siang tela xap yaya mana Isrel bakbaging 12 tela.

¹⁵ Ditongtongia waxu luwa mana gol sigixinggang sibuna mana ringring imanginoa. Ditongtongiadi bila waxua. ¹⁶ Ditongtongia siang tuxungang yauyaungam luwa xaung raxu luwa mana saing disigi raxu luwadi ba mana ringring imanging yoyoang luwa. ¹⁷ Disigi waxu gol luwadi mana raxu luwadi mana ringring imanging yoyoandi. ¹⁸ Waxu subingang luwadi disigidi mana siang tuxungam yauyaungamdi luwa duwa mana gamogamu imanging yoyoang hataindi duwa maxania. ¹⁹ Ditongtongia raxu gol luwa saing disigidi mana ringring imanging yoyoang luwa teladi duwa hawa xaung imang ubunia, gamogamu imanging rubinia. ²⁰ Ditongtongia raxu gol luwadi muli saing

disigidi mana yoyoang hataindi duwa hawa mana gamogamu imanginoa, haxek mana waxung ulenam sihinoa. ²¹ Ringring imanging raxundi digoxidi mana gamogamu imanging raxundi xaung waxua mutuxu monga, disigi mana waxu ulenama, bu ringring imanginoa sanga ba tibala sangua gamogamu imangin te, bila TOXORATAMONA tabina Moses ba..

Lipu Hananiangamdi Imangiding Teladi

²² Tongtongia imang maxaxaya mana imang mutuxu monga lipu ragangama raga bu wa hawa mana gamogamu imanginoa. ²³ (Yunga) Ginangina lia mana lipu toxonoa. Tongtongia sihinoa mana ginangina nam singina. ²⁴ Diyauyau imang maxaxaya sihinoa mana pomigranet marang babundi mana yau mutuxu monga, sikokop xaung sabuxana xaung imang xai sibuna. ²⁵ Xauna, ditongtongia belodi mana gol sigixingang sibuna, saing didararagadi liwe mana pomegranetdi wagigia imang sihinia. ²⁶ Belodi xaung pomigranetdi duwa tela tela wagigia imang sihinia, imanga lipu hananiangama sau bungina luxu TOXORATAMONA maxania, bila TOXORATAMONA tabina Moses ba.

²⁷ Ditongtongia imang yauyaungamdi mana imang xai sibundi mana Aron xaung garang lupdi.. ²⁸ Xauna, ditongtongia toxotaxu sakunganoa mana imang xai sibuna mana Aron xaung toxotaxu sakungandi mana garang lupdi xauna. Ditongtongia imang hawangamdi mana imang xai sibundi xauna. ²⁹ Waxu ulenama ditongtongia mana imang xai sibuna xaung yau

mutuxu monga xaung sikokop xaung sabuxana. Lipu ragangam raga, bila TOXORATAMONA tabina Moses ba.

³⁰ Ditongtongia yauyaunga tela mana gol sigixingang sibuna, mogungua hatanga TOXORATAMONA mogunganoa, saing dibung haruanga baguli mana: TOXORATAMONA INIA. ³¹ Digoxi waxu mutuxu monga mana saing disigi mana toxotaxu sakunganoa, bila TOXORATAMONA tabina Moses ba.

Moses Suxuya Urana Xahinoa

³² Baing ina naga, oxata longgalo mana Urana Xahinoa disup, saing Isreldi dilibu axamang longgalo taxa bila TOXORATAMONA tabina Moses ba. ³³ Saking daxap xalingindi dima rangua Moses: xahia xaung xalingindi, gauyagindi, barotindi, sigixingangandi, tuxandi xaung namuxidingdi, ³⁴ moking sipsip monindi sanggadinggamdi disamidi sabuxana xaung moking ruidi sanggadinggamdi, xaung imanging soxautingama, ³⁵ Bokis Hanaunaungama xaung xaindi xaung xuanoa long kubolu diana sisian-ganama wa mana ba, ³⁶ kabukabua xaung xalingindi xaung salanga wa Toxoratamona maxania bungingbunginalo, ³⁷ kabukabu nangungama ditongtongia mana gol sigixingang sibuna xaung maxixinganoa mana nagungdi xaung xalingindi, xaung guxenga mana nagungdi, ³⁸ kabukabu bunuxuyang saminam, guxenga TOXORATAMONA mogunganam xaung bunuxuyang saminam, xaung xahing xuang

imanging soxautingama, ³⁹ kabukabu hanani-
angam bras xaung grate? bras, xaindi xaung
xalinging longgalo, mina xaung kabukabunoa,
⁴⁰ xahi rubing gamgamingang imangindi xaung
tuxandi xaung namuxidingdi, xaung xuang
imanging soxautingama, gamgamingang wax-
undi xaung bundigindi, xahi xalinging longgalo,
xahi guguniangama baing, ⁴¹ xaung imang xai
sibundi disau bungina dituxu Toxoratomona
oxatanoa maluxu mana, imang TOXORATOMONA
mogungamdi Aron saudi xaung imangdi garang
lupdi disaudi bungina dituxu TOXORATOMONA
oxatanoa bila lipu hananiangamdi.

⁴² Isreldi dilibu oxata longgalo taxa bila TOX-
ORATOMONA tabina Moses ba. ⁴³ Moses suxuya
oxatua saing bagu ba dilibu taxa bila TOXORATA-
MONA tabina ba. Binabu Moses sina guxama
nadi.

40

Dirang Urana Xahinoa Mali

¹ Baing TOXORATOMONA harua na Moses ba,
² “Urang xahigua mali, xahi guguniangama,
mana xaidap mugamugangam mana sobak
mugamugangam mana niani hauna. ³ Uta Bokis
Hanaunaungama maluxu mana saing usoxauti
imangia. ⁴ Oxop kabukabua maluxu ma saing
uhamaringia xalingindi etua mana. Saking oxop
kabukabu nagunggama maluxu ma saing uta
nagungindi mana. ⁵ Uta kabukabu bunuxuyang
saminam Bokis Hanaunaungama maxania saing
ungelia imanga xahi xuania.

⁶ “Uta kabukabu hananiangam xahi xuang maxania, xahi guguniangama. ⁷ Uta mina liwe mana xahi guguniangama xaung kabukabu hananiangama saing uxu langa mana. ⁸ Saking urang xahi yabang gamgaminganoa mahaing taxiya saing ungelia imanga gamgaminga xuania.

⁹ “Oxop guxenga mogungaguama saing umatu mari mana xahi xaung xalaxala longgalo wa maluxu mana. Umogu xahi xaung xalinging longgalo mogungagia, saing bagula ngayua. ¹⁰ Saking umatu guxenga ba mari mana kabukabu hananiangama xaung xalingindi. Umatu guxenga ba mari mana saing bagula wa ngayua sibuna. ¹¹ Umatu guxenga ba mari mana mina xaung kabukabunoa bu umogudi ngayuadi.

¹² “Oxop Aron xaung garang lupdi ma xahi guguniangam xuania saing udamiadi langia. ¹³ Saking usausau imang mogungaguamdi mana Aron, umatu guxenga ba mari mana bu umogu ngayua bu sanga ba tuxu lipu hananiangam oxatanoa nanga. ¹⁴ Oxop garang lupdi dima saing usausaudi imang yauyaungamia. ¹⁵ Umatu guxenga ba mari manadi bila ulibu na tibudinga, bu sanga ba dituxu lipu hananiangam oxatanoa nanga. Mana kubolua umatu guxenga ba mari manadi ba, ulibudi xaung garandi dimayu ba disok lipu hananiangamdi, ila, ila, baing.” ¹⁶ Moses libu axamandi taxa bila Toxoratamona tabina ba.

¹⁷ Binabu dirang xahia mali mana xaidap mugamugangam mana sobak mugamugangam mana niani luwa disok mahaing sangua Isip.

18 Bungina Moses rang xahia mali, ta tuxa namuxidingdi, rang barotindi mali, simbaxang xaing sigingamdi saing rang tuxandi mali. 19 Saking kaukau xahi imang sabangia, saing kaukau muli mana imang teladi, bila TOXORATAMONA tabina ba.

20 Xap siang hanaunaungamdi saing tadi maluxu'm Bokis Hanuanaungama. Baing simbaxang xaidi maluxu'm raxundi, saing ta xuanoa etua mana, xuana ba long kubolu diang sisian-ganama. 21 Baing xap Bokis Hanuanaungama maluxu ma mana xahia saing ngelia imang sox-atingama saing soxauti Bokis Hanaunaungama bila ba, bila TOXORATAMONA tabina ba.

22 Moses ta kabukabua xahi dunia mana sangga kanggua, sabasabia mana imanga soxauti Bokis Hanaunaungama. 23 Baing ta salanga etua mana TOXORATAMONA maxania, taxa bila TOXORATAMONA tabina ba.

24 Ta kabukabu nagunggam xahi dunia mana sangga kanggua, hataina mana kabukabua. 25 Saking ta nagungdi etua mana TOXORATAMONA maxania, bila TOXORATAMONA tabina ba.

26 Moses ta kabukabu bunuxuyang saminam golia xahi dunia imanga maxania 27 saing tau bunuxuyang saminam mana, bila TOXORATAMONA tabina ba.

28 Baing ngelia imanga xahia xuania. 29 Ta kabukabu hananiangama haxek mana xahi xuanoa, xahi guguniangama, saing hanania hananianga taungamdi xaung hananianga witkamdi mana, bila TOXORATAMONA tabina ba.

³⁰ Ta mina liwe mana xahi guguniangama xaung kabukabu hananiangama saing xu lang mana bu didamia ding. ³¹ Baing Moses xaung Aron xaung garang lupdi didamia rimadingdi kidingdi mana. ³² Bungingbungina diluxu xahi guguniangamia kimbo dila haxek mana kabukabu hananiangama, didamia ding bila ba, bila TOXORATAMONA tabina ba.

³³ Baing Moses rang xahi gangaminganoa mali taxiya xahia xaung kabukabu hananiangama saing ngelia imanga gangaminga xuania. Baing ina naga, Moses sahi oxatua.

TOXORATAMONA Ralanoa

³⁴ Baing mugaba kaukau xahi guguniangama, saing TOXORATAMONA ralanoa baxagi mana xahia.✧ ³⁵ Moses sanga ba luxu mana xahi guguniangama te, namua na mugaba rung mana, saing TOXORATAMONA ralanoa baxagi mana xahia.

³⁶ Bungingbungina mugaba mesa mana xahia, Isreldi xauna dimesa dahaxa mala, disu mana. ³⁷ Ne nabu mugaba mesa te, bing ding dimesa te laing mugaba mesa. ³⁸ Bila balau Toxratamona mugabinoa wa etua mana xahia mana xaidap, saing yaba wa maluxu mugabia mana yambong. Wa maxadingia mana haxangading longgalo.

✧ **40:34** 1 Xaitamoxi (1 King) 8:10,11; Aisaya (Aisaia) 6:4; Esekiel 43:4,5; Hatanga Masok 15:8

Urana Xuana
The New Testament and portions of the Old
Testament in the Mato Language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Oldpela Testamen
long tokples Mato long Niugini

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mato

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-12-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 31 Aug 2022

55f62369-23de-5cfa-956d-f88a05cead65